

Załącznik
do uchwały nr 465/245/13
Zarządu Województwa Pomorskiego
z dnia 9 maja 2013 r.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
Projektu
REGIONALNEGO PROGRAMU STRATEGICZNEGO
W ZAKRESIE ATRAKCYJNOŚCI KULTURALNEJ I TURYSTYCZNEJ

Słupsk, kwiecień 2013

OPRACOWANIE

**ZESPÓŁ
WOJEWÓDZKIEGO BIURA PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
w SŁUPSKU:**

Krzysztof Wojcieszak
Agnieszka Żebiałowicz - Łach

Projektant prowadzący: Krzysztof Wojcieszak

Spis treści	
1.0 Wprowadzenie	4
1.1. Podstawa prawna	4
1.2. Cel i zakres prognozy	6
1.3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy	8
2.0 Informacja o zawartości projektu Programu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami	9
2.1. Zawartość dokumentu	9
2.2. Powiązane dokumenty planowania strategicznego.....	11
3.0. Ocena spójności celów ustalonych w projekcie Programu z celami ochrony środowiska	15
3.1. Ustalenie kryteriów oceny zgodności Programu z polityką zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony środowiska i przyrody.....	15
3.2. Ocena zgodności celów i priorytetów RPS AKT z polityką zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony środowiska i przyrody.....	16
4.0 Stan i problemy środowiska na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	22
4.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	22
4.2. Najważniejsze problemy ochrony środowiska w województwie pomorskim	30
4.3. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu Programu (.....)	31
5.0 Analiza i ocena przewidywanych oddziaływań projektu RPS AKT na komponenty środowiska, cele, przedmiot oraz integralność ochrony obszarów Natura 2000 oraz zdrowie i życie ludzi	32
5.1. Analiza i ocena potencjalnego oddziaływania projektu zmiany Programu na komponenty środowiska	32
5.2. Ocena oddziaływania projektu Programu na cele podmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz ich integralność.....	36
5.3 Wpływ regionalnego programu strategicznego na środowisko morskie.	41
5.4. Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	41
6.0 Informacja o przewidywanych metodach i częstotliwości analizy postępu w realizacji projektu Programu oraz ocena listy wskaźników do monitorowania realizacji Programu	42
7.0 Informacja o prognozach oddziaływania na środowisko dokumentów powiązanych z projektem RPS .	43
8.0 Przedstawienie rozwiązań minimalizujących przewidywane uciążliwości, mogące być rezultatem realizacji projektu RPS AKT	47
8.1. Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.....	47
8.2. Propozycje rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projekcie Programu.....	49
9. Wnioski końcowe oraz rekomendacje	50
9.1. Wnioski końcowe, dotyczące zgodności celów i kierunków RPS AKT z polityką ekologiczną oraz potencjalnych znaczących niekorzystnych oddziaływań na środowisko.....	50
9.3. Rekomendacje rozwiązań mających na celu poprawę spójności projektu RPS z polityką ekologiczną.....	53
9.4. Rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko	54
10.0. Streszczenie	56

Załączniki:

1. Tabela nr 1: Ekologiczne obszary celowe ustalone w oparciu o dokumenty międzynarodowej, wspólnotowej, krajowej polityki ekologicznej dla oceny wpływu realizacji celów i kierunków działań projektu Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej.

1.0 Wprowadzenie

Niniejsza Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu „Regionalnego programu strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej” (RPS AKT), zwana dalej „Prognozą”, została opracowana w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, prowadzonej przez Zarząd Województwa Pomorskiego.

W dniu 24 września 2012 r. Sejmik Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 458/XXII/12 przyjął Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (SRWP), której zasadniczymi narzędziami realizacji mają być regionalne programy strategiczne pełniące wiodącą rolę w uszczegółowieniu celów ogólnych Strategii i harmonizowaniu działań Samorządu Województwa w różnych obszarach tematycznych Strategii. Projekt Regionalnego programu strategicznego atrakcyjności turystycznej i kulturalnej, zgodnie z przyjętymi narzędziami realizacji SRWP, ma uszczegóławiać cel operacyjny 1.3. Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna.

Zarząd Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 1272/190/12 z dnia 30 października 2012 r.¹, przyjmując „Plan zarządzania Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020” - określił ramowy harmonogram i sposób organizacji prac nad regionalnymi programami strategicznymi, wymagania i ich strukturę, oczekiwania w odniesieniu do konsultacji społecznych projektu RPS oraz wymogi systemu realizacji, w tym monitorowania i oceny RPS.

Zarządzeniem nr 47/12 Marszałka Województwa Pomorskiego z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie określenia szczegółowego zakresu zadań, odpowiedzialności oraz trybu prac Kierownika Strategii, Kierowników regionalnych programów strategicznych, jednostek współpracujących oraz składu i zasad pracy Zespołu Sterującego i Zespołów Roboczych wykonanie prognozy oddziaływania na środowisko do projektu Regionalnego programu strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalno-turystycznej powierzono Wojewódzkiemu Biuru Planowania Przestrzennego w Słupsku.

1.1. Podstawa prawna

Podstawę prawną sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko do projektu Regionalnego programu strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej stanowi art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199 poz. 1227 ze zm.) (Ustawa OOŚ). Nakłada ona na organy administracji opracowujące projekty: polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Zgodnie z art. 3 ust. 1. Ustawy OOŚ prognoza oddziaływania na środowisko stanowi jeden z czterech elementów postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planu lub programu, zwanego strategiczną oceną oddziaływania na środowisko. Pozostałe elementy to (w kolejności procedowania): uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko, uzyskanie wymaganych ustawą opinii oraz zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu. Za sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko odpowiada organ opracowujący projekt dokumentu.

Ustawa OOŚ implementuje obowiązki wynikające m.in. z dyrektyw: Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, Rady nr 85/337/EWG z 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko

¹ zmienionej Uchwałą Nr 1389/199/12 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 29 listopada 2012 roku

naturalne, dyrektywa Rady nr 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. nr 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Przy opracowaniu *Prognozy* uwzględniono także obowiązujące przepisy prawa wspólnotowego i krajowego m.in.:

- Konwencję o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym sporządzoną w dniu 25 lutego 1991 roku w Espoo, (Dz. U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1110);
- Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r., ratyfikowaną przez Wspólnotę Europejską (w tym Polskę) w dniu 17 lutego 2005 r.;
- Konwencję o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych, sporządzonej w Helsinkach dnia 17 marca 1992 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78, poz. 702);
- Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 roku (Dz. U. z 2000 r. nr 28 poz. 346) (Konwencja Helsińska)
- Konwencję o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska), ratyfikowana w 1996 r. (Dz. U. z 2003 r. nr 2, poz. 17);
- Dyrektywę Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, str. 7, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 102);
- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tekst jedn. Dz. Urz. WE L 20 z 2010 r.);
- Dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (tj. Dz. Urz. UE L 327, 22.12.2000 z późn. zm.);
- Dyrektywę Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. UE L 135 z 30.05.1991);
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (CAFE) (Dz. Urz. WE L 152 z 11.06.2008);
- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/1/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. dotyczącą zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli - pakiet energetyczno-klimatyczny Unii Europejskiej (Dz. Urz. WE L 24 z 29.01.2008);
- Dyrektywa 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE (Dz. Urz. WE L 140 z 5.06.2009);
- Dyrektywa 2006/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych oraz uchylająca dyrektywę Rady 93/76/EWG (Dz. Urz. WE L 114 z dn. 27.04.2006);
- Dyrektywę 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku (Dz. Urz. UE L 189 z 18.07.2002);
- Dyrektywa 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. UE L 312 z 11 listopada 2008);
- Dyrektywa 1999/31/WE Rady z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. UE L 182 z 26 kwietnia 1999);
- Dyrektywa 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (Dz. Urz. UE L 365 z 26.04.1999);
- Dyrektywę 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa) (Dz. Urz. UE L 288 z 6.11.2007);
- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (Dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej – RDSM) (Dz. Urz. WE L z 2008 r. Nr 164, poz.19);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220);
- Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 145 ze zm.);

- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tj.. Dz. U. z 2007 r. Nr 75, poz. 493 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 ze zm.);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Program ochrony brzegów morskich” (Dz. U. z 2003 r. Nr 67, poz. 621);
- Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów nr 101/89 Program ochrony brzegów Półwyspu Helskiego;
- Projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 28 marca 2003 roku o ustanowieniu programu wieloletniego „Program ochrony brzegów morskich” (Dz. U. Nr 67, poz. 62);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2011 r. Nr 237, poz. 1419);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2012 r. poz. 81);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 r. Nr 120, poz. 826);
- Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dn. 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu, (Dz. U. Nr 47, poz. 281).

1.2. Cel i zakres prognozy

Podstawowym celem prognozy jest ustalenie, czy przyjęte w projekcie Regionalnego programu strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej (RPS AKT) cele i kierunki działań sprzyjają zrównoważonemu rozwojowi regionu oraz realizacji celów ochrony środowiska zapisanych w międzynarodowych, wspólnotowych i krajowych dokumentach. Prognoza podejmuje próbę identyfikacji możliwych do określenia skutków środowiskowych powodowanych realizacją postanowień ocenianego dokumentu oraz oceny czy przyjęte rozwiązania w dostateczny sposób chronią przed powstawaniem konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Celem Prognozy jest też dostarczenie organowi uchwalającemu RPS AKT, organom uzgadniającym oraz wszystkim innym podmiotom włączonym w proces decyzyjny, w tym zwłaszcza społeczeństwu, niezbędnych informacji na temat skutków RPS AKT dla środowiska.

Zakres Prognozy wynika z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 53 ustawy OOS, Zarząd Województwa Pomorskiego (Uchwała ZWP nr 218/225/13 z dnia 28 lutego 2013 r.) wystąpił o uzgodnienie zakresu i szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku, Pomorskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku oraz Urzędów Morskich w Gdyni i Słupsku.

W piśmie nr RDOŚ-Gd-WOO.411.4.2013.ES.1 z dnia 26 marca 2013 r., Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku uzgodnił przedłożony zakres prognozy, wskazując jednocześnie na konieczność uszczegółowienia w prognozie zagadnień dotyczących:

1. zaproponowania wymogów, jakie należy spełnić podczas przygotowania do realizacji zadań wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji konkretnych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko²;
2. wskazania potencjalnych miejsc konfliktogennych, a następnie zaproponowania rozwiązań alternatywnych oraz/lub konkretnych rozwiązań minimalizujących, adekwatnych do skali i rodzaju negatywnego oddziaływania oraz charakteru obszaru.

² Na pytanie zadane telefonicznie, co właściwie oznacza to oczekiwanie, organ nie potrafił tego wyjaśnić, na pytanie zadane na piśmie (e-mail) odpowiedź nie nadeszła.

Urząd Morski w Gdyni w piśmie nr INZ/ZP-8316/28-3/13 z dnia 28 marca 2013 r. uzgodnił przedłożony zakres prognozy z uwagą dotyczącą konieczności określenia wpływu RPS na środowisko morskie, w tym na obszary Natura 2000.

Urząd Morski w Słupsku w piśmie nr OW-B5-074/16/13 z dnia 4 kwietnia 2013 r. uzgodnił przedłożony zakres prognozy wskazując jednocześnie, że „w przypadku odniesienia się do nowych ośrodków rozwoju turystycznego w Strategii lub zmian w stosunku do wskazanych w obecnie obowiązującej - odniesienie się do współzależności między gospodarką turystyczną a stanem środowiska przyrodniczego na obszarze pasa nadbrzeżnego oraz w obrębie jezior przymorskich”.

Pomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku w piśmie: SE.NS-80.9022.490.77.2013.WR uzgodnił proponowany zakres prognozy bez uwag.

W rezultacie ustalono następujący zakres merytoryczny Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego programu strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej:

1. Cel, zakres, metodyka sporządzanej prognozy;
2. Informacja o zawartości RPS AKT oraz jego związkach z dokumentami planowania strategicznego;
3. Ocena spójności celów i kierunków ustalonych w projekcie RPS AKT z celami przyjętymi w międzynarodowych, krajowych i regionalnych dokumentach środowiskowych;
4. Stan i problemy środowiska przyrodniczego na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, a w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie przepisów odrębnych;
5. Analiza i ocena potencjalnych zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji RPS AKT;
6. Analiza i ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośredniego, pośredniego, wtórnego, skumulowanego, krótkoterminowego, średnioterminowego i długoterminowego, stałego i chwilowego oraz pozytywnego i negatywnego na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska. Wskazanie miejsc potencjalnych konfliktów;
7. Informacja o możliwym oddziaływaniu transgranicznym;
8. Informacje o przewidywanych metodach analizy realizacji postanowień projektu RPS AKT oraz częstotliwości jej przeprowadzania;
9. Informacja o prognozach oddziaływania na środowisko dokumentów powiązanych z RPS AKT;
10. Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy;
11. Wnioski końcowe oraz rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji projektu RPS AKT, w tym:
 - Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektu RPS;
 - Przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie, minimalizujących przewidywane uciążliwości.

1.3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy

W stosunku do większości Regionalnych Programów Strategicznych, ograniczono do niezbędnego minimum analizę spójności celów z międzynarodowymi, wspólnotowymi i krajowymi dokumentami polityki ekologicznej. RPS nie jest dokumentem kreującym samodzielną politykę, a zapisane w nim cele w brzmieniu dosłownym (lub prawie dosłownym) przeniesiono ze Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Wszędzie tam, gdzie ocena dokonana w Prognozie do SRWP 2020, nie wskazywała sprzeczności, albo też sformułowane w Prognozie uwagi i rekomendacje uwzględniono w ostatecznej wersji Strategii, powtarzanie oceny wykonanej już dla dokumentu nadrzędnego, wydłużałoby tylko niniejszą prognozę. W Prognozie do RPS przywołano więc jedynie informację o wyniku dokonanej wcześniej oceny. Szczególną uwagę zwrócono natomiast na te ustalenia RPS, które wykraczają poza zakres oceniony w Prognozie do Strategii, lub też rekomendacje z tej Prognozy nie zostały w nich uwzględnione.

Prognoza oddziaływania na środowisko do SRWP 2020, przyjęta Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego nr 513/144/12 z dnia 17 maja 2012, stanowi punkt odniesienia również w innych analizach i ocenach, sporządzanych w niniejszej Prognozie. Ma to z jednej strony zapewnić jednolite podejście do ocenianych celów, z drugiej zaś pozwala na uniknięcie pułapki, jaką stanowiłoby naruszenie zapisów Dyrektywy OOS o potrzebie unikania tych samych aspektów w ramach dwu różnych postępowań.

Wykorzystanie doświadczeń tej Prognozy, winno mieć miejsce także na obecnym etapie realizacji Strategii, jakim jest opracowanie i przyjęcie RPS. Dzięki przedstawionej tam wszechstronnej analizie oceny zgodności Strategii z zasadami rozwoju zrównoważonego, możliwe jest odstępianie od niej w przypadku RPS, które mają charakter dokumentów wykonawczych.

W ramach Prognozy wyodrębniono następujące obszary oceny projektu RPS AKT

- zgodność celów w projekcie dokumentu z celami ochrony środowiska, ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym oraz identyfikacja potencjalnych pól konfliktów
- wskazanie potencjalnych zagrożeń i pól konfliktów ekologicznych związanych z realizacją przedsięwzięć wskazanych w projekcie dokumentu, w tym identyfikacji znaczących negatywnych oddziaływań na obszary chronione (jeżeli wystąpią)
- określenie możliwości i zasad ograniczenia potencjalnych znaczących oddziaływań na środowisko związanych z realizacją przedsięwzięć, które znalazły się w projekcie dokumentu wraz ze wskazaniem rozwiązań alternatywnych przyczyniających się do zmniejszenia obciążeń środowiskowych
- ocenę przewidywanych metod analizy realizacji postanowień projektu RPS i częstotliwości jej przeprowadzania.

Prognoza niniejsza stanowi kompilację dwu sposobów podejścia do oceny oddziaływania na środowisko. W odniesieniu do analizy celów, jest to zmodyfikowana metoda macierzowa oparta o wzorce przedstawione w „Podręczniku do strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko dla polityki spójności na lata 2007-13”³. W ocenie znaczących oddziaływań na środowisko wykorzystano elementy znane z raportów oddziaływania oceny oddziaływania na środowisko, stosowanych dla oceny konkretnych przedsięwzięć, których ramy realizacji wyznacza projekt RPS. Pozwala to w miarę na przybliżone określenie oddziaływań na środowisko w sposób naukowo potwierdzony i dość precyzyjny. Analiza alternatywnych rozwiązań jest w tym mo-

³ Sieć na rzecz ekologizacji programów rozwoju regionalnego, Ministerstwo Środowiska, luty 2006

delu oparta głównie na alternatywach lokalizacyjnych lub technologicznych w ramach ocenianego wariantu.

Nie ma w ten sposób zagrożenia powielania oceny dokonanej poprzednio, lub niezbędnej na etapie realizacyjnym, a więc sytuacji, w której te same aspekty byłyby oceniane w ramach dwóch różnych postępowań, na tym samym poziomie szczegółowości, na co zwraca uwagę Dyrektywa OOS. Choć bowiem RPS wskazuje ramy do realizacji konkretnych przedsięwzięć, ich szczegółowy zakres i techniczny sposób realizacji pozostają nieokreślone. Prognoza wskazuje więc wprowadzić możliwe oddziaływania wynikające z konkretnej lokalizacji w przestrzeni, jednak co do zakresu przedsięwzięcia, porzeka na rekomendacjach, unikając formułowania konkretnej oceny.

Zgodnie z zapisami Poradnika: „w procesie programowania polityki spójności analizuje się i proponuje interwencje rozwojowe. W prognozie bada się poszczególne rezultaty procesu planowania i można w nim proponować konieczne poprawki w celu maksymalizowania korzyści dla środowiska wynikających z propozycji rozwojowych oraz minimalizowania ich negatywnych oddziaływań na środowisko i zagrożień dla niego.”

W trakcie opracowywania Prognozy przedstawiono Zespołowi Roboczemu RPS Atrakcyjność Kulturalna i Turystyczna, wersję roboczą projektu Prognozy. Zespół Roboczy nie zniósł uwag merytorycznych, polemizując z poszczególnymi тезami Prognozy i jej całościową wymową.

2.0 Informacja o zawartości projektu Programu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

2.1. Zawartość dokumentu

Projekt Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej jest jednym z sześciu dokumentów wykonawczych Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Na projekt RPS AKT składa się część diagnostyczna, zakończona analizą SWOT oraz część projekcyjna, zawierająca cele, kierunki działań i konkretne działania proponowane do realizacji.

W pierwszej części diagnozy przedstawiono stan rozwoju turystyki w województwie pomorskim w oparciu o analizę danych statystycznych. Wskazują one na wysokie miejsce województwa na tle całego kraju w rankingach związanych z rozwojem kultury i turystyki. Pomorskie klasyfikuje się na pierwszym miejscu w kraju pod względem liczby podróży krajowych, siódmym pod względem liczby turystów zagranicznych, trzecim pod względem liczby miejsc noclegowych oraz czwartym pod względem wykorzystania turystycznych obiektów zakwaterowania zbiorowego. Dostęp do instytucji kultury jest zróżnicowany, jednak udział mieszkańców województwa w wydarzeniach kulturalnych stale rośnie, utrzymując się powyżej średniej dla Polski.

W dalszej części diagnoza wskazuje na najważniejsze walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe województwa. Za czynnik mający dominujący wpływ na ofertę turystyczną woj. pomorskiego uznano *potencjał kulturowy* regionu, budujący poczucie lokalnej, regionalnej i narodowej tożsamości. Ciekawa oferta kulturowa i etnograficzna wyróżnia regiony: Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i Ziemi Słowińskiej, które charakteryzuje też znaczne bogactwo kultury materialnej, w tym zabytki archeologiczne, regionalna kuchnia, a także kultywowanie tradycyjnych zajęć i wzornictwa ludowego inspirowanych do rozwoju tzw. przemysłów kreatywnych, np.: „etno-design”.

Województwo pomorskie wyróżnia dziedzictwo morskie i rzeczne. Charakterystycznym elementem związanej z tym tradycji kulturowej są: obróbka bursztynu i tradycyjne rybołówstwo. Rangę turystyki opartej o potencjał kulturowy podnosi wspólne dziedzictwo europejskie,

szczególnie obiekty wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Na uwagę zasługuje dziedzictwo historii najnowszej, zwłaszcza zainicjowane przez „Solidarność” w Gdańsku.

Mniej uwagi poświęcono w diagnozie *walorom przyrodniczym i środowiskowym*. Podkreślono, iż województwo pomorskie należy do najbardziej zróżnicowanych przyrodniczo i krajo-brazowo regionów Polski. Charakteryzuje się wieloma cennymi wartościami przyrodniczymi, w tym znaczącym udziałem przyrodniczych obszarów chronionych, które wspólnie tworzą doskonałą przestrzeń dla turystyki aktywnej, krajoznawczej, wodnej, przyrodniczej, wypoczynkowej, agroturystyki i ekoturystyki.

Zwrócono uwagę na ograniczenia rozwojowe turystyki województwa. Wśród nich wymieniono m.in.: bariery prawne, sezonowość oferty turystycznej, brak nowoczesnych centrów edukacyjno-muzealnych, słabą/niewystarczającą infrastrukturę, w tym brak zagospodarowania szlaków wodnych dla turystyki kajakowej, zły stan techniczny dróg wodnych, niedostatecznie wykorzystany potencjał dziedzictwa rzeczno i morskiego, niewystarczającą identyfikację z dziedzictwem bursztynowym w kształtowaniu atrakcyjnej przestrzeni miejskiej, zaniedbane i nieuporządkowane cenne założenia i zespoły parkowe, brak spójnej promocji turystycznych szlaków tematycznych, a także wiedzy w dziedzinie najnowszych technologii szczególnie informatycznych i multimedialnych (w tym technik prezentacji) mających znaczenie w zakresie kreowania i promocji wizerunku.

Podsumowująca diagnozę analiza SWOT skupia się głównie na walorach kulturowych i wartościach opartych o historię i lokalną tożsamość, a także na aspekcie społecznym i ekonomicznym rozwijającej się gospodarki turystycznej.

Oczekiwane efekty rozwoju atrakcyjności kulturalnej i turystycznej, wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 w ramach celu 1.3 *Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna* oraz analiza strategiczna stały się podstawą do sformułowania w części projekcyjnej celu głównego i celów szczegółowych oraz kluczowych wyzwań stawianych w RPS AKT.

Celem głównym projektu Programu... jest **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna**. Ma on być realizowany przez trzy cele szczegółowe: zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego; zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty; a także wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu. Cel główny i cele szczegółowe zostały syntetycznie scharakteryzowane. Dla oceny realizacji celu głównego przyjęto wskaźniki kontekstowe, dla celów szczegółowych – wskaźniki efektów.

Wyzwania postawione w RPS AKT stanowią podstawę do sformułowania 5 priorytetów oraz 11 działań i przedsięwzięć służących kondycji gospodarki turystycznej województwa. Wśród *priorytetów* znalazły się: wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego; nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne; kreowanie ofert czasu wolnego; wzmocnianie potencjału kreatywnego opartego na tożsamości kulturowej; rozwój kadr i badania w obszarze turystyki i kultury. Dla oceny wdrażania priorytetów przyjęto wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu, ustalono kluczowych partnerów i źródła finansowania.

Wśród *działań* wskazano m.in.: poprawę stanu obiektów i obszarów zabytkowych, turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajo-brazowo i przyrodniczo, prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność przestrzeni publicznej, podniesienie jakości i spójności oferty pasa nadmorskiego oraz rozpoznawalnych produktów turystycznych i kulturalnych regionu, kreowanie marki „Pomorskie”, kulturalnego i turystycznego wizerunku regionu, niematerialne dziedzictwo kulturowe podnoszące atrakcyjność turystyczną regionu, zasoby ludzkie w turystyce i kulturze oraz bazę wiedzy w obszarze turystyki i kultury. Na poziomie działań wy-szczególniono ich proponowany zakres (typ przedsięwzięć).

Charakterystyki działań zawierają również kryteria strategiczne. Niestety, niektóre z nich (szczególnie „efekt środowiskowy”) pozostają jedynie intuicyjne. Odwołanie do zasad realizacji SRWP 2020 pozostawia niedosyt, z uwagi na nieściśle opisanie tego kryterium: na przykład działania kompensujące są obowiązkiem dla inwestorów, powodujących uszczerbek w środowisku. Wykonanie obowiązku nie może być kryterium wyboru. Chyba, że chodzi o jakiś szczególny rodzaj tych działań, ale to nie wynika ani z RPS, ani też ze Strategii.

W części działań RPS AKT wprowadzono jeszcze jedno, dodatkowe kryterium strategiczne, specyficzne dla tylko tego programu. Jest to przyjęcie „rozwiązań pozytywnie oddziałujących na przyrodę”. Samo sformułowanie kryterium wydaje się być bardziej przejrzyste, niż uniwersalne kryterium przejęte ze Strategii, jednak również nie zamieszczono nigdzie jakiegogo rodzaju opisu.

RPS zawiera także ramy finansowe oraz narzędzia realizacji Programu. Wskazano prognozowaną wielkość dostępnych środków, źródła, z których będą pochodzić oraz orientacyjną strukturę wydatków i dochodów.

Ostatnią część projektu stanowi opis monitorowania jego postępów. Ma być to realizowane w ramach zintegrowanego Pomorskiego Systemu Monitoringu i Ewaluacji (PSME).

2.2. Powiązane dokumenty planowania strategicznego

Cele i kierunki działań wskazane w RPS AKT stanowią do pewnego stopnia uszczegółowienie, doprecyzowanie lub kontynuacje zapisów zawartych w strategiach, programach wspólnotowych, krajowych jak i regionalnych. Z uwagi na fakt, że cele rozwojowe i priorytety wskazane w dokumentach krajowych w znaczącym zakresie wpisują się w cele europejskie i są z nimi spójne, charakteryzując powiązania pominięto strategiczne dokumenty wspólnotowe, a także dokumenty o horyzoncie czasowym do 2014 roku, jako tracące aktualność.

Poniżej w sposób syntetyczny opisano powiązania o charakterze bezpośrednim i pośrednim projektu RPS AKT z najważniejszymi dokumentami regionalnymi i krajowymi.

2.2.1. Dokumenty powiązane bezpośrednio

Dokumentem kluczowym dla RPS w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej jest **Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (SRWP 2020)**, przyjęta przez Sejmik Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 458/XXII/12 z dnia 24 września 2012 r. SRWP stanowi narzędzie interwencji ukierunkowanej na procesy rozwojowe w regionie. Jej zasadniczym zamierzeniem jest umacnianie pozycji konkurencyjnej województwa, przeciwdziałanie pogłębianiu się dysproporcji wewnątrz regionu i zapewnienie stabilnych podstaw jego długotrwałego i bezpiecznego rozwoju.

Podstawowym założeniem dokumentu jest skuteczność - Strategia obejmuje wyłącznie te zagadnienia, na które Samorząd Województwa Pomorskiego i jego partnerzy w regionie mają rzeczywisty wpływ. Wobec niemożności realizacji wszystkich potrzeb w stosunkowo krótkim okresie czasu, SRWP uznaje priorytet integralnego rozwiązywania problemów znaczących w skali regionu. Odchodzi w ten sposób od dotychczasowego podejścia, przyjmującego rozwój regionalny jako sumę zaspokajania potrzeb lokalnych. Wyjątkiem może być jedynie sytuacja, gdy pomiędzy ograniczeniami lokalnymi i możliwościami znaczącego wzrostu w skali regionu można wykazać związek przyczynowo – skutkowy. Strategia nie skupia się na zagadnieniach bieżącego funkcjonowania oraz poprawnego wykonywania zadań i obowiązków prawnych. Wyznaczając konkretne cele poddające się weryfikacji i wskazując kryteria niezbędnych przedsięwzięć ustanawia jednocześnie zobowiązania do osiągnięcia określonych efektów.

Instrumenty realizacyjne Strategii stanowi 6 Regionalnych Programów Strategicznych (RPS). Wśród nich znalazł się program w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej, który ma uszczegóławiać cel operacyjny 1.3. Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna w obrębie pierwszego celu strategicznego: „Nowoczesna gospodarka”.

Wybozem strategicznym dla celu jest: „sieciowe, kompleksowe, rozpoznawalne najmniej na poziomie krajowym, oparte o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego, jak również wykorzystujące potencjał oferty kulturalnej regionu, produkty i pakiety turystyczne: uniezależnienie oferty turystycz-

nej od pory roku, jej różnicowanie w oparciu o potencjał przemysłu czasu wolnego, a także silniejsza specjalizacja regionu w zakresie turystyki prozdrowotnej i biznesowej”. Oczekiwane efekty działania to: całoroczna, kompleksowa i atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna regionu obejmująca także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej; unikatowe walory naturalne, kulturowe i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób regionalny, efektywny i zrównoważony; wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych; silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego⁴ (PZP WP) stanowi przestrzenną transpozycję Strategii Rozwoju Województwa. Zachowując zgodność z jej celami, wyznacza jednocześnie cele, kierunki, zadania i zasady polityki przestrzennej, z których wiele ma znaczenie dla projektu RPS AKT. Plan prezentuje podejście holistyczne, a jego celem generalnym jest: „Kształtowanie *harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa sprzyjającej równoważeniu wykorzystywania cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń*”. Wśród zadań polityki przestrzennej znajdujemy zagadnienia, dla których RPS AKT znajduje praktyczne rozwiązania:

1. Zachowanie i eksponowanie przestrzennych świadectw tradycji morskich kraju i województwa, najwartościowszych zespołów i obiektów środowiska kulturowego, wzmacniających wizerunek regionu jako integralnego elementu środowiska kulturowego Europy Bałtyckiej.
2. Zachowanie różnorodności kulturowej województwa oraz zapewnienie dostępności zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego jako atutu w rozwoju zrównoważonym i konkurencyjności przestrzeni województwa.
3. Poprawa dostępności mieszkańców do usług i urządzeń edukacji zdrowia, kultury oraz sportu;
4. Rozwój całorocznej oferty turystycznej opartej o walory przyrodniczo-kulturowe i krajobrazowe oraz funkcje miejskie i metropolitalne.

Program rozwoju dróg wodnych Delt Wisły i Zalewu Wiślanego – Pętla Żuławska - Międzynarodowa Droga Wodna E-70⁵ przewiduje stworzenie wysokiej jakości oraz bezpiecznej infrastruktury turystycznej w postaci portów i przystani żeglarskich oraz pomostów cumowniczych służącej zarówno aktywnemu uprawianiu sportów wodnych jak również innym formą turystyki. Obejmuje on niezwykle atrakcyjny obszar wodny, którego oś stanowią szlaki wodne o długości 303,3 km (Wisła, Martwa Wisła, Szkarpada, Wisła Królewiecka, Nogał, Kanał Jagielloński, Elbląg i Pasłęka) oraz część polskiego Zalewu Wiślanego o powierzchni 328 km². W ramach programu przyjęto następujące priorytety i kierunki działań z którymi powiązany jest RPS AKT:

- rozwój dróg wodnych Delt Wisły i Zalewu Wiślanego poprzez budowę wysokiej jakości infrastruktury żeglarskiej i przypisane kierunki działań: budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej w zakresie budownictwa wodnego na szlakach wodnych; poprawa żeglowności i bezpieczeństwa szlaków wodnych; zwiększenie ruchu turystycznego poprzez stworzenie systemu informacji turystyki wodnej,
- aktywizacja gospodarcza w otoczeniu szlaków wodnych Delt Wisły i Zalewu Wiślanego i przypisane działania: budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury poprawiającej i zwiększającej dostępność do obiektów i atrakcji turystycznych wokół szlaków wodnych; rozwój wyspecjalizowanych form turystyki i rekreacji, wykorzystujących walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe.

2.2.2. Dokumenty powiązane pośrednio:

Dokument wykonawczy, jakim jest RPS w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej, powiązany jest pośrednio z szeregiem strategii, polityk, planów i programów przyjmowanych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym. Powiązania są skutkiem oddziaływania przez te strategie na dokumenty krajowe i regionalne, których dotyczy wymóg zgodności z polityką wspólnotową, które z kolei ukierunkowują dokumenty strategiczne na szczeblu regionalnym. Należy jednak pamiętać, że obowiązujący w Polsce system wspierania przedsięwzięć rozwojowych, wśród nich zapisanych w RPS, przewiduje

⁴ Przyjęty uchwałą Nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

⁵ Przyjęty Uchwałą Nr 1101/LIII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 23 października 2006 r.

możliwość bezpośredniego ubiegania się o środki ze źródeł centralnych, na podstawie przyjmowanych tam polityk i programów operacyjnych. Wprawdzie nie zostały jeszcze przygotowane ich najnowsze wersje, oparte o perspektywę finansową 2014 – 2020, niemniej 15 stycznia 2013 roku Rada Ministrów przyjęła dokument **Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Założenia Umowy Partnerstwa**, który stanowi podstawę rozpoczęcia prac nad programami operacyjnymi na lata 2014-2020. W latach 2014-2020 w Polsce realizowanych będzie na poziomie krajowym 8 programów operacyjnych, finansowanych ze środków unijnych w ramach Funduszu Spójności (FS) i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Podstawę do tworzenia RPS AKT stanowią będą następujące dokumenty krajowe, wpisują się w cele strategii Europa 2020:

Ważnym elementem systemu zarządzania krajową polityką rozwoju jest **Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”**. Działania w nim zapisane, w powiązaniu z realizacją długo- i średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz dziewięciu zintegrowanych strategii krajowych, przyczynią się do realizacji celów strategii „Europa 2020”. KPR skupia się na działaniach, które mają na celu odrabianie zaległości rozwojowych oraz budowę nowych przewag konkurencyjnych, w trzech obszarach priorytetowych: infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego, innowacyjność dla wzrostu inteligentnego oraz aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. RPS AKT wpisuje się w działania zakładające zwiększenie dostępu do kultury, usług kulturalnych i przemysłów kultury.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska - 2030 (DSRK)⁶, której celem głównym jest „*poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce*”. Głównym sposobem osiągnięcia tego celu ma być stabilny i wysoki wzrost gospodarczy. W Strategii przyjęto, że rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie. Cele i kierunki działań RPS AKT wpisują się m. in. w obszar strategiczny *Równoważenie potencjału rozwoju regionów Polski*, Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych poprzez rozwijanie m.in. potencjałów endogenicznych obszarów.

Podstawową strategią rozwojową w średnim horyzoncie czasowym jest **Strategia Rozwoju Kraju 2020** – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)⁷. Wskazując zadania, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe, Strategia wyznacza trzy obszary ich koncentracji: Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna oraz określa interwencje, niezbędne w perspektywie średniookresowej, dla przyspieszenia procesów rozwojowych. RPS AKT wpisuje się w realizację celu III.2. *Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych* i celu III.3. *Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych* w obszarze strategicznym II. Spójność społeczna i terytorialna. Działania stymulujące rozwój turystyki zawarte są także w pozostałych obszarach strategicznych SRK, w szczególności w obszarze poświęconym konkurencyjnej gospodarce, celu II.2. *Wzrost wydajności gospodarki* i celu II.3. *Zwiększenie innowacyjności gospodarki*.

Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki na lata 2011 – 2020 „Dynamiczna Polska” (SIEG)⁸ przewiduje systemowe działania na rzecz wzrostu innowacyjności gospodarki oraz bardziej efektywnego wykorzystania zasobów. Cele i kierunki działań RPS AKT powiązane są z celem 3. *Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców* i działanie *Promowanie przedsiębiorczości typu „business & biodiversity”, w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością* (3.1.4.). W ramach działania zakłada się lepsze wykorzystanie lokalnych walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego w tym m.in. różnych form usług turystycznych, w szczególności ekoturystyki oraz turystyki kwalifikowanej (turystyka wędkarska i wodna, sploty rzeczne, turystyka ornitologiczna, tereny kempingowe i pola namiotowe itp.).

Powiązane z RPS AKT działania na rzecz poprawy wykorzystania potencjału kulturalnego przewiduje **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL)**⁹ w priorytetach:

⁶ Dokument z dn. 9 listopada 2012 r. przygotowany przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

⁷ Przyjęta 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów (M.P. z 22 listopada 2012 r. poz. 882);

⁸ projekt z dnia 17 grudnia 2012 r.

⁹ Projekt dokumentu z 2013 r.

- wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej (priorytet 4.1.);
- wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym (priorytet 4.2.).

Odpowiednio wykorzystywany potencjał kulturalny wpływa na budowanie poczucia tożsamości, więzi lokalnych i relacji z innymi społecznościami, a także kulturami. Dobrze zachowane i promowane dziedzictwo podnosi atrakcyjność turystyczną regionu, a co za tym idzie stanowi potencjał dla rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie¹⁰, wyznacza cele polityki regionalnej dla poszczególnych terytoriów kraju oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Wszystkie regiony mają dążyć do wykorzystania potencjału specjalizacji terytorialnej (takiej jak przemysł, turystyka, rynek usług). W ramach kierunków polityki regionalnej KSRR przewiduje się m.in. *Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (1.3.6.)* poprzez:

- sprzyjanie ochronie środowiska przyrodniczego, jak i jego racjonalnemu wykorzystaniu dla zaspokojenia potrzeb społecznych i gospodarczych (w tym turystycznych),
 - zachowywanie i rozwijanie, a przede wszystkim udostępnianie, zasobów kulturowych regionów oraz ułatwanie ich wykorzystania społecznego i gospodarczego,
 - promocję i rozwój turystyki przyjazdowej, w tym wykorzystującej potencjał uzdrowiskowy,
- z którymi powiązany jest RPS AKT.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020¹¹ zakłada rozwój przedsiębiorczości, w tym m.in. związanej z turystyką oraz lokalną produkcją i wartościami kulturowymi (lub regionalnymi) w ramach celu szczegółowego *Wzrost, jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (1)* i priorytetu *Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich (1.3.)* z którym powiązany jest RPS AKT.

W **Polityce Morskiej Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020**¹² przyjęto, że turystyka morska i nadmorska jest jednym z istotnych obszarów rozwojowych turystyki w Polsce. Bezpośredni dostęp do morza sprawia, iż należy nasilić działania nakierowane na tworzenie korzystnych warunków dla jej rozwoju. Dużym wyzwaniem w ostatnich kilkunastu latach stało się zabezpieczenie podwodnego dziedzictwa kulturowego w obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej, a także udostępnienie ich dla potrzeb turystyki wrakowej. W dokumencie przyjęto m.in. cele:

- Rozwój turystyki morskiej i nadmorskiej;
- Ochrona podwodnego dziedzictwa kulturowego.

z którymi powiązany jest RPS AKT. Zwiększenie ruchu turystycznego w obszarach nadmorskich przyczyni się do przyspieszenia rozwoju ekonomicznego kraju i poprawy jakości życia mieszkańców. Działania na rzecz rozwoju turystyki morskiej i nadmorskiej ożywią ruch na drogach wodnych, powstaną nowe szlaki żeglarskie oraz zwiększy się potencjał małych portów morskich, zarówno w aspekcie turystycznym, rybackim, jak i związanym z potencjalnym obrotem towarowym.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)¹³, najważniejszy, rządowy dokument strategiczny będący podstawą do prowadzenia krajowej polityki przestrzennej państwa. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. Dla projektu RPS AKT znaczenie ma przede wszystkim cel drugi *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich*

¹⁰ Przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą w dniu 13 lipca 2010 r.

¹¹ Przyjęta przez Radę Ministrów 25 kwietnia 2012 r.

¹² Projekt opracowany w 2012 r. przez Międzyresortowy Zespół do spraw Polityki Morskiej RP, organ pomocniczy Prezesa Rady Ministrów. Dokument jest wyrazem realizacji przez Rzeczpospolitą Polską wytycznych sformułowanych w Komunikacie Komisji „Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej” (COM (2007) 575) oraz Wytycznych dotyczących zintegrowanego podejścia do polityki morskiej: w kierunku najlepszych praktyk w zakresie zintegrowanej gospodarki morskiej i konsultacji z zainteresowanymi stronami COM (2008) 395.

¹³ Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 16 marca 2012 r.

terytoriów oraz przypisane kierunki działań: *Wspomaganie spójności w układzie krajowym (2.1.) oraz Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału do specjalizacji terytorialnej (2.2.)*.

RPS AKT powiązany jest pośrednio z innymi dokumentami krajowymi o charakterze strategicznym i programowym, które wyznaczają cele i kierunki działań w zakresie podniesienia atrakcyjności kulturalnej i turystycznej. Należą do nich:

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020¹⁴, które jest kontynuacją przyjętej przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013. Zaproponowana w dokumencie perspektywa sytuuje kulturę i jej rozwój w ścisłym powiązaniu z rozwojem ekonomicznym, tworząc zarazem podstawy do traktowania kultury nie tylko jako konsumenta efektów wzrostu gospodarczego, ale jako stymulatora rozwoju m.in. poprzez rosnący udział sektora kultury w PKB. Misją strategii jest *Zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszony ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów*. Celem strategicznym NSRK jest *zrównoważenie rozwoju kultury w regionach*. Cele uzupełniające wskazują m.in. na: *zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywnej ochrony zabytków, modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury, wzrost uczestnictwa w kulturze (...), promocję Polskiej kultury za granicą, wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturowej i jej upowszechniania, rozwój przemysłów kultury, a także wzrost udziału kultury w PKB, wzrost efektywności zarządzania strefą kultury oraz zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury*.

Strategia Rozwoju Sportu w Polsce do roku 2015¹⁵, jest dokumentem wytyczającym kierunki działań dla kultury fizycznej i sportu, w którym określono jednocześnie cele i zadania mające doprowadzić do znaczącej poprawy stanu polskiego sportu. Głównym celem strategicznym Strategii jest *aktywne i sprawne społeczeństwo*. W dokumencie wskazano trzy priorytety, z których RPS AKT powiązany jest z priorytetem 3. *rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej*.

Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku¹⁶ Jego podstawowym założeniem jest *traktowanie turystyki jako dziedziny ściśle powiązanej z wieloma procesami rozwoju i takie jej kształtowanie, które będzie zgodne z innymi celami społeczno-gospodarczego rozwoju kraju*. Dokument zwraca uwagę nie tylko na wewnętrzną spójność podejmowanych działań, ale także na efekt synergii pomiędzy turystyką a środowiskiem przyrodniczym, kulturą, rozwojem społecznym, infrastrukturą etc. W myśl założeń, poprzez uczynienie z Polski kraju atrakcyjnego dla turystów krajowych i zagranicznych, turystyka stanie się ważnym narzędziem społeczno-gospodarczego rozwoju regionów. Realizacja założeń dokumentu sprzyjać będzie budowaniu silnych podstaw gospodarki turystycznej. Celem nadrzędnym „Kierunków...” jest *tworzenie warunków prawnych, instytucjonalnych, finansowych i kadrowych rozwoju turystyki, sprzyjających rozwojowi społeczno-gospodarczemu Polski oraz podniesienie konkurencyjności regionów i kraju, przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych¹⁷*.

3.0 Ocena spójności celów ustalonych w projekcie Programu z celami ochrony środowiska ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym

3.1. Ustalenie kryteriów oceny zgodności Programu z polityką zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony środowiska i przyrody

Ustalenia jednolitych i kompleksowych kryteriów oceny przebiegało w sposób następujący

1. W pierwszym kroku, spośród międzynarodowych, wspólnotowych i krajowych dokumentów, zawierających strategiczne i nadrzędne cele oraz wytyczne w zakresie ochrony środowiska i polityki ekologicznej, wybrano 19, w których znalazły się treści istotne z punktu widzenia RPS AKT.

¹⁴ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 czerwca 2005 r.

¹⁵ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 23.01.2007 r.

¹⁶ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 września 2008 r.

¹⁷ Oficjalna strona Ministerstwa Sportu i Turystyki Rzeczypospolitej Polski

2. W kolejnym kroku z wybranych dokumentów wyselekcjonowano 70 celów, które w sposób bezpośredni lub pośredni odnoszą się do zagadnień RPS AKT.
3. Wstępnie sformułowano 13 grup zagadnień, w stosunku do których w dalszej części oceny używane jest określenie „ekologiczne obszary celowe”. Każdy z „obszarów” odpowiada wybranej sferze zrównoważonego rozwoju lub polityki ekologicznej i stanowi kryterium oceny zgodności celów i priorytetów, zapisanych w RPS AKT, z międzynarodową, wspólnotową i krajową polityką ekologiczną.
4. Przy pomocy metody macierzowej (tabela 1 w załączniku nr 1) zweryfikowano trafność formułowania i adekwatność przyjętych „obszarów celowych”, poprzez ustalenie liczby związków z celami zapisanymi w poszczególnych dokumentach wyjściowych, a także, czy jako całość tworzą one spójny system, w pełni odzwierciedlający politykę zrównoważonego rozwoju, w części środowiskowej. Ostatecznie lista ekologicznych obszarów celowych przedstawia się następująco
 - 1) Wspieranie zrównoważonego rozwoju miast i terenów wiejskich, poprawa ładu przestrzennego, ochrona krajobrazu oraz oszczędne gospodarowanie przestrzenią
 - 2) Promowanie zachowań ekologicznych, oraz zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie
 - 3) Efektywne wykorzystanie technologii innowacyjnych i ekoinnowacyjnych dla realizacji celów środowiskowych i gospodarczych, tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy
 - 4) Ochrona mieszkańców województwa przed związanymi ze środowiskiem obciążeniami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu
 - 5) Osiągnięcie poziomów jakości powietrza, które nie powodują zagrożenia dla środowiska naturalnego
 - 6) Ochrona klimatu poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie udziału energii i paliw ze źródeł odnawialnych i poprawę efektywności energetycznej
 - 7) Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej oraz jej zrównoważone użytkowanie, w tym na terenach rolnych i leśnych
 - 8) Zachowanie we właściwym stanie ochrony lub odtworzenie, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory ważnych dla Wspólnoty
 - 9) Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, zrównoważone ich użytkowanie oraz poprawa skuteczności ochrony przed powodzią i suszą
 - 10) Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego środowiska morskiego
 - 11) Ochrona i zrównoważone użytkowanie gleb oraz zapobieganie ich degradacji i dewastacji
 - 12) Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i ograniczenie wpływu korzystania z nich na środowisko
 - 13) Zapobieganie powstawaniu odpadów, zwiększenie udziału odzysku odpadów oraz odzysku energii z odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska.

3.2. Ocena zgodności celów i priorytetów RPS AKT z polityką zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony środowiska i przyrody

Oceny zgodności celu głównego i celów szczegółowych dokonano w matrycy zbieżności (tabela nr 2). Dla bardziej precyzyjnego określenia treści i zakresu poszczególnych celów, w matrycy umieszczono także przypisane im priorytety. Ocena celów szczegółowych w zakresie ich zgodności z międzynarodową i krajową polityką ekologiczną jest więc pochodną oceny wyznaczonych priorytetów, a w tle przypisanych im działań i przedsięwzięć strategicznych. Na ocenę celu głównego złożyły się oceny celów szczegółowych. W ten sposób ocena

jest tworzona niejako „od podstaw”, co pozwala na uniknięcie zbędnych spekulacji i osadzenie na gruncie rzeczywistej zawartości celów.

Dokonana w ramach Prognozy oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, analiza oddziaływań celów na środowisko wg wybranych kryteriów badawczych wykazała, że *„przeważająca część działań podejmowanych w ramach celu 1.3. „Unikatowa Oferta Turystyczna i kulturalna” będzie oddziaływać negatywnie. Skutki negatywne będą miały głównie skumulowany charakter o lokalnym zasięgu i związane będą ze wzrostem ruchu turystycznego oraz wzmożoną, nie do końca kontrolowaną i intensywną eksploatacją turystyczną. Wpłyną zarówno na środowisko kulturowe jak naturalne, mogąc generować konflikty przestrzenne oraz społeczne, w tym m.in. w obszarach cennych przyrodniczo, głównie w strefie przybrzeżnej Bałtyku. Takich interakcji nie da się całkowicie uniknąć. Ważne jest zatem by je minimalizować i równoważyć działaniami oddziałującymi pozytywnie, m.in. poprzez edukację ekologiczną i podnoszenie świadomości o walorach przyrodniczo – krajobrazowych regionu zarówno turystów jak i jego mieszkańców. Oddziaływań pozytywnych Strategii... w tym obszarze zidentyfikowano zdecydowanie mniej”*¹⁸

Analiza poniższa ma odpowiedzieć na pytanie, na ile, w procesie tworzenia RPS udało się zmienić ją na korzyść.

Elementem warunkującym uzyskanie spójności celów, priorytetów i działań z polityką ekologiczną, jest właściwe sporządzenie diagnozy oraz sformułowanie kluczowych wyzwań, z niej wynikających. Diagnoza RPS AKT, na samym wstępie wniosków z sytuacji w obszarze tematycznym, wskazuje na niezwykłą atrakcyjność walorów środowiska i przyrody regionu, a w p. 7 stwierdza, że *„dobrze zachowane walory przyrodnicze (...) pozwalają na rozwój turystyki przyrodniczej.”* Podsumowująca diagnozę analiza SWOT, jako pierwszą „mocną stronę” wskazuje *„bogate i różnorodne środowisko przyrodnicze”*. Prawie całkowicie pominięto natomiast kwestie związane z eksploatacją i zużyciem tego środowiska, jakie występuje w efekcie kreowania opartych o jego zasoby produktów i usług. Takie podejście jest sprzeczne z polityką zrównoważonego rozwoju, nie zakładając w ogóle potrzeby ochrony, rozsądnej eksploatacji i odtwarzania wrażliwych zasobów.

Diagnoza nie wspomina również o uciążliwości gospodarki turystycznej dla mieszkańców regionu, szczególnie tych, którzy w gospodarce turystycznej nie uczestniczą: przeekspluataowaniu poziomów wodonośnych, skutkujące podciąganiem wód zasolonych do wodociągów, emisji hałasu związanej szczególnie z organizacją imprez, zadeptywaniu wydym, trzcinowisk i wrażliwych siedlisk, wreszcie lawinowym wzroście ilości odpadów, porzucanych często w środowisku wodnym i leśnym.

Także zamieszczona w RPS charakterystyka celu głównego, zasadniczo potwierdza tezy Prognozy... do SRWP 2020. Jako wyznaczniki realizacji celu wymienia wyłącznie „sposoby spędzania wolnego czasu”, „rozszerzenie oferty całorocznej” i „przedłużenie sezonu turystycznego” oraz „wykorzystanie nowych trendów”, nie wspominając roli zasobów środowiska w realizacji tych zamierzeń, a tym bardziej o potrzebie ich ochrony.

Na etapie RPS zostało jednak wykonane pożyteczne rozwinięcie, poprzez sformułowanie atrakcyjnych priorytetów w sferze zachowania dziedzictwa przyrody i kultury. Charakterystyka celów szczegółowych wnosi elementy korzystne dla środowiskowego aspektu rozwoju turystyki na Pomorzu.

W analizie wystąpiły też oddziaływania niekorzystne i mieszane, będące skutkiem Celu 2 – Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty, w tym Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność (działanie 2.1.2), a także Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego (dzia-

¹⁸ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, Ekowert Łukasz Szukdlałek

łanie 2.1.3). Ich ewentualna realizacja – z uwagi na ograniczone środki publiczne – może niekorzystnie rzutować na możliwość realizacji innych, ważniejszych z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego potrzeb.

Pozytywne związki z polityką ekologiczną występują w obrębie pierwszego celu szczegółowego – **Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego**. Sformułowanie jedyne priorytetu „wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego”, wykazuje wysoki stopień zgodności i korzystny wpływ na realizację 7 z 14 ekologicznych obszarów celowych, wyodrębnionych z dokumentów europejskich i krajowych.

Już w opisie Priorytetu znajdujemy cenne wskazówki dotyczące realizacji przyjętych działań: Mowa jest o bezpiecznym wykorzystaniu unikatowych walorów dziedzictwa kulturowego i naturalnego, rewaloryzacji zdegradowanych obszarów przywracającej wartość zabytkom architektury (...) i dziedzictwu naturalnemu i „wyprowadzeniu ich ze stanu kryzysowego”.

Wśród wskaźników monitorowania realizacji Priorytetu (a więc także Celu Szczegółowego), obok liczby zrewaloryzowanych i zrewitalizowanych obiektów, znajdujemy też „liczbę zrealizowanych (!) projektów wspierających zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo”. Jest to jedyny, niestety, dowód zrozumienia zasad rozwoju zrównoważonego i bardzo cennego, integralnego podejścia do zagadnień ochrony.

Jednak Działanie 1.1.2 „Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo” nie mieści się w formule priorytetu. Występują tu właściwie wyłącznie elementy kolidujące z polityką ekologiczną. Nie obwarowane żadnymi ograniczeniami udostępnienie stanowi niebezpieczeństwo dla stanu zachowania naturalnego krajobrazu i przyrody, przede wszystkim dla różnorodności biologicznej.

Przyjmując bioróżnorodność jako istotny wskaźnik ekorozwoju, można powiedzieć, że rozwój zrównoważony danego regionu realizuje się wtedy, gdy nie prowadzi do utraty różnorodności przyrodniczej na żadnym z poziomów, innymi słowy, gdy umożliwia zachowanie jego tożsamości przyrodniczej. Wysoka różnorodność biologiczna ogranicza skutki niektórych zagrożeń środowiskowych zarówno w ekosystemie lądowym jak i od wody zależnym, w tym: jeziornym, rzeczonym czy morskim. Różnorodność jest zasadniczą kwestią dla osiągnięcia długotrwałej stabilności działalności rolnej oraz rybołówstwa i stanowi podstawę licznych procesów przemysłowych oraz produkcji nowych produktów leczniczych. Utrzymanie i długotrwałe wykorzystanie różnorodności biologicznej są nieodzowne do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, jak również milenijnych celów rozwoju dotyczących przełamywania barier ubóstwa, poprawy stanu zdrowia i ochrony środowiska.

Jako OSI ustalono tu obszary nadmorskie, a także te, których 40% powierzchni zajęto pod ochronę przyrody. Umieszczone w działaniu mechanizmy ograniczające zagrożenia wydają się być nie do końca skuteczne. Zapisane w zakresie interwencji „przeciwdziałanie procesowi degradacji poprzez budowę dedykowanej infrastruktury” może być rozumiane bardzo różnie. Czy ma to być mianowicie infrastruktura ograniczająca penetrację i degradację, czy też uprzyjemniające spędzanie czasu? Może celniejsza byłaby interwencja polegająca na wykluczeniu pewnych obszarów z powszechnej dostępności?

Umieszczone wśród kryteriów strategicznych „rozwiązania pozytywnie oddziaływujących na przyrodę”, wskutek braku definicji, mogą być różnie interpretowane. Planowana jest na przykład budowa zespołu domków letniskowych lub zespołu hotelowo konferencyjnego na tzw. surowym korzeniu. Deklaracja o wyposażeniu planowanych obiektów w kanalizację sanitarną, jest rozwiązaniem „pozytywnie oddziaływującym”, ponieważ przedtem teren nie był skanalizowany... Pułapka!

Drugi Cel Szczegółowy – **Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty** nie uwzględnia w pełni żadnego z „ekologicznych obszarów celowych”.

W opisie Priorytetu 2.1. „Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne” znalazło się trafne sformułowanie: „kierunkowanie ruchu turystycznego ograniczy istniejące i potencjalne konflikty przestrzenne i środowiskowe, charakterystyczne dla turystyki masowej”. Ma ono kluczowe znaczenie dla interpretacji słowa „kompleksowe” w tytule celu, nadając mu wymowę zdecydowanie sprzyjającą polityce rozwoju zrównoważonego.

W opisie wyróżniono też specyficzny dla rozwoju turystyki obszar, jakim jest pas nadmorski, słusznie zwracając uwagę, że wymaga pilnych i skutecznych działań naprawczych, zaś skierowana tam interwencja ma służyć także ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko.

Niestety, deklaracjom tym nie towarzyszą konkrety. Wśród wskaźników / efektów realizacji priorytetu nie umieszczono żadnych, których zadaniem byłoby odzwierciedlenie ekologicznych skutków „odpowiedniego kierunkowania” ruchu turystycznego i „ograniczenia konfliktów, charakterystycznych dla turystyki masowej”, a więc choćby pomiaru strumieni odwiedzających najbardziej wrażliwe (i jednocześnie najbardziej obciążone) obszary, gdzie oczekiwanym wynikiem byłoby – choć niewielkie – ich zmniejszenie.

Spośród typów przedsięwzięć, przewidzianych w obrębie Działania 2.1.1. **Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni**, „zagospodarowanie tras o charakterze krajoznawczym”, zawiera zręby oferty alternatywnej, mogącej korzystnie oddziaływać na odciążenie najbardziej wrażliwych i już przeinwestowanych obszarów pasa nadmorskiego. Jednak umieszczenie wśród OSI „obszarów o szczególnie wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego” natychmiast odwraca przyjęte ukierunkowanie z powrotem na Wybrzeże.

Sprzeczna z założeniem atrakcyjnego zagospodarowania jest też użyta, jako kryterium strategiczne, „zasada dobrej kontynuacji”. Stosowana od dziesięciu lat w przepisach o planowaniu przestrzennym, jako „zasada dobrego sąsiedztwa”, odegrała wyjątkowo niechlubną rolę w procesie degradacji przestrzeni obszarów wiejskich i atrakcyjnych turystycznie. Wyjaśnienia wymaga kryterium „przestrzeni dostępnej bez ograniczeń czasowych”.

Kolejne, drugie działanie w obrębie tego priorytetu „Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność”, ma już niewiele wspólnego z polityką ekologiczną, ponieważ pojęcia „prestżu” i „zrównoważonego rozwoju” najogólniej mówiąc nie są zbieżne. A to przede wszystkim dlatego, bo prestiż zawsze jest kosztowny. Pochłania znaczne środki, które mogłyby inaczej być przeznaczone na cele społecznie, gospodarczo i środowiskowo pozytywne.

Prestiżowe inwestycje, jakkolwiek sprzeczne z zasadami rozwoju zrównoważonego, mogą służyć poprawie jakości krajobrazu (miejskiego). Mogą też gościć konferencje promujące ekologiczny styl życia, a także ekspozycje prezentujące informacje o środowisku – wystawy i konferencje naukowe. Czy jednak przekazane w takich okolicznościach treści przyczynią się do ich realnego upowszechnienia? Oddziaływania w pierwszej grupie celów oceniono jako mieszane.

Ponieważ wskazano jako OSI cztery spośród miast regionu, można raczej wykluczyć sprzeczność z celami służącymi ochronie przyrody, trzeba jednak zaznaczyć w sposób szczególny, że na poziomie finansowania, budowa prestiżowych inwestycji zagraża możliwości finansowania przedsięwzięć z innych, bardziej zgodnych z polityką ekologiczną celów. Szacunkowy podział środków to potwierdza – na zachowanie dziedzictwa – 165 mln, na nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne – blisko miliard. To ponad połowa alokacji całego RPS!

Wbrew deklaracji z opisu Priorytetu, w Działaniu 3 „Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego” nie umieszczono żadnych zapisów, które miałyby służyć: „zmianie profilu prowadzo-

nej działalności turystycznej” i ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko. Trudno sobie bowiem wyobrazić nagłą zmianę przyzwyczajzeń masowego turysty pod wpływem powstania infrastruktury wysokiej jakości. Spowoduje ona przyciągnięcie kolejnych odwiedzających i w efekcie wzrost natężenia ruchu, a nie zmianę profilu. Jedyna pociecha, że proponowane rozwiązania przyczynią się zapewne do powstania jakiejś (?) liczby „zielonych” miejsc pracy dla sezonowych, niskokwalifikowanych pracowników.

Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii rozwoju województwa pomorskiego 2020 z nadzieją interpretuje zapisy 3 celu operacyjnego „Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna” podkreślając, że mogą być one „zapowiedzią tworzenia warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju firm zajmujących się organizowaniem czasu wolnego i turystyką. Sprzyjać to będzie przenoszeniu ciężaru z konsumpcji towarów (zużywanie zasobów, powstawanie odpadów) na korzystanie z usług, a co za tym idzie przyczynianie się do zmian wzorców konsumpcji i pojęcia dobrobytu (...)”. Jednak, pomimo zauważalnego wzrostu ilości odpadów na obszarach atrakcyjnych turystycznie w sezonie letnim, RPS AKT, który jest dokumentem realizacyjnym jednego z celów operacyjnych Strategii..., w żadnym z celów szczegółowych ani też we wskazanych priorytetach, nie uwzględnia jednego z ekologicznych obszarów celowych – „zapobieganie powstawaniu odpadów, zwiększenie udziału odzysku odpadów oraz odzysku energii z odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska”.

Priorytet 2.2. „Kreowanie ofert czasu wolnego” zmierza we właściwym kierunku, jeśli chodzi o tworzenie realnej alternatywy dla forsowania zainwestowania pasa nadmorskiego. Choć nigdzie w opisie Priorytetu, ani też w kryteriach, nie wskazano wprost jakiegokolwiek związku z problematyką środowiskową (jeśli nie liczyć nieokreślonego „efektu środowiskowego” jako Kryterium strategiczne) można przypuszczać, że przedmiotem tej oferty będą inne, niż w poprzednim priorytecie wartości.

Tylko niewielkie, pozytywne związki z polityką ekologiczną wykazuje cel 3. **Wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu**. Priorytet 3.1 „wzmocnienie potencjału kreatywnego opartego na tożsamości kulturowej” jednoznacznie korzystnie wpłynie na realizację dwu spośród 14 obszarów celowych – „zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku” i „wykorzystania potencjału technologii innowacyjnych (...) dla tworzenia zielonych miejsc pracy”.

Planowane działania w zakresie kreowania marki „Pomorskie” wydają się być oderwane od walorów przestrzeni, środowiska, przyrody i krajobrazu. Ograniczone do „wzmocnienie potencjału kreatywnego opartego na tożsamości kulturowej”, nie odnoszą się do promowania w kampaniach i szkoleniach zachowań ekologicznych czy rozwijania wrażliwości na rzeczywistość przyrodniczą i modelowania chroniących ją postaw. Przy takim założeniu, ocena wartości proponowanego wskaźnika efektów, dotyczącego „osób, wśród których wzrosło przekonanie o atrakcyjności pomorskiego” może przynieść inny od zamierzonego efekt, a mianowicie dać wiedzę nie o osobach, które uważają Pomorskie za atrakcyjne, lecz tych, które uznają je za „atrakcyjnie promowane”.

Sytuacja, gdy profesjonalne kadry, zajmujące się promocją i zarządzaniem, mają niską wiedzę o przedmiocie promocji i zarządzania jest dziś dosyć powszechna. Swoicie pojęty profesjonalizm sugeruje, że wiedza taka stanowi obciążenie i w efekcie obniża efektywne wykonanie zadań. Jest to niewątpliwie słuszne w odniesieniu do składu chemicznego proszku do prania, jednak w sferze promocji turystyki i kultury wiedza ta winna być obowiązkowym przedmiotem nie tylko „szkoleń” lecz mądrego kształcenia.

Tabela 2. Ocena uwzględnienia celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym w projekcie Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie aktywności kulturalno - turystycznej

<p style="text-align: center;">Ekologiczne obszary celowe →</p> <p>Cele i priorytety Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie Aktywności Kulturalnej i Turystycznej ↓</p>	Wspieranie zrównoważonego rozwoju miast i terenów wiejskich, ochrona krajobrazu	Promowanie zachowań ekologicznych oraz zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie	Efektywne wykorzystanie potencjału technologii innowacyjnych i eko-innowacyjnych dla realizacji celów środowiskowych i gospodarczych, tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy	Ochrona mieszkańców województwa przed związanymi ze środowiskiem obciążeniami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu	Osiągnięcie poziomów jakości powietrza, które nie powodują zagrożenia dla środowiska naturalnego	Przeciwdziałanie zmianie klimatu poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych	Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej oraz jej zrównoważone użytkowanie, w tym na terenach rolnych i leśnych	Zachowanie we właściwym stanie ochrony lub odtworzenie, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory ważnych dla Wspólnoty	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, zrównoważone ich użytkowanie oraz poprawa skuteczności ochrony przed powodzią i suszą	Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego środowiska morskiego	Ochrona i zrównoważone użytkowanie gleb oraz zapobieganie ich degradacji i dewastacji	Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi w tym zasobami surowców energetycznych	Zapobieganie powstawaniu odpadów, zwiększenie udziału odzysku odpadów oraz odzysku energii z odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Cel główny	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna.	Tc	Tc	Tc	B	B	B	Tc	Tc	B	B	Tc	Tc	Tc
1. Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego	T	T	T	B	B	B	Tc	Tc	Tc	Tc	B	B	Tc
1.1 Wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego	T	T	T	B	B	B	Tc	Tc	Tc	Tc	B	B	Tc
1.1.1. Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych	T	T	T	B	B	B	T	B	B	B	T	T	T
1.1.2. Turystyczne udostępnienie cennych obszarów...	T	B	T	B	B	B	Tc	Tc	Tc	Tc	B	B	Tc
2. Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty													
2.1 Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne ...	Tc	Tc	Tc	B	B	B	Tc	Tc	Tc	Tc	B	Tc	Tc
2.1.1. Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni	T	T	T	B	B	B	Tc	Tc	Tc	Tc	B	B	Tc
2.1.2. Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność	Tc	Tc	Tc	B	B	B	B	B	B	B	B	Tc	Tc
2.1.3. Podniesienie jakości ofert pasa nadmorskiego.	Tc	Tc	T	B	B	B	B	B	B	B	B	B	Tc
2.2 Kreowanie ofert czasu wolnego	T	T	T	B	B	B	Tc	Tc	Tc	B	Tc	B	Tc
3. Wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu													
3.1 Wzmacnianie potencjału kreatywnego opartego na tożsamości kulturowej	B	T	T	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
3.2 Rozwój kadr i badania w obszarze turystyki i kultury	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B

Oznaczenia

- T cel/priorytet uwzględnia „ekologiczny obszar celowy”
- Tc cel/priorytet uwzględnia tylko częściowo „ekologiczny obszar celowy”
- N cel/ priorytet sprzeciwia się/nie uwzględnia „ekologicznego obszaru celowego”
- B celu/priorytetu obojętny względem „ekologicznego obszaru celowego”

Priorytet 3.2 „rozwój kadr i badania w obszarze turystyki i kultury” jest w swoim obecnym kształcie obojętny dla realizacji polityki ekologicznej. Drobne korekty mogłyby jednak spowodować, że uzyskałby zgodność nawet z 3-ma obszarami celowymi.

W Działaniu 3.2.2. – Baza wiedzy w obszarze turystyki i kultury, wiedza ta mogłaby wyjść poza zakres zasobów, dotykając istotnych problemów, poprzez np. uzupełnienie obecnego Przedsięwzięcia strategicznego o sformułowanie: „w tym reakcji środowiska na presję turystyczną”.

Generalnie - stopień zbieżności Celu 3 z polityką ekologiczną jest niewielki, jednak nie wykazuje też żadnych z nią sprzeczności.

Podsumowanie powyższych ocen cząstkowych pozwala stwierdzić, że cel główny – Unikająca oferta turystyczna i kulturalna w umiarkowanym stopniu przekłada się na treści tworzące międzynarodową, wspólnotową i krajową politykę ekologiczną. Projekt Programu... nie odnosi się też do kwestii związanych z ochroną mieszkańców przed uciążliwościami mogącymi powstać w związku z narastającym ruchem turystycznym, w tym hałasem i pogorszeniem stanu powietrza, a także oddziaływaniami, jakie ten ruch może spowodować dla ochrony gleb i powierzchni ziemi oraz ekosystemów wybrzeży i Morza Bałtyckiego

4.0 Stan i problemy środowiska na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

4.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Podstawowym źródłem informacji o stanie środowiska województwa pomorskiego była charakterystyka stanu środowiska, zawarta w raporcie z realizacji POŚ dla Województwa Pomorskiego 2007-2010, przyjętym przez Sejmik Województwa Pomorskiego w roku 2011 oraz dane opublikowane w roku 2012, wykorzystane dla przygotowania POŚ WP do roku 2016 z perspektywą 2020.

W niniejszej prognozie przedstawiono skrócony opis stanu środowiska ze wskazaniem trendów zmian wynikających m.in. z oddziaływania turystyki. Głównym problemem związanym z turystycznym wykorzystaniem środowiska przyrodniczego jest określenie charakteru i natężenia tej funkcji, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów przyrodniczo – krajobrazowych, które były podstawą do jej rozwoju¹⁹.

Tereny turystyczne obejmują swym zasięgiem głównie obszary o wysokich walorach przyrodniczo – kulturowych, w tym głównie miasta i miejscowości nadmorskie oraz ich otoczenie, Zalew Wiślany, pas Pojezierzy, Bory Tucholskie, doliny i pradoliny rzeczne. Okazuje się, że wymienione powyżej tereny z uwagi na małą naturalną chłonność turystyczna, są jednocześnie najbardziej konfliktowymi obszarami w relacji „turystyka – środowisko przyrodnicze”.

Rozwój turystyki oddziaływać będzie na środowisko następujących typów obszarów:

- tereny zurbanizowane i urbanizujące się, przekształcone antropogenicznie,
- tereny szczególnie wrażliwe – włączone do systemu obszarów chronionych, objęte ochroną brzegu morskiego, cenne przyrodniczo obszary wodno-błotne, a także lasy oraz obszary o najwyższych wartościach kulturowych
- śródlądowe wody powierzchniowe i podziemne oraz wody Bałtyku

Tereny zurbanizowane i urbanizujące się

Blisko 5% ogólnej powierzchni województwa stanowią przekształcone antropogenicznie tereny zurbanizowane - mieszkaniowe, przemysłowe, komunikacyjne, rekreacyjne i inne.

¹⁹ na podstawie: *Uwarunkowań i kierunków rozwoju turystyki w województwie Pomorskim, Gdańsk, 2004, str. 82*

Procesy urbanizacyjne, skoncentrowane na terenach miejskich i podmiejskich, oddziałują na powierzchnię ziemi, przekształcając rzeźbę terenu i krajobraz, zmieniając właściwości mechaniczne i skład chemiczny gleb. Na terenach zurbanizowanych, w tym atrakcyjnych turystycznie, wahaniom podlega zwierciadło wód podziemnych. Rozwój infrastruktury, intensywna zabudowa i towarzyszące jej uszczelnianie powierzchni, a także wzrost użytkowników obszarów zurbanizowanych, powodują zmiany stosunków gruntowo-wodnych. Rzutują one m.in. na jakość płytszych poziomów wodonośnych, powodują wzrost zagrożenia niektórych komunalnych ujęć wody (m.in. na terenie Gdańska), a także na wzrost uciążliwości życia na terenach atrakcyjnych turystycznie. Szczególnie daje się to odczuć w pasie nadmorskim, w szczycie sezonu turystycznego, gdzie w wyniku nadmiernego poboru wód podziemnych w sezonie turystycznym, następuje obniżenie ich jakości. Nawalne deszcze powodują podniesienie się poziomu wód gruntowych oraz okresowe wezbrania rzek i potoków. Przyczynia się to do uaktywnienia czynnych odcinków klifowych brzegów morskich oraz zagraża osuwaniem się mas ziemnych w obrębie intensywnie zabudowanej krawędzi wysoczyzny morenowej, na terenie aglomeracji Trójmiejskiej. Proces ten próbuje się powstrzymać poprzez budowę zbiorników retencyjnych w obrębie terenów zurbanizowanych²⁰.

Zmianom podlega również klimat lokalny, zmniejsza się bioróżnorodność. Tereny biologicznie czynne w miastach i miejscowościach turystycznych to przede wszystkim trawniki, parki i skwery, aleje, drzewa przydrożne. Intensywnie penetrowane i zaśmiecanie lasy miejskie i podmiejskie tracą swój naturalny charakter. Podlegają również fragmentacji wskutek zabudowy enklaw śródlęśnych i rozbudowy prowadzących do nich dróg. Postępują niekorzystne przekształcenia przestrzenne związane z ekspansją zabudowy na nowe tereny. „Rozlewanie się jednostek osadniczych oraz niekontrolowany przyrost chaotycznej zabudowy turystycznej na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo, zaciera fizjonomię pierwotnych form krajobrazu i przyrody. Charakterystyczne dla polskiej gospodarki przestrzennej jest realizowanie bez planów zagospodarowania przestrzennego żywiłowego zainwestowania wzdłuż dróg – powstają struktury o charakterze pasm rozwojowych niebędące w stanie wykreować kompletnych pod względem funkcjonalnym jednostek osadniczych²¹. Od wielu lat o lokalizacji decyduje własność i cena gruntów oraz dostępność komunikacyjna. Zainwestowaniu towarzyszą tanie i prymitywne formy zainwestowania (nietrwała zabudowa letniskowa, altanki, itd.) oraz infrastruktury (zbiorniki bezodpływowe, wysokoemisyjne ogrzewanie)²².

W ostatnich latach stan jakości powietrza w województwie pomorskim utrzymuje się na podobnym poziomie. Od 2010 roku oceny jakości powietrza dokonuje się dla dwóch stref: Aglomeracji Trójmiejskiej i Strefy Pomorskiej, którą stanowi pozostała część województwa. Automatyczne stacje badawcze zlokalizowane są: na terenie Aglomeracji Gdańskiej, w Słupsku, Starogardzie Gdańskim, Tczewie i Łebie, ponadto pomiary wykonywane są również w Kościerzynie, Kwidzynie, Kartuzach, Wejherowie i Władysławowie. Badania czystości powietrza atmosferycznego prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku oraz Agencja Regionalnego Monitoringu Atmosfery Aglomeracji Gdańskiej w Gdańsku, Gdyni, Sopocie i Tczewie. Z roku na rok kryteria oceny są zaostrzane. Stan jakości powietrza zidentyfikowany w oparciu o ocenę jakości powietrza przeprowadzoną w roku 2011 wskazuje na istotne problemy w zakresie dotrzymania standardów środowiskowych. Odnotowano następujące przekroczenia²³:

²⁰ Prognoza oddziaływania na środowisko planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, Słupsk, 2009, str 22-23

²¹ Projekt Planu zagospodarowania przestrzennego woj. pomorskiego, DRRiP UM, Gdańsk 2008,

²² Prognoza oddziaływania na środowisko projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, Słupsk, 2009, str 22-23

²³ Ocena roczna jakości powietrza w województwie pomorskim w 2011 roku. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, Gdańsk marzec 2012.

- pyłu zawieszonego PM10 w odniesieniu do normy dobowej – w strefie aglomeracji trójmiejskiej (na stacjach w Gdańsku przy ul. Leczkowa i Głębokiej) oraz w strefie pomorskiej (na stacjach w Starogardzie Gdańskim, Kościerzynie, Słupsku, Kwidzynie i Wejherowie). W porównaniu z rokiem 2010 wzrosła o 2 liczba stacji, gdzie stwierdzono niedotrzymywanie standardów jakości powietrza. Obydwie stacje są nowymi, pracującymi od stycznia 2011 roku.
- poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 na 8 z 9 stanowisk mierzących to zanieczyszczenie. Wysokie stężenie benzo(a)piranu notowano w okresie grzewczym, latem poziomy spadały praktycznie do zera. Jego głównym źródłem są przestarzałe, niskosprawne paleniska domowe, często ogrzewane paliwem złej jakości. Od chwili rozpoczęcia pomiarów (w roku 2007) rosną obserwowane poziomy stężenie średnich benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym dla wszystkich stacji w województwie (wzrost z 1,5 ng/m³ w roku 2007 do 2,93 ng/m³ w roku 2011).
- długoterminowe (ustalone na rok 2020) poziomy dla ozonu. W obydwu strefach województwa są stacje, gdzie nie są dotrzymane wymienione standardy dla tej substancji ze względu na ochronę zdrowia oraz ochronę roślin.

Ze względu na zanieczyszczenie pyłem PM10 i benzo(a)pirenem obie strefy zaliczono do klasy C, natomiast ze względu na pozostałe wskaźniki zanieczyszczeń – do klasy A²⁴.

Na terenie województwa pomorskiego, niezmiennie od kilku lat, decydujące znaczenie dla odczucia uciążliwości hałasu mają dźwięki powstające w związku z komunikacją – głównie samochodową, w mniejszym stopniu kolejową, a także wzrastający ruch lotniczy. Co roku pomiary hałasu drogowego wykonywane są w różnych miastach województwa przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Pogarszanie klimatu akustycznego w województwie pomorskim spowodowane jest głównie stałym wzrostem natężenia ruchu pojazdów. Hałas komunikacyjny utrzymuje się od kilku lat na wysokim poziomie. W wyniku dokonanych pomiarów hałasu pochodzącego od ruchu samochodowego w różnych miastach województwa pomorskiego²⁵ w roku 2011 i latach ubiegłych stwierdzono jego znaczne przekroczenia. Powiększa się powierzchnia zabudowy mieszkaniowej zagrożonej hałasem, wydłuża czas ekspozycji na ponadnormatywny hałas - szczególnie w porze nocnej - zwiększając dyskomfort wypoczynku. Do pogorszenia klimatu akustycznego przyczynia się przyrost liczby obiektów o charakterze usługowym i handlowym (markety, stacje benzynowe, działalność rozrywkowa, rzemieślnicza, warsztaty itp.) w pobliżu zabudowy chronionej (mieszkalnej). Sprzyja to przekraczaniu norm akustycznych, także z uwagi na coraz szerzej stosowane urządzenia klimatyzacyjne i powoduje rosnącą uciążliwość dla mieszkańców.

Dane zawarte w bazie wojewódzkiej wskazują, że w porównaniu z rokiem 2005, w roku 2010 ilość wytworzonych odpadów komunalnych zwiększyła się w województwie o około 20,8%. Unieszkodliwianie odpadów komunalnych odbywa się głównie poprzez deponowanie na składowiskach. Najczęściej problemy związane z odbiorem i unieszkodliwianiem odpadów komunalnych dotyczą miasta Gdańska, występują też jednak w gminach wiejskich, a także w sezonie turystycznym w miejscowościach pasa nadmorskiego.

Wszystkie składowiska funkcjonujące na terenie województwa pomorskiego spełniają wymagania formalne oraz techniczno - organizacyjne. Część z nich wchodzi w skład regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), zaś składowiska w Łebczu, Gniewinie, Rybskiej Karczynie, Chlewnicy, Nieżurawie, Zielonej Hucie, Grzymisławiu, Kiełpinie, Nadziejewie, Przechlewie, Gołębiewie Wielkim, Szaleńcu, Miniętach, Nowej Wsi Sztum-

²⁴ Raport o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2011 roku, WIOŚ w Gdańsku, 2012

²⁵ zgodnie z informacjami zawartymi w Raporcie o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2011 roku, WIOŚ w Gdańsku, 2012 pomiary te dokonywane są w miastach o zwartej zabudowie i podobnej liczbie ludności

skiej, Tczewie, Nicponi, Ropuchach wyznaczono do zastępczej obsługi regionów gospodarki odpadami, do czasu zakończenia budowy instalacji regionalnych.

Odzysk odpadów komunalnych ulegających biodegradacji prowadzony jest w kompostowniach zlokalizowanych przy RIPOK w Gdańsku - Szadółkach, Czarnówku, Gilwie Małej, Bierkowie, Eko Dolinie, Sierźnie (od 2011 r.) i Starym Lesie (od 2012 r.) oraz przy niektórych oczyszczalniach ścieków np. w Słupsku, Swarzewie, Chojnicach i Przechlewie. W oczyszczalniach ścieków, procesom kompostowania podlegają głównie osady ściekowe.

Obecnie na terenie województwa pomorskiego funkcjonują dwie spalarnie odpadów medycznych i weterynaryjnych o łącznej zdolności przerobowej 550 Mg/rok, które mieszczą się przy szpitalach w Chojnicach i Tczewie. Odpady te unieszkodliwiane są również w dwu spalarniach odpadów niebezpiecznych (Port Service Gdańsk, Polpharma Starogard Gdański) o łącznej zdolności przerobowej 23 200 Mg/rok.

Tereny szczególnie wrażliwe – włączone do systemu obszarów chronionych, objęte ochroną brzegu morskiego, cenne przyrodniczo obszary wodno-błotne, a także lasy oraz obszary o najwyższych wartościach kulturowych

Województwo pomorskie cechują wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, wynikające z kontaktu morza i lądu, znacznego zróżnicowania środowiska oraz stopnia zachowania naturalności niektórych ekosystemów. Długość linii brzegowej Morza Bałtyckiego wynosi 316 km (z Półwyspem Helskim). Występują tu wszystkie typy brzegu: wydmy, klifowe, zalewowe i sztucznie umocnione w celu ochrony przed rozmyciem. Nasila się erozja brzegów morskich, związana z podnoszeniem się poziomu wód morskich i innymi naturalnymi zjawiskami fizycznymi (wiatr, falowanie, prądy morskie, ruch osadów czy zmiany dna morskiego), a także techniczną ingerencją człowieka (budowa portów, przystani, falochronów, umocnień brzegowych). Powoduje ona degradację plaż, okresowo silnie rozmywanych oraz występowanie osuwisk na skarpach nadmorskich wydmy i klifów. Szczególne zagrożenie dotyczy 27 odcinków brzegu o łącznej długości około 160 km. Postępujące procesy erozyjne zagrażają bezpieczeństwu budowli usytuowanych na bezpośrednim zapleczu brzegów. Przewiduje się dalsze wzmaganie procesów erozji wybrzeży południowego Bałtyku i wzrost zagrożeń powodzią sztormową niektórych, nisko położonych części wybrzeży z uwagi na prognozowany wzrost poziomu morza oraz wzrost częstotliwości występowania silnych sztormów. Pociągnie to za sobą potrzebę modernizacji i rozbudowy systemu ochrony brzegów morskich oraz odpowiedniego zagospodarowania pasa nadbrzeżnego, charakteryzującego się unikalnymi walorami przyrodniczymi oraz rekreacyjno-turystycznymi i uzdrowiskowymi (uzdrowiska statutowe Sopot i Ustka oraz stacje klimatyczne - Łeba, Jastarnia-Jurata i in.).

Region zaliczany jest do najbogatszych w kraju pod względem zasobów biotycznych. Oprócz dużych zasobów leśnych, rozległe partie terenu w paśmie przymorskim to „błota” - obszary podmokłe na skutek podpiętrzenia wód gruntowych przez wody morskie. Szczególną osobliwość stanowią wśród nich torfowiska wysokie typu atlantyckiego, częste m.in. w otoczeniu dużych płytkich jezior przybrzeżnych (Łebsko, Gardno, Sarbsko). Do unikatowych należą również nadmorskie zbiorowiska roślinne (m. in. wydmy, łąki słonolubne, trzcinowiska). Mocno zalesione pasmo pojezierzy obfituje natomiast w różnego typu jeziora, w tym wyjątkowo rzadkie jeziora lobeliowe oraz małe, ale bardzo liczne torfowiska tzw. kotłowe. Duże wartości przyrodnicze cechują doliny rzeczne o naturalnym i półnaturalnym charakterze (w tym Dolnej Wisły) z mieliznami i terasami zalewowymi, stanowiącymi siedliska plectwa wodnego.

Płytkie wody przybrzeżne Bałtyku wraz z Zatoką Pucką i Zalewem Wiślanym oraz przymorskimi błotami i jeziorami stanowią fragment europejskiego korytarza wędrówkowego ptaków. Szczególnie ważną rolę na szlaku migracji ptaków pełni również Dolina Dolnej Wisły. W wodach Bałtyku żyje około 30 gatunków ryb, w tym rzadkie, dwuśrodowiskowe - łososiowate.

Stada najwartościowszych ryb zmniejszają się, prawdopodobnie wskutek nadmiernej eksploatacji i pogarszania się warunków tarliskowych (eutrofizacja). Unikatem są chronione ssaki morskie – foki oraz morświny.

Ochrona tych wartości prowadzona jest w ramach systemu obszarów chronionych obejmującego 2 parki narodowe, 130 rezerwatów przyrody, 9 parków krajobrazowych, 44 obszary chronionego krajobrazu oraz liczną grupę obiektów ochrony indywidualnej.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez GUS w 2012 roku, powierzchnia przyrodniczych obszarów objętych ochroną prawną w województwie pomorskim wynosi 32,7% i jest ona o 0,2% większa niż średnia powierzchnia obszarów chronionych liczona w skali kraju (32,5%).

Na terenie województwa znajduje się w całości lub częściowo 9 parków krajobrazowych (*Nadmorski, Trójmiejski, Zaborski, Kaszubski, Wdzydzki, Mierzeja Wiślana, Dolina Słupi, Tucholski, Pojezierza Iławskiego*). Parki krajobrazowe zajmują powierzchnię 167 856,20 ha (z wyłączeniem wód Zatoki Puckiej), co stanowi 8,4% ogólnej powierzchni województwa. Obszary chronionego krajobrazu obejmują prawie 22% powierzchni regionu, w tym doliny rzeczne, kompleksy leśne, torfowiska, wzniesienia morenowe i wydmy. W ich obrębie nie powinny być prowadzone inwestycje niszczące walory przyrodnicze.

W ramach tworzonej Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 wyznaczono w województwie i na Bałtyku 15 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSOP), w tym trzy położone na wodach morskich (Zatoka Pucka, Przybrzeżne Wody Bałtyku, Ławica Słupska)²⁶. Ostoje ptasie obejmują prawie 20% ogólnej powierzchni województwa. Pozostałe 97 obszarów Natura 2000 stanowią obszary siedliskowe, mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW), które w części pokrywają się z istniejącymi już formami ochrony przyrody²⁷. Na obszarach Natura 2000 zasadniczo zabrania się podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych. Jednak w wypadku ważnego interesu publicznego i wobec braku rozwiązań alternatywnych regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich Dyrektor Urzędu Morskiego, może odstąpić od zakazu. Warunkiem jest wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. Jeszcze większe ograniczenia występują, gdy w obszarze występuje siedlisko lub gatunek priorytetowy²⁸.

Jakość środowiska na terenach wchodzących w skład systemu obszarów chronionych jest przeważnie lepsza niż na terenach sąsiednich. Jednak silna presja urbanizacyjna Aglomeracji Gdańskiej wywierana na ekosystemy Trójmiejskiego i Nadmorskiego Parku Krajobrazowego oraz strefę nadmorską w obrębie miast, w tym zwłaszcza Gdańska, przyczynia się do ich fragmentacji i osłabienia kondycji. Dotyczy to również obszarów Natura 2000 położonych w strefie nadmorskiej.

Województwo pomorskie należy do najbardziej zalesionych regionów Polski (3 miejsce), a wskaźnik lesistości wskazuje od wielu lat wyższą niż średnio w kraju dodatnią dynamikę wzrostu. Lasy obejmują około 37,1% ogólnej powierzchni województwa. Niska lesistość (poniżej 20%) cechuje środkowo-wschodnią część regionu, przy czym najslabiej zalesionym obszarem są Żuławy. Lasy województwa charakteryzują się ciągle dużym udziałem drzewostanów jednogatunkowych (sosna) – szczególnie na terenach powojennych zalesień porolnych. Dynamicznie rozwijająca się od kilku lat rekreacja niesie liczne zagrożenia dla zachowania dobrego stanu ekosystemów leśnych.

²⁶ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 198 poz.1226) i Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U Nr 25, poz. 133)

²⁷ Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 roku w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny

²⁸ art. 33, 34 ustawy z dnia 16.04.2004, o ochronie przyrody, Dz. U. nr 92, poz. 880 z późn. zm.

Największą bolączką leśnych obszarów turystycznych są „dzikie składowiska” bądź rozproszone skupiska śmieci pozostawiane na szlakach turystycznych, w rowach przydrożnych, w śródpolnych „oczkach”, nad brzegami jezior, a niekiedy nawet w głębi lasu. Stanowi to skumulowany efekt złego funkcjonowania systemu gospodarki odpadami, a także braku kultury i poszanowania środowiska, wynikającego z niedostatecznej edukacji ekologicznej i niskiego poziomu kultury ogólnej, części „turystów” odwiedzających region.

Istotną część bogactwa kulturowego Pomorza stanowi region Kaszub zajmujący około 6 200 km² centralnej części województwa oraz zrzeszający 43 pomorskie gminy. Cechami wyróżniającymi region jest m.in. własny język oraz charakterystyczne dla terenu Kaszub dziedziny sztuki ludowej takie jak malarstwo, rzemiosło czy haft kaszubski.

Na terenie województwa znajduje się 3 044 zabytków nieruchomych (*stan na 31.12.2011 r.*), 5 002 zabytków ruchomych (*stan na 31.12.2011 r.*), 563 stanowisk archeologicznych (*stan na 30.06.2009 r.*). Najbardziej prestiżowym wyróżnieniem – wpisem na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO - objęto zamek krzyżacki w Malborku (wśród 13 miejsc w kraju). Za pomniki historii Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej uznał zespół zabytkowy „Gdańsk – miasto w zasięgu obwarowań XVII w.”, „Malbork – zespół zamku krzyżackiego” oraz miejsce pamięci „Gdańsk – Pole Bitwy na Westerplatte” (3 z 48 miejsc w kraju).

Wyróżniającym elementem regionu jest wynikające z położenia geograficznego dziedzictwo morskie. Składają się nań przede wszystkim historyczne, małe porty morskie z towarzyszącą zabudową i architekturą, infrastruktura dużych portów morskich Gdańska i Gdyni, zabytkowe statki, okręty i żaglowce („Sołdek”, „Dar Pomorza”, „Błyskawica” „Dar Młodzieży”, „Generał Żaruski”), stanowiska archeologiczne pod powierzchnią wód Bałtyku, zabytki etnograficzne, w tym wsi rybackie z zachowanym wyposażeniem służącym do połowów. Ważne jest dziedzictwo rzeczne z niepowtarzalnym żuławskim krajobrazem kulturowym, zachowanym unikatowym w skali kraju systemem odwodnieniowym (elementy doliny Delt Wisły – system polderów, rowów melioracyjnych, kanałów z przepustami, śluzami, mostami, strażnice wałowe, wsie żuławskie, elementy dziedzictwa ołędzkiego i menonickiego, zabytkowe młyny i elektrownie wodne, zabytkowe łodzie i statki rzeczne).

Osobliwością regionu jest zespół kilkudziesięciu zabytkowych obiektów hydrotechnicznych, które tworzą Szlak Zabytków Hydrotechniki (elektrownie wodne, śluzy, zapory, młyny, mosty zwodzone, kanały), zbudowane w XIX-XX w.

Ważną kategorią w zasobie dziedzictwa kulturowego regionu są zabytkowe zespoły zieleni, które w większości stanowią część zespołów rezydencjonalnych oraz miejskich (m.in. Park Oliwski i Park Oruński w Gdańsku, Planty w Słupsku, Park Majkowskiego w Wejherowie, Lasek Luizy w Człuchowie).

Śródlądowe wody powierzchniowe i podziemne oraz wody Bałtyku

Na jakość wód śródlądowych wpływa wiele czynników. Do najważniejszych należą uwarunkowania naturalne: warunki klimatyczne i hydrologiczne, zdolność do samooczyszczania oraz presje antropogeniczne w tym: pobór wód, wprowadzenie zanieczyszczeń ze źródeł punktowych i obszarowych.

Największym wyzwaniem w zakresie ochrony wód jest realizacja wymagań Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r., zwanej Ramową Dyrektywą Wodną (RDW). To podstawowe narzędzie polityki wodnej krajów członkowskich UE, zakłada osiągnięcie do 2015 r. dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych, dobrego stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych. W Prawie wod-

nym, które transponuje Dyrektywę, głównym narzędziem planistycznym są plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy²⁹.

W ramach monitoringu diagnostycznego, prowadzonego w 2011 roku stwierdzono, iż stan/potencjał ekologiczny analizowanych wód, osiągnął w 77,8% ogółu badanych jednostek poziom dobry lub powyżej dobrego. Stan chemiczny rzek monitorowanych ramach monitoringu diagnostycznego był ogólnie dobry. Jedynie wody Liwy w przekroju Piekło oraz Kaczej w przekroju Gdynia klasyfikowano jako poniżej stanu dobrego, o czym zdecydował okresowy wzrost zawartości benzo()teryleny oraz indeno()piranu.

Kondycja wód poszczególnych rzek była zróżnicowana. Ocena stanu/potencjału ekologicznego wykazała dominację stanu dobrego lub powyżej dobrego. Na ocenę wpływ miały zarówno elementy biologiczne jak i fizykochemiczne. Stwierdzono bardzo dobrą kondycję biologiczną wód Wisły Królewieckiej w Sztutowie i Pokrzywnej w Bąkowie. Najmniej korzystnie prezentowała się jakość wód Młynówki Malborskiej, płynącej poniżej Jeziora Dąbrówno.

Województwo pomorskie posiada ok. 2 800³⁰ jezior, o powierzchni powyżej 1 ha, co plasuje je na pierwszym miejscu pod względem jeziorności w Polsce. W 2011 roku 10 jezior (z 17 badanych) charakteryzowało się bardzo dobrym i dobrym stanem ekologicznym, co stanowiło prawie 60% udziału wszystkich przebadanych akwenów. Pozostałe, to jeziora o umiarkowanym lub słabym stanie ekologicznym. Stan chemiczny wód oceniono tylko w 3 akwenach. Dla 8 jezior wykonano ocenę stanu wód, która jest wypadkową stanu ekologicznego i stany chemicznego. Wszystkie jeziora poddane tej ocenie prezentowały zły stan wód³¹. Bardzo dobrą jakością elementów biologicznych charakteryzowały się wody jezior: Boruja Duża, Jasień Północny, Kiedrowickie, Kosobudno, Mausz Duży i Ostrowite. Dobry stan biologiczny osiągnęły wody jezior: Jasień Południowy, Końskie, Kucki oraz Szczytno. W ocenie stanu biologicznego najmniej korzystnie wypadł stan Jeziora Sumińskiego (słaby). Stan biologiczny pozostałych badanych jezior określono jako umiarkowany. Stan elementów fizykochemicznych 13 przebadanych jezior odpowiadał normom przyjętym dla stanu dobrego i wyższego niż dobry. Jakość 4 zbiorników była niezadowolająca i została sklasyfikowana poniżej dobrego.

W wyniku przeprowadzonej oceny wody 7 zakwalifikowano do zagrożonych eutrofizacją (Człuchowskie Urzędowe, Dąbrówka, Dzierzgoń, Łebsko, Skotawsko Wielkie, Sumińskie, Węgorzyno). W pozostałych 7 jeziorach wody spełniały kryteria oceny.

Wszystkie jednolite części wód przejściowych i przybrzeżnych monitorowane w 2011 roku wykazywały zły stan (potencjał) ekologiczny. Spowodowane jest to nadmiernymi stężeniami form azotu i fosforu oraz zbyt dużą ilością chlorofilu „a”, powodującego zmniejszenie przejrzystości i okresowe ponadnormatywne stężenia tlenu.

Istotnym problemem jest znaczne zanieczyszczenie wód Morza Bałtyckiego, w tym Zalewu Wiślanego. Opierając się na wynikach badań WIOŚ wykonanych w roku 2011 stan/potencjał ekologiczny wód Bałtyku oceniono jako zły. Odpowiada za to głównie nadmierne stężenie form azotu i fosforu i zbyt duże stężenie chlorofilu „a”. W wodach stwierdzano także bakterie grupy coli lub enterokoki, co było podstawą do okresowego zamykania kąpielisk, także wskutek pojawiania się sinic oraz niskiej przejrzystości, nieakceptowanej barwy i zapachu wody czy zaniżonego tlenu rozpuszczalnego. Na koncentrację zanieczyszczeń narażona jest szczególnie Zatoka Gdańska. Akwen Zalewu Wiślanego poddany jest z kolei intensywnym procesom zamulania.

²⁹ *Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy zostały przyjęte przez Radę Ministrów w lutym 2011 r. Plany gospodarowania wodami dla obszarów dorzeczy wraz z Programem wodno-środowiskowym kraju mają służyć realizacji celów środowiskowych zapisanych w art. 38 Prawa wodnego oraz w art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej*

³⁰ *Zgodnie z Mapą Podziału Hydrograficznego Polski 2010, IMGW Warszawa*

³¹ *Raport o stanie środowiska w województwie pomorskim w 2011 roku. Inspekcja Ochrony Środowiska Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Gdańsku. Biblioteka Monitoringu Środowiska Gdańsk 2011,*

Utrzymanie dobrej jakości wód przejściowych i przybrzeżnych pozwoli na zachowanie kąpielisk i przyciągnięcie większej liczby turystów. W 2010 roku Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny³² wydał Komunikat nr 1/10, w którym dopuścił do użytkowania 74 kąpieliska i miejsca tradycyjnie wykorzystywane do kąpieli. Nie dopuszczono wówczas do organizowania kąpielisk w Gdyni Orłowie na odcinkach 300 m po obu stronach ujścia rzeki Kaczej oraz na niektórych odcinkach wód przy ujściach rzek, kanałów, przystani rybackich i molach. Również na czas od 7 do 14 dni zamknięte były kąpieliska w Gdyni Śródmieściu i w Gdańsku Przymorze. Powodem ich zamknięcia były ponadnormatywne liczby bakterii *Escherichia coli* i enterokoków. Zakwit sinic stwierdzono jedynie na kąpieliskach zlokalizowanych nad Zatoką Gdańską: w Gdańsku – Sobieszewie, Gdyni Śródmieściu, Gdyni Redłowo, Sopocie - Kamienny Potok, Sopocie - Łazienki Północne Grand Hotel, Sopocie – Łazienki Południowe – Karlikowo i Sopocie Zdrój. Zgodnie z oceną roczną GUS w 14 kąpieliskach morskich jakość wody nie odpowiadała wymaganiom pod względem fizykochemicznym. Przekroczenia te jednak nie wpłynęły na bezpieczeństwo kąpiących, zatem PPIS nie wydało w trakcie sezonu orzeczeń o ich nieprzydatności do kąpieli³³.

W Komunikacie 2/10 Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wskazał 126 zorganizowanych kąpielisk śródlądowych i miejsc tradycyjnie wykorzystywanych do kąpieli, jako dopuszczonych do użytkowania. W trakcie trwania sezonu czasowo wyłączono z eksploatacji niektóre kąpieliska m.in.: na jeziorze Kłębie przy ORW „Dobry Brat” w Osieku, na jeziorze Kamień w Gardei, na jeziorze Siemirowickim, na jeziorze Wysockim, na jeziorze Garczyn przy PCM w Garczynie oraz przy OW PSS Społem w Garczynie, na jeziorze Mausz – Kłodno przy OW „U Mietka” oraz przy OW „Mausz”, na jeziorze Jerzewo w Brachlewie, na jeziorze Zagnanie w Wielkim Podlesiu, na jeziorze Sowica w Stańkowie, na jeziorze Kucki w Jaromierzu, na jeziorze Dziergoń w Rodowie, w miejscach zwyczajowo przyjętych do użytkowania na rzece Raduni oraz na rzece Nogat w Malborku³⁴.

Województwo pomorskie posiada stosunkowo bogate zasoby wód podziemnych. Stanowią one rezerwar wykorzystywany do celów komunalnych i przemysłowych, który w pełni zabezpiecza wskazane potrzeby. Występuje tu 17 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych i 2 Lokalne Zbiorniki Wód Podziemnych oraz wiele innych kompleksów warstw wodonośnych. Użytkowa większość wód podziemnych związana jest z osadami czwartorzędowymi.

Analiza skutków środowiskowych wywołanych antropopresją wykazała, że intensywny pobór wód podziemnych prowadzić może do zmian hydrodynamicznych w rejonach ujęć, jak i hydrochemicznych. Strefy procesów hydrodynamicznych (leje depresji), które negatywnie oddziałują poprzez zmiany kierunku przepływu wód podziemnych, wykazują w województwie pomorskim zasięg nie tylko lokalny (ujęcie komunalne w Lęborku, Wejherowie i In.) lecz również regionalny, co ma miejsce w rejonach:

- Gdańska i Sopotu – ujęcia komunalne „Bitwy pod Płowcami”, „Czarny Dwór” i „Zaspa” oraz ujęcia zakładowe Elektrociepłowni i innych zakładów;;
- Gdyni, Rumi i Redzie – ujęcia komunalne „Reda” i „Rumia” oraz ujęcia zakładowe EC III i Stoczni gdyńskiej;
- Słupska – ujęcie komunalne „Głobino”.

Zagrożenie dla zwykłych wód podziemnych województwa pomorskiego stanowią wody niskiej jakości, które przy naturalnie wysokiej koncentracji niektórych składników, cechuje nadmierna twardość, utleniałość, czy też zwiększone ilości siarczanów, amoniaku, żelaza i

³² Komunikat nr 1/10 Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku z dnia 21 maja 2010 r. wydany w oparciu o Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. (Dz. U. nr 183, poz. 1530)

³³ Raport o stanie Środowiska w województwie pomorskim w 2010 roku, WIOŚ, Gdańsk, 2011

³⁴ jw.

magnezu. Dotyczy to również fluorków, przy czym największe anomalie tego pierwiastka stwierdzono w rejonie Tczewa, na Żuławach Gdańskich oraz w Malborku.

Wody podziemne Głównych Zbiorników Wód Podziemnych podlegają ochronie prawnej na tych samych zasadach, co wszystkie wody podziemne, mogą ponadto być objęte dodatkową ochroną obszarową, poprzez ustanowienie obszarów ochronnych. Zgodnie z art. 60 Prawa wodnego, obszar ochronny GZWP ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, na podstawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, wskazując zakazy, nakazy lub ograniczenia oraz obszary, na których one obowiązują. W ramach opracowywanych dokumentacji hydrogeologicznych dla części GZWP wyznaczono strefy ochronne, nie zostały one jednak ustanowione.

Dostosowana do norm UE klasyfikacja, przyjmująca zmienione wartości graniczne wskaźników, wskazuje na obniżoną jakość wody w pasie przybrzeżnym od Ustki do Władysławowa oraz na mierzejach Helskiej i Wiślanej. Wiąże się ona z ingresją wód morskich oraz ascenzją wód z głębszego podłoża w miejscowościach turystycznych o intensywnym poborze wód podziemnych, szczególnie w sezonie letnim. Zagrożeniem dla zachowania czystości wód podziemnych w strefie nadmorskiej jest presja zainteresowanych inwestowaniem w jej obrębie, często w bezpośrednim sąsiedztwie stref ochronnych ujęć wód podziemnych.

Inne problemy związane z pogarszającym się stanem wody pitnej występują na terenach wiejskich i miejsko-wiejskich. Związane są z wyeksploatowaniem funkcjonujących urządzeń uzdatniania wody oraz brakiem lub niską efektywnością procesów uzdatniania. Taka sytuacja jest w wielu przypadkach powodem braku dostępu do wody o odpowiedniej jakości. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia wokół ujęć wody tworzy się strefy ochronne (teren ochrony bezpośredniej, pośredniej)³⁵.

Na obszarze Żuław eksploatowana jest sieć wodociągowa o długości 1 100 km, na której notuje się bardzo wysokie straty wody sięgające do 30%. Jest to spowodowane złym stanem technicznym sieci wodociągowej oraz rodzajem materiału, z którego zbudowany został wodociąg (rury azbestowo-cementowe).

Stan środowiska w województwie pomorskim można ocenić jako zadowalający. Ograniczenia w turystycznym wykorzystywaniu zasobów przyrodniczych stwarzają głównie: stan sanitarny wód powierzchniowych, stan sanitarny kąpielisk, w mniejszym stopniu również stan wód podziemnych. Uciążliwości stwarza również hałas generowany głównie w miastach, w sezonie turystycznym w miejscowościach strefy nadmorskiej.

4.2. Najważniejsze problemy ochrony środowiska w województwie pomorskim

1. Problemy ochrony środowiska w województwie pomorskim, zidentyfikowane w latach 2007-2010, w przeważającej większości pozostają aktualne. W efekcie niezłej koniunktury gospodarczej i rosnącej zamożności części społeczeństwa obserwuje się nasilenie części z nich: wskutek przeciążenia funkcją turystyczną i przyrostem terenów inwestycyjnych oraz brakiem właściwego zagospodarowania szlaków i infrastruktury, rośnie zagrożenie degradacją cennych i wrażliwych walorów środowiska w strefie przymorskiej,
2. utrzymują się zagrożenia różnorodności biologicznej, wskutek fragmentacji siedlisk wrażliwych gatunków, nadmiernej eksploatacji w wyniku postępującej urbanizacji, procesów eutrofizacji wód, odwadniania terenów wodno-błotnych, zakwaszania i zanieczyszczania gleb, inwazji obcych gatunków oraz znacznego udziału monokultur produkcyjnych w zbiorowiskach leśnych;

³⁵ Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 32 poz. 159) „Strefy ochronne ujęć wody ustanowione przed dniem 1 stycznia 2002 r. wygasły z dniem 31 grudnia 2012”

3. postępuje utrata ładunku przestrzennego na obszarach intensywnego rozwoju zagospodarowania i użytkowania turystycznego, spowodowana presją wielkokubaturowego budownictwa turystycznego oraz intensywnej zabudowy pensjonatowej na niewielkich działkach;
4. zły stan (potencjał) ekologiczny wszystkich jednolitych części wód przejściowych i przybrzeżnych monitorowanych w 2011 roku i latach poprzednich. Spowodowane jest to nadmiernymi stężeniami form azotu i fosforu oraz zbyt dużą ilością chlorofilu „a”, powodującego zmniejszenie przejrzystości i okresowe ponadnormatywne stężenia tlenu. Główne przyczyny złego stanu wód przybrzeżnych i przejściowych oprócz eksploatacji statków i wrzucanych przez nie odpadów, to spływy pochodzące z lądu, m. in. zanieczyszczenia wnoszone przez wpływające rzeki, brak w części aglomeracji nadmorskich kanalizacji dla odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych oraz spływy z obszarów rolnych, przyspieszające eutrofizację.
5. zwiększony w okresie sezonu letniego pobór wód podziemnych, powodujący ingresję wód morskich oraz ascensję zasolonych wód głębinowych;
6. mimo znacznego postępu, nadal niedostateczny rozwój systemów kanalizacji sanitarnej i oczyszczania ścieków, w szczególności na terenach wiejskich;
7. brak „Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu Dolnej Wisły”; utrudnia podejmowanie kompleksowych działań z zakresu ochrony przed powodzią;
8. na wszystkich stacjach badawczych od kilku lat notowane są przekroczenia dopuszczalnego poziomu stężeń pyłu PM10 w odniesieniu do normy dobowej, czego powodem jest przede wszystkim niska emisja pochodząca z indywidualnych palenisk domowych na paliwa stałe, zwłaszcza w zwartej zabudowie;
9. utrzymuje się wysoki poziom stężeń benzo(a)pirenu (BaP) w powietrzu, przekraczający docelowy poziom określony w Dyrektywie 2004/107/WE w obu strefach województwa pomorskiego (w roku 2011 na 8 z 9 stanowisk mierzących to zanieczyszczenie);
10. brak szczelnego systemu zbiórki powstających odpadów komunalnych powoduje, iż rośnie liczba dzikich wysypisk i odpadów porzucanych w środowisku;
11. mimo podejmowanych działań i kampanii, w niedostatecznym stopniu rośnie wiedza ekologiczna społeczeństwa, utrzymuje się brak akceptacji społeczności lokalnych dla działań ekologicznych (składowiska i obiekty unieszkodliwiania odpadów, poszerzanie zakresu ochrony istniejących i tworzenie nowych obszarów objętych ochroną prawną, ograniczenia w działalności gospodarczej);
12. brak zintegrowanego systemu pozwalającego na gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie danych o stanie i jakości środowiska pozyskiwanych z różnych źródeł. Monitoring jest realizowany w minimalnym wymaganym zakresie.

4.3. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu Programu (...)

Podstawowym celem RPS AKT jest stworzenie *unikatowej oferty turystycznej i kulturalnej* przy jednoczesnym założeniu zgodności rozwoju branży turystyczno – kulturalnej z zasadami zrównoważonego rozwoju, oraz „*ograniczenia negatywnego wpływu tej branży gospodarki na środowisko przyrodnicze i kulturowe*”.

Tylko dwa z pięciu priorytetów wskazanych w RPS, uwzględniają ochronę środowiska i wartości przyrodniczo – krajobrazowych. Są to: Priorytet 1.1 dotyczący **Wzmocnienia systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego**, gdzie wskazano na realizowanie działań „(...) mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków i obszarów cennych przyrodniczo, a także zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów” oraz priorytet 2.1 gdzie pośród **Nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych i przestrzennych**, przewidziano działania zmierzające do „(...) odpowiedniego kierunkowania ruchu turystycznego, przy jednoczesnym ograniczeniu istniejących

i potencjalnych konfliktów przestrzennych i środowiskowych, charakterystycznych dla turystyki masowej". W przypadku tego priorytetu, jest to jednak tylko deklaracja

Odstąpienie od realizacji RPS w jego obecnym kształcie, przyniesie ewidentną szkodę wyłącznie dla dziedzictwa kulturowego, które ma szansę na znaczącą poprawę stanu. Oczywiście, jak w przypadku każdego programu zakładającego rozwój gospodarczy (a takim jest RPS AKT), brak jego realizacji przyczyni się do pogorszenia (lub braku poprawy) sytuacji majątkowej części społeczeństwa regionu, w tym wypadku związanej profesją z gospodarką turystyczną).

Trudno ocenić, na ile realizacja RPS może **rzeczywiście** wpłynąć na problemy środowiska i przyrody, związane z gospodarką turystyczną. Może być, iż bez względu na to, czy RPS zostanie zrealizowany, czy nie, pozostaną aktualne:

- kontynuacja żywiołowej chaotycznej zabudowy turystycznej na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo;
- niekontrolowany przyrost zabudowy turystyczno-rekreacyjnej, mogącej potencjalnie przyczynić się do dalszej fragmentacji siedlisk przyrodniczych, ograniczyć drożność korytarzy ekologicznych szczególnie lokalnych, osłabić kondycję cennych i wrażliwych ekosystemów, a wśród nich obszarów Natura 2000, w konsekwencji skutkujący osłabieniem potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego województwa;

A niektóre zapewne się nasilą:

- presja budowlana na tereny potencjalnie zagrożone powodzią oraz procesami erozji wybrzeży południowego Bałtyku i powodzią sztormową;
- wzrost uciążliwości życia na terenach atrakcyjnych turystycznie, szczególnie pasa nadmorskiego, związany z nadmiernym poborem wód podziemnych w sezonie turystycznym, skutkującym obniżeniem ich jakości;
- wzrost antropopresji obszarów atrakcyjnych turystycznie, m.in. pogarszaniem się jakości wód powierzchniowych, powietrza, wzrostem emisji hałasu, zaśmiecaniem.

5.0 Analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań projektu RPS AKT na komponenty środowiska, cele, przedmiot oraz integralność ochrony obszarów Natura 2000 oraz zdrowie i życie ludzi

5.1. Analiza i ocena potencjalnego oddziaływania projektu zmiany Programu na komponenty środowiska

RPS AKT jest dokumentem o dużym stopniu ogólności. Dla większości celów, priorytetów i działań nie wskazuje konkretnych przedsięwzięć definiując jedynie ich typy, nie wyznacza też konkretnych lokalizacji. W przybliżeniu terytorialnego rozmieszczenia obszarów strategicznej interwencji (OSI) zapisanych w RPS AKT jako „*obszary o wysokim potencjale turystyczno – rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego*” dopomaga Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, gdzie wskazano strefy koncentracji największego ruchu turystycznego i inwestycji w infrastrukturę turystyczną. Są to przede wszystkim miejscowości nadmorskie i ich otoczenie, Zalew Wiślany, pas Pojezierzy, Bory Tucholskie, doliny i pradoliny rzeczne.

Analizy i oceny oddziaływań dokonano w tabeli 3, wskazując na rodzaje potencjalnych presji, stwarzających zagrożenia dla określonych elementów środowiska oraz życia i zdrowia ludzi, ich samopoczucia i dóbr materialnych. Za wyjątkiem przedsięwzięć (działań), dla których zidentyfikowano znaczące niekorzystne oddziaływania na środowisko, nie wartościowano oddziaływań, poprzestając na wskazaniu ich charakteru w skali zerojedynkowej: oddziaływanie niekorzystne opisywano jako „1” (znaczące – 3), korzystne jako „+1” zaś brak oddziały-

wania jako „0”. Korzystne oddziaływania oznaczono kolorem zielonym, niekorzystne od pomarańczowego do czerwonego, zaś podsumowania odpowiednio błękitnym i różowym.

Już na podstawie wstępnej analizy można stwierdzić, że działania przewidziane w projekcie nie będą w żaden sposób oddziaływać na korytarze ekologiczne, a ewentualne oddziaływania na grunty rolne, gleby i stan powietrza atmosferycznego będą minimalne, pominięto więc te komponenty w macrycy oddziaływań. W ich miejsce wprowadzono przestrzeń publiczną, jako ważny element codziennego życia człowieka, mający wpływ na samopoczucie i zdrowie psychiczne, a także obszar nadmorski, jako specyficzny dla środowiska wypoczynku.

Skutki realizacji projektów polegających na podnoszeniu atrakcyjności obszarów i poprawie ich dostępności, będą z założenia inne dla obszarów objętych ochroną przyrody (w tym szczególnie w formie NATURA 2000), inne zaś dla tych, gdzie objęto ochroną atrakcyjny krajobraz, wprowadzono więc stosowne rozróżnienie.

Analizując przewidywane oddziaływania realizacji RPS AKT na komponenty środowiska, należy oddzielić sferę intencji od faktycznych skutków. W opisach niektórych celów i priorytetów znalazły się deklaracje działań na rzecz poprawy stanu środowiska, jednak proponowane działania i ramy tworzone dla realizacji przedsięwzięć, tych deklaracji nie potwierdzają. Skrajnym przykładem jest obszar nadmorski. W opisie Priorytetu 2.1. Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne zapisano: „skierowana tam interwencja ma służyć (...) ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko”, a także „ograniczeniu potencjalnych konfliktów przestrzennych i środowiskowych, charakterystycznych dla turystyki masowej”. Słusznie, ponieważ jedną z głównych przesłanek diagnozy stanu środowiska, w aspekcie problemów związanych z rozwojem turystyki, jest przeinwestowanie i przeciążenie pasa nadmorskiego, wskazane (nie wprost) jako zagrożenie w analizie SWOT pod hasłem: „postępująca antropopresja obszarów atrakcyjnych turystycznie”. Tymczasem wydłużanie oferty poza sezon letni oraz dalsza rozbudowa infrastruktury grozi jeszcze większym wzrostem presji.

Wyznaczając ramy dla przyszłych przedsięwzięć, w kolejnych działaniach wskazuje się bowiem pośród OSI „obszary nadmorskie”. I nie chodzi tu bynajmniej o – jak najbardziej słuszne – rewaloryzowanie i rewitalizację położonych tam obiektów i obszarów zabytkowych, lecz „turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo” (jakby obszar nadmorski był dotąd mało dostępny...), „podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego” (i bez interwencji publicznej bardzo sprawnie realizujące się poprzez przedsięwzięcia komercyjne), a także „kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni” i „spójna oferta rozpoznawalnych produktów kulturalnych i turystycznych regionu”. Wprawdzie w dwu ostatnich działaniach nie mówi się wprost o „pasie nadmorskim” lecz „obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego” lecz przecież pas nadmorski ewidentnie takim właśnie obszarem jest. Deklarowane „odpowiednie kierunkowanie ruchu turystycznego” w praktyce doprowadzi do dalszego zainwestowania i wzrostu obciążenia obszaru. Przedmiotem interwencji regionalnej i rzeczywistą alternatywą dla pasa nadmorskiego nie powinna być „zmiana profilu gospodarki turystycznej” lecz ograniczenie jej wzrostu w obszarze przeinwestowanym i kreowanie innych, konkurencyjnych obszarów, ośrodków i modeli wypoczynku.

Na szczęście, większość spośród działań proponowanych w RPS oraz przedsięwzięć, dla których realizacji Program wytycza ramy, nie spowoduje znaczących, niekorzystnych oddziaływań na środowisko. Wyjątkiem są:

- Działanie 2.1.2. „Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność”, które przewiduje m. in. „budowę (...) infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”. Wskazana wstępnie lokalizacja – największe miasta regionu – pozwala przewidywać, że nie będą one dotyczyć obszarów objętych ochroną prawną zasobów i walorów przyrody, jednak – jak każda duża inwestycja - przynajmniej w okresie realizacji przyczyni się do wzmożonej

emisji hałasu i zanieczyszczeń do powietrza, nie tylko na placu budowy, lecz również na trasach przemieszczania materiałów budowlanych, a więc ulicach miejskich i drogach dojazdowych.

- Działanie 2.1.3. Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego, w którym przewidywana jest „budowa lub modernizacja infrastruktury żeglarskiej” oraz „przedsięwzięcia o charakterze uzdrowiskowym, wellness, SPA”

Planowana do budowy lub rozbudowy infrastruktura żeglarska, z natury rzeczy będzie lokalizowana w środowisku wodnym oraz na brzegu. Otwarty brzeg morski, za wyjątkiem odmorskiej części Półwyspu Helskiego jest objęty ochroną w formie obszarów NATURA 2000: PLB990002 Przybrzeżne Wody Bałtyku, PLH220032 Zatoka Pucka i Półwysep Helski, PLB220005 Zatoka Pucka, zaś wody Zalewu Wiślanego i Mierzeję Wiślaną pokrywają nakładające się częściowo obszary PLH280007 Mierzeja Wiślana i zalew Wiślany oraz PLB280010 Zalew Wiślany. Inwestycja spowoduje więc znaczące, niekorzystne oddziaływania na jeden lub więcej obszarów naturowych. Poza tym wystąpią oddziaływania na klimat akustyczny i powietrze (w okresie budowy) oraz wody przybrzeżne (w okresie zarówno budowy, jak eksploatacji)

Pozostałe niekorzystne oddziaływania, związane z dwoma pierwszymi celami RPS, będą rozproszone i z uwagi na skalę, nie mogą być zaliczone do znaczących. Trzeci cel spowoduje wyłącznie pozytywne oddziaływania.

W obrębie Pierwszego celu szczegółowego: **Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego**, źródłem wystąpienia niekorzystnych oddziaływań może być Działanie 1.1.2.: „Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajozrazowo i przyrodniczo”.

Wynik analizy oddziaływań wskazuje, że w efekcie turystycznego udostępnienia, niekorzystnej presji podlegać będą przede wszystkim elementy środowiska wypoczynku: obszar nadmorski, środowisko wodne oraz lasy i zwierzęta leśne. Nie można też wykluczyć niekorzystnego oddziaływania na obszary NATURA 2000, część z nich bowiem na pewno będzie przedmiotem „udostępnienia”.

Wzrost zasięgu oraz intensywności penetracji turystycznej będzie niekorzystnie oddziaływać na stan zachowania obszarów wrażliwych (np.: wydm, trzcinowisk itp.).

Ilościowy wzrost ruchu turystycznego oraz wydłużenie oferty poza sezon, wzmoże uciążliwości życia na terenach atrakcyjnych turystycznie, m.in. w wyniku:

- większego poboru wody podziemnych, skutkującym obniżeniem ich jakości,
- wzrostu zanieczyszczeń wód powierzchniowych, a w pasie przybrzeżnym wód Morza Bałtyckiego,
- lokalnego wzrostu poziomu hałasu,
- wzrostu ilości porzucanych odpadów.

Wydłużenie sezonu i kreowanie oferty całorocznej powinno uwzględniać, że atrakcyjne, lecz wrażliwe środowisko przyrodnicze odpoczywa i regeneruje się w okresie pozasezonowym. W związku z tym oddziaływania negatywne związane z: obniżeniem jakości wód podziemnych w wyniku nadmiernego ich poboru przez wczasowiczów, wzrostem ilości odpadów, także w miejscach atrakcyjnych turystycznie czy uciążliwości hałasowych, skutkujących płoszeniem ptaków i zwierzyny, pojawiające się w sezonie letnim, miały szanse ustąpić po jego zakończeniu, w okresie zmniejszonej antropopresji. Wydłużenie sezonu, a w efekcie skrócenie okresu regeneracji środowiska może skutkować wzrostem negatywnego oddziaływania nie tylko na przyrodę, lecz pośrednio także warunki życia i stan zdrowia mieszkańców.

Potencjalnym źródłem największej ilości niekorzystnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze będą działania sformułowane w obrębie Priorytetu 2 – „Nowoczesne rozwiązania

infrastrukturalne i przestrzenne”: 2.1.2. Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność oraz 2.1.3. Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego. Presji podlegać będzie zarówno środowisko wypoczynku, jak obszary, gdzie objęto ochroną zasoby przyrody, w tym także NATURA 2000. W nieco mniejszym stopniu, na środowisko niekorzystnie może oddziaływać sformułowana w Priorytecie 2.2. Kreowanie ofert czasu wolnego „spójna oferta rozpoznawalnych produktów kulturalnych i turystycznych regionu”.

Analiza wskazuje, że komponentem środowiska poddanym największej presji, będzie klimat akustyczny, środowisko wodne, lasy i zwierzęta leśne a także obszary ochrony przyrody, w tym w systemie NATURA 2000, rozproszone w przestrzeni województwa, w znacznej części, atrakcyjne dla rozwoju turystyki i rekreacji. Obejmują one swym zasięgiem łącznie ponad 500 tys. ha. Wśród najcenniejszych na uwagę zasługują siedliska związane ze środowiskiem morskim, torfowiska oraz jeziora zróżnicowane pod względem flory i fauny oraz ptasie ostoje o randze europejskiej³⁶. Nie zawsze, a nawet raczej rzadko, są to walory bezpośrednio atrakcyjne dla turystyki masowej, a nawet kwalifikowanej, jednak w wyniku penetracji narażone są na szkodę lub nawet zniszczenie.

Ponad połowa gmin województwa nie posiada inwentaryzacji przyrodniczych, informujących o walorach i zasobach, które winny być objęte różnymi formami ochrony. Zwiększa to zasięg i zakres potencjalnych niekorzystnych oddziaływań, w przypadku realizacji przedsięwzięć bez dostatecznego rozpoznania stanu i funkcjonowania zagrożonych zasobów.

Bardzo niekorzystnej presji, wynikającej z porzucania odpadów, będą podlegały lasy oraz ciek i zbiorniki wodne. Jest to nieodłącznie związane z uprawianiem turystyki „po polsku”.

Pozostałe priorytety zapisane w RPS - AKT będą natomiast wywoływać oddziaływania pozytywne – nieraz o znacznej sile. Komponentem, na który RPS wpłynie najkorzystniej będzie jakość życia i stan / wielkość dóbr materialnych. Kolejne to przestrzenie publiczne, w tym zieleń, obiekty i obszary zabytkowe oraz obszary, gdzie objęto ochroną atrakcyjny krajobraz poprzez m. in.

- promocję walorów przyrodniczych, przyczyniająca się do poszerzenia powszechnej wiedzy, pośrednio również do zrównoważonego gospodarowania zasobami przyrodniczymi,
- restaurację i rewitalizację obiektów zabytkowych, co może spowodować zainteresowanie historią oraz pielęgnowaniem tradycji kulturowych,
- promocję interesującej architektury regionalnej nie objętej rejestrem, co daje nadzieję na ich rewitalizację i poprawę estetyki otoczenia i na krajobraz,
- dążenie do utrzymania wysokiego potencjału turystyczno-rekreacyjnego, które potencjalnie powinno oddziaływać na zmniejszenie zanieczyszczania wód.

Najwięcej niekorzystnych oddziaływań może powstać w wyniku realizacji Drugiego celu szczegółowego: **Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty**. Jednocześnie realizacja tego celu przyniesie bardzo korzystne skutki dla jakości życia, przestrzeni publicznych, dziedzictwa kulturowego i atrakcyjnego krajobrazu.

Gdyby nie drugie działanie „turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo”, Pierwszy cel szczegółowy **Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego** niósłby wyłącznie pozytywne oddziaływania na środowisko, dla wyżej wymienionych komponentów.

Z realizacją trzeciego celu szczegółowego: **Wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu**, nie będą wiązać się żadne niekorzystne oddziaływania. Wystąpią wyłącznie pozytywne wpływy na jakość życia, zabytki i obszary atrakcyjne krajobrazowo, a nawet na obsza-

³⁶ <http://www.natura2000.gdos.gov.pl>

ry NATURA 2000, w aspekcie gromadzenia i upowszechniania wiedzy o przyrodzie objętej ochroną.

Cel główny: **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna** niesie więc mieszane oddziaływania na środowisko: Korzystne w zakresie jakości życia człowieka (co zresztą powinno być efektem dobrze skonstruowanego programu gospodarczego), stanu zachowania zabytków oraz atrakcyjności przestrzeni miejskiej i przyrodniczej. Nie podjęto prób uniknięcia oddziaływań niekorzystnych, szczególnie na środowisko wypoczynku, gdzie narastać będzie presja na jego komponenty. Całkowite ich wyeliminowanie nie wydaje się możliwe, można jednak dążyć do ich znacznego ograniczenia.

5.2. Ocena oddziaływania projektu Programu na cele podmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz ich integralność

Ponieważ RPS AKT nie wskazuje w kryteriach przestrzennych dokładnej lokalizacji przeważającej części działań, nie zawiera też informacji graficznych, wskazujących ich rozmieszczenia, założono przedstawienie zakresu możliwych oddziaływań poprzez zamieszczenie przedmiotów ochrony w ostojach rozmieszczonych w rejonach „o szczególnie wysokim potencjale rozwoju turystyki i rekreacji”. Można bowiem postawić tezę, że realizacja RPS AKT będzie wiązała się z niekorzystnym oddziaływaniem na liczne obszary ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty Europejskiej, w szczególności na najczęściej wymienianym w Programie... OSI - obszarze nadmorskim. Będą to oddziaływania rozproszone, za jednym wyjątkiem nie zakłada się jednak ani tego, że będą znaczące, ani też, że stanowią zagrożenie dla integralności tych Obszarów. Kierunki przewidywanych oddziaływań przedstawiono na załączniku graficznym.

Wspomnianym wyjątkiem jest wskazana w działaniu 2.1.2 *Podniesienie jakości pasa nadmorskiego* „budowa lub modernizacja infrastruktury żeglarskiej”. Jest to przedsięwzięcie, które wywoływać będzie - zarówno na etapie realizacji inwestycji jak i podczas eksploatacji – niekorzystne oddziaływania na wiele komponentów środowiska, w tym na: ekosystemy morskie, florę i faunę morską i wody Bałtyku, a także obszary NATURA 2000.

W samym tylko pasie nadmorskim znajduje się 6 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków (PLB990002 Przybrzeżne wody Bałtyku, PLB220003 Pobrzeże Słowińskie, PLB 220010 Bielawskie Błota, PLB220005 Zatoka Pucka, PLB220004 Ujście Wisły oraz PLB280010 Zalew Wiślany) oraz 13 Obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (PLH220024 Przymorskie Błota, PLH220100 Klify Poddębskie, PLH220023 Ostoja Słowińska, PLH220018 Mierzeja Sarbska, PLH220003 Białogóra, PLH220021 Piaśnickie Łąki, PLH220054 Widowo, PLH220063 Bielawa i Bory Bażynowe, PLH220072 Kaszubskie Klify, PLH220032 Zatoka Pucka i Półwysep Helski, PLH220030 Twierdza Wisłoujście, PLH220044 Ostoja w Ujściu Wisły oraz PLH280007 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana).

Można spodziewać się, że to właśnie one podlegać będą największej presji związanej z rozwojem turystyki i kultury w województwie. Przedmiotem ochrony wymienionych obszarów są:

- **PLH220024 Przymorskie Błota:** starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, łąki świeże użytkowane ekstensywnie, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, obniżenia na podłożu torfowym, dąbrowy acydofilne, bory i lasy bagienne

Tabela 3: Potencjalne niekorzystne i korzystne znaczące oddziaływania (efekty środowiskowe) realizacji Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalno - turystycznej

Cel ogólny / szczegółowy / Priorytet / Działanie	Obszary chronione i cenne przyrodniczo		Tereny zurbanizowane, środowisko zamieszkania, zdrowie ludzi				Pozostałe zasoby, środowisko wypoczynku		
	NATURA 2000, Parki Narodowe, rezerваты	Parki Krajo-brazowe, OCHK	Zabytki	Przestrzeń publiczna, tereny zieleni	Klimat akustyczny	Dobra materialne, jakość życia	Obszar nad-morski	Środowisko wodne	las i zwierzęta leśne
Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna	+1 / 6	+5	+5	+6	4	+10 / 1	+1 / 3	6	4
1. Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego	1	+2	+1	+2	0	+2	1	1	1
1.1. Wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego	1	+2	+1	+2	0	+2	1	1	1
1.1.1. Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych	0	+1	+1	+1	0	+1	0	0	0
1.1.2. Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo	1	+1	0	+1	0	+1	1	1	1
2. Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty	5	+2	+2	+4	4	+3 / 1	+1 / 2	5	3
2.1. Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne	4	+2	+1	+3	3	+2 / 1	2	4	2
2.1.1. Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni	1	+1	+1	+1	1	+1	1	1	1
2.1.2. Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność	0	0	1	+1	1	1	0	0	0
2.1.3. Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego	3	+1	0	+1	1	+1	1	3	1
2.2. Kreowanie ofert czasu wolnego	1	0	+1	+1	1	+1	+1	1	1
3. Wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu	+1	+1	+2	0	0	+5	0	0	0
3.1. Wzmacnianie potencjału kreatywnego, opartego na tożsamości kulturowej	+1	+1	+2	0	0	+3	0	0	0
3.1.1. Kreowanie marki „Pomorskie”	0	0	0	0	0	+1	0	0	0
3.1.2. Kreowanie i rozwój polityki informacyjnej (...) wizerunku regionu	+1	+1	+1	0	0	+1	0	0	0
3.1.3. Niematerialne dziedzictwo kulturowe, podnoszące atrakcyjność regionu	0	0	+1	0	0	+1	0	0	0
3.2. Rozwój kadr i badania w obszarze turystyki i kultury	0	0	0	0	0	+2	0	0	0
3.2.1. zasoby ludzkie w turystyce i kulturze	0	0	0	0	0	+1	0	0	0
3.2.2. Baza wiedzy w obszarze turystyki i kultury	0	0	0	0	0	+1	0	0	0

- **PLH220100 Klify Poddębskie:** klify na wybrzeżu Bałtyku, inicjalne stadia nadmorskich wydm białych, nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, świeże łąki użytkowane ekstensywnie, kwaśne buczyny, żyzne buczyny, grąd subatlantycki, dąbrowy acydofilne, bory i lasy bagienne, lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe oraz 1 gatunki roślin: Inica wonna
- **PLH220023 Ostoja Słowińska:** zalewy i jeziora przymorskie, kidzina na brzegu morskim, solniska nadmorskie, wilgotne zagłębienia międzywydmowe, wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym, jeziora lobeliowe, (starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne), naturalne zbiorniki dystroficzne, (rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników), suche wrzosowiska, (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe), (świeże łąki użytkowane ekstensywnie), torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, kwaśne buczyny, (żyzne buczyny), (grąd subatlantycki), dąbrowy acydofilne, bory i lasy bagienne, (lasz łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe) oraz gatunki roślin: Inica wonna, elisma wodna, a także gatunki zwierząt: bóbr, wydra, foka szara, morświn, (traszka grzebieniasta), minogi: morski, strumieniowy i rzeczny, ciosa, parposz, (łosoś), różanka, piskorz, koza, (boleń), trzepla zielona, zalotka większa, (pachnica dębowa)
- dla **PLH220018 Mierzeja Sarbska:** zalewy i jeziora przymorskie, inicjalne stadia nadmorskich wydm białych, nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, nadmorskie wrzosowiska bażynowe, nadmorskie wydmy z zaroślami wierzby piaszkowej, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, wilgotne zagłębienia międzywydmowe, wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym, (torfowiska przejściowe i trzęsawiska), bory i lasy bagienne oraz 1 gatunek roślin: Inica wonna, 1 gatunek zwierząt: zatoczek łamliwy;
- **PLH220003 Białogóra:** inicjalne stadia nadmorskich wydm białych, nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, nadmorskie wrzosowiska bażynowe, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, wilgotne zagłębienia międzywydmowe, wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, obniżenia na podłożu torfowym, bory i lasy bagienne;
- **PLH220021 Piaśnickie Łąki:** ujścia rzek – estuaria, nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji, dąbrowy acydofilne, bory i lasy bagienne;
- **PLH220054 Widowo:** wydmy szare, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich;
- **PLH220063 Bielawa i Bory Bażynowe:** lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich (brzegi i dna zbiorników wodnych), naturalne dystroficzne zbiorniki wodne, nadmorskie wrzosowiska bażynowe, suche wrzosowiska, (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe), torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji, obniżenia na podłożu torfowym, (grąd subatlantycki), dąbrowy acydofilne, bory i lasy bagienne, (lasz łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe) oraz 2 gatunki zwierząt: traszka grzebieniasta, zalotka większa;
- **PLH220072 Kaszubskie Klify:** kidzina na brzegu morskim, klify na wybrzeżu Bałtyku, (nadmorskie wydmy białe), (suche wrzosowiska), ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe, kwaśne i żyzne buczyny, (grąd subatlantycki) oraz 1 gatunek zwierząt: foka szara;
- **PLH220032 Zatoka Pucka i Półwysep Helski:** ujścia rzek – estuaria, duże płytkie zatoki, kidzina na brzegu morskim, (klify na wybrzeżu Bałtyku), solniska nadmorskie, inicjalne stadia nadmorskich wydm białych, nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, (nadmorskie wrzosowiska bażynowe), (nadmorskie wydmy z zaroślami rokitnika), lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, (kwaśne buczyny), (grąd subatlantycki), bory i lasy bagienne oraz gatunki roślin: Inica wonna, lipiennik Loesela, a także gatunki zwierząt: foka szara, morświn, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, parposz, (boleń), (łosoś);
- **PLH220030 Twierdza Wisłoujście:** gatunki zwierząt: nocek łydkowłosy, nocek duży

- **PLH220044 Ostoja w Ujściu Wisły:** ujścia rzek – estuaria, inicjalne stadia nadmorskich wydm białych, nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, nadmorskie wydmy z zaroślami rokitnika, nadmorskie wydmy z zaroślami wierzby piaskowej, dąbrowy acydofilne oraz 1 gatunek zwierząt: ciosa;
- **PLH280007 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana:** ujścia rzek – estuaria, zalewy i jeziora przymorskie, (inicjalne stadia nadmorskich wydm białych), nadmorskie wydmy białe, nadmorskie wydmy szare, lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, (wilgotne zagłębienia międzywydmowe), starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne, (zalewane muliste brzegi rzek), ziołorośla nadrzeczne, (łąki świeże użytkowane ekstensywnie), (torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji), (torfowiska przejściowe i trzęsawiska), (żyzne buczyny), (dąbrowy acydofilne), bory i lasy bagienne, (laso łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe) oraz 1 gatunek roślin: Inica wonna, a także gatunki zwierząt: (bóbr), (wydra), foka szara, kumak nizinny, minóg morski, minóg rzeczny, parposz, ciosa, (rózanka), (koza);
- **PLB990002 Przybrzeżne wody Bałtyku:** 2 gatunki ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409EWG (Dyrektywy Ptasiej): nur czarnoszyi i nur rdzawoszyi³⁷.
- **PLB220003 Pobrzeże Słowińskie:** 25 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409EWG (Dyrektywy Ptasiej), 11 gatunków ptaków migrujących wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi³⁸;
- **PLB 220010 Bielawskie Błota:** 32 gatunki ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409EWG (Dyrektywy Ptasiej), w tym 1 gatunek spełnia kryteria ostoi IBA³⁹;
- **PLB220005 Zatoka Pucka:** 30 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409EWG, 7 z Polskiej Czerwonej Księgi⁴⁰;
- **PLB220004 Ujście Wisły:** 36 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409EWG oraz 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi⁴¹;

³⁷ <http://natura2000.gdos.gov.pl> W okresie zimy występuje powyżej 1% populacji szlaku wędrówkowego lodówki, co najmniej 1% populacji nurnika i uhli. W faunie bentosowej dominują drobne skorupiaki, będące bazą pokarmową dla ptaków. Obserwowane są duże ssaki morskie: foki szare i obrączkowane oraz morświny. Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 80.

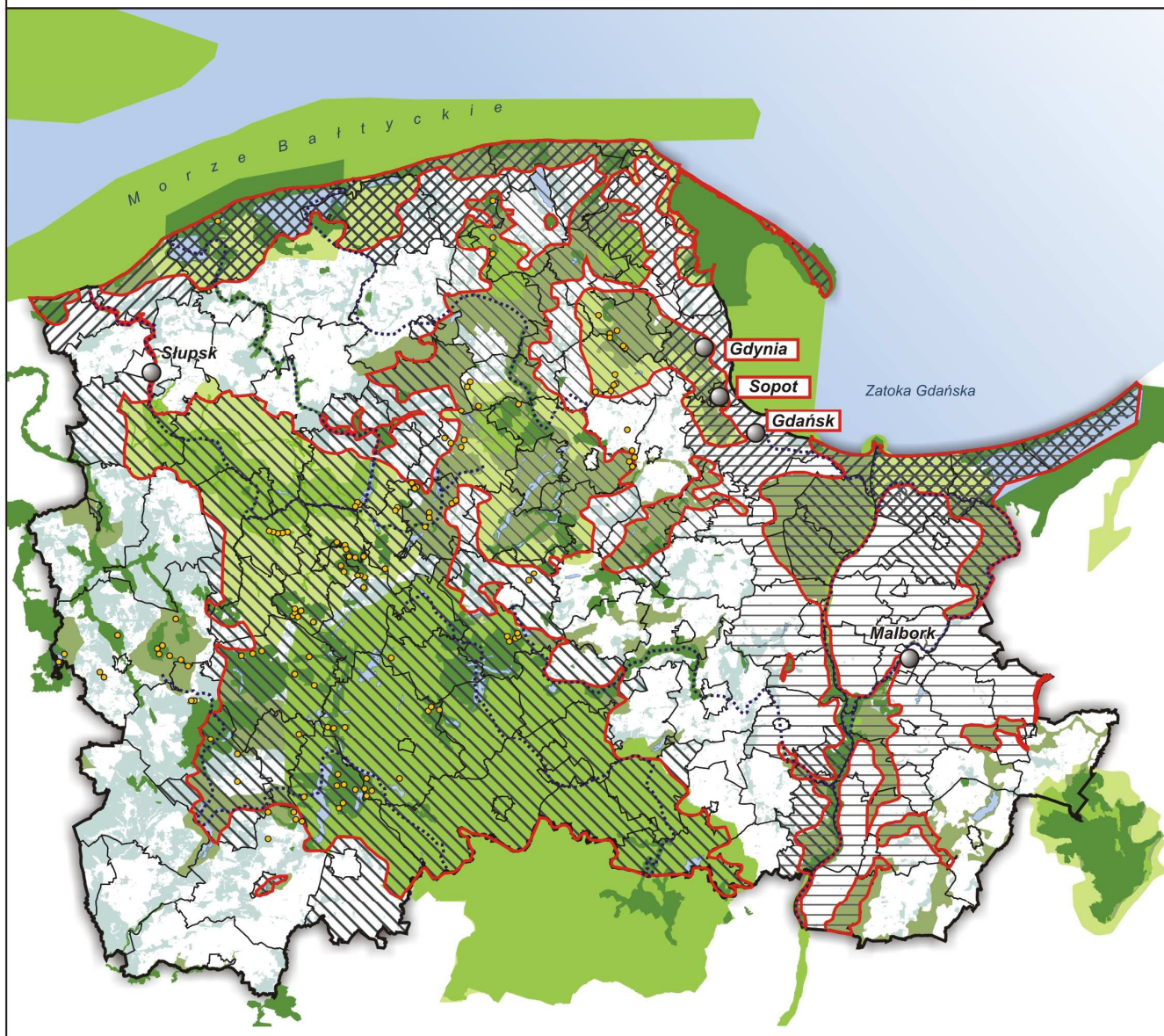
³⁸ <http://natura2000.gdos.gov.pl> W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bielik, orzeł przedni, rybołów, puchacz, biegus zmienny, sieweczka obrożna; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje błotniak łąkowy, kormoran czarny. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego następujących gatunków ptaków: bielaczek, żuraw, gęś zbożowa i nurogęś; w stosunkowo dużych zagęszczeniach występują: gęś białoczelna i świstun. Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 09 (Słowiński Park Narodowy), obejmuje obszar wpisany na listę obszarów Konwencji Ramsarskiej.

³⁹ <http://natura2000.gdos.gov.pl> Jest to jedna z najważniejszych w kraju ostoi żurawia, jedyne w Polsce miejsce łąkowe łączaka. Równocześnie ważne w kraju miejsce występowania siedlisk przyrodniczych z załącznika II Dyrektywy siedliskowej. siedliska przyrodnicze: lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, (brzegi i dna zbiorników wodnych), naturalne dystroficzne zbiorniki wodne, nadmorskie wrzosowiska bażynowe, suche wrzosowiska, (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe), torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do regeneracji, obniżenia na podłożu torfowym, (grąd subatlantycki), dąbrowy acydofilne, bory i lasy bagienne, (laso łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe) gatunki zwierząt inne niż ptaki: traszka grzebieniasta, zalotka większa.

⁴⁰ <http://natura2000.gdos.gov.pl> Gniazduje tu powyżej 1% populacji krajowej biegusa zmiennego (schinzii), sieweczka obrożna osiąga liczebność do 1% populacji krajowej; do niedawna gnieździł się tu batalion, w 2006 r. założyła kolonię łąkową rybitwa czubata. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego perkoza dwuczubego, perkoza rogatego, czernicy; stosunkowo duże koncentracje osiągają: łabędź krzykliwy, głowienka, łączak, biegus krzywodzioby, biegus zmienny, brodziec śniady, głowienka, kamusznik, kulik mniejszy, kulik wielki, ostrzygojad, czajka, siewnica, sieweczka obrożna i szlamnik. W okresie zimy występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego następujących gatunków ptaków: bielaczek, czernica, gągoł, nurogęś, ogorzalka, perkoz dwuczuby; stosunkowo duże koncentracje osiąga łabędź niemy; ptaki wodno - błotne znacznie przekraczają koncentracje 20 000 osobników.

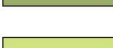

⁴¹ <http://natura2000.gdos.gov.pl> Jest to bardzo ważna ostoja ptaków wodno-błotnych we wszystkich porach roku, szczególnie w okresie wędrówek i zimą. Ogółem, na obszarze stwierdzono co najmniej 22 gatunki ptaków wodno-błotnych odbywających tu lęgi i przynajmniej 120 gatunków ptaków wodno-błotnych w okresie niełęgowym. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: ohar, ostrzygojad, rybitwa białoczelna, rybitwa rzeczna, mewa pospolita i sieweczka obrożna; okresowo w stosunkowo dużym zagęszczeniu występuje sieweczka rzeczna.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DO REGIONALNEGO PROGRAMU STRATEGICZNEGO
W ZAKRESIE ATRAKCYJNOŚCI KULTURALNEJ I TURYSTYCZNEJ

**OBSZARY O WYSOKIM POTENCJALE
TURYSTYCZNO-REKREACYJNYM
ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
OBJĘTE PRZEWIDYWANYM
ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM**

OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO:

- OBSZARY SIEDLISKOWE O NAJWYŻSZYCH WARTOŚCIACH PRZYRODNICZYCH MAJĄCE ZNACZNIE DLA WSPÓLNOTY
- POZOSTAŁE OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ W RAMACH EUROPEJSKIEJ SIECI EKOLOGICZNEJ NATURA 2000
- KRAJOWE PRZYRODNICZE OBSZARY CHRONIONE ZNAJDUJĄCE SIĘ POZA ZASIĘGIEM EUROPEJSKIEJ SIECI EKOLOGICZNEJ NATURA 2000
- OTULINY PRZYRODNICZYCH OBSZARÓW CHRONIONYCH
- LASY
- JEZIORA O POW. > 100 ha
- JEZIORA LOBELIOWE
- RZEKI STANOWIĄCE GŁÓWNE SZLAKI TURYSTYKI WODNEJ

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI REGIONALNEGO PROGRAMU STRATEGICZNEGO W ZAKRESIE ATRAKCYJNOŚCI KULTURALNEJ I TURYSTYCZNEJ

- GMINY, KTÓRYCH 40% POW. STANOWIĄ OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRZYRODY
- OBSZARY NADMORSKIE
- DOLINA I DELTA WIŚŁY
- GDAŃSK, GDYNIA, SOPOT, SŁUPSK, MALBORK

OBSZARY PODLEGAJĄCE NAJWIEKSZEJ PRESJI ZWIĄZANEJ Z ROZWOJEM KULTURY I TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE

- OGNISKA KONFLIKTÓW

Źródło: Przewodnik do zasad wyznaczania obszarów strategicznej interwencji. DRRP UM w Gdańsku 2012

- **PLB280010 Zalew Wiślany:** 27 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409EWG oraz 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi⁴².

W obrębie wszystkich obszarów naturalnych województwa, a w szczególności w wymienionych powyżej, może dochodzić do niekorzystnego oddziaływania, związanego z rozszerzeniem oferty turystycznej i przedłużeniem sezonu turystycznego, zwiększeniem penetracji, która pociągnie za sobą wzrost uciążliwości hałasowych i możliwe pogorszenie stanu wód powierzchniowych, wzrost ilości odpadów.

Realizacja przedsięwzięć w obszarach lub ich bliskim sąsiedztwie może prowadzić do:

- bezpośrednich lub pośrednich zmian fizycznej jakości środowiska (w tym hydrologii), lub siedliska przyrodniczego wewnątrz obszaru,
- uszkodzenia gatunków lub siedlisk przyrodniczych,
- zmian składu gatunków (np. rozprzestrzenianie się gatunków obcych),
- zmian podatności populacji na inne oddziaływania, skutkujące również oddziaływaniem wtórnym.

Nie zakłada się realizacji inwestycji w obrębie obszarów objętych ochroną.

5.3 Wpływ regionalnego programu strategicznego na środowisko morskie.

W procesie analizy i oceny oddziaływania realizacji celów, priorytetów i działań RPS-AKT nie zidentyfikowano potencjalnych znaczących, niekorzystnych oddziaływań na środowisko morskie i morskie obszary NATURA 2000.

Nie zidentyfikowano także żadnych możliwych form oddziaływania planowanych inwestycji na brzeg morski, w tym możliwych działań, mających za zadanie zmniejszenie tempa jego erozji. Wobec powyższego nie wskazano także potencjalnych źródeł ich finansowania;

Ponieważ w projekcie nie określono, nawet w przybliżeniu, kategorii i rodzaju, ani też konkretnej lokalizacji planowanych do realizacji przedsięwzięć, na etapie obecnej oceny nie sposób jest ustosunkować się do zakresu oddziaływań, jakie mogą wystąpić. Ponieważ, zgodnie z zapisami Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9.11.2010 w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U.2010.213.1397), planowane do modernizacji mariny jachtowe, nie zostały zaliczone do kategorii przedsięwzięć mogących zawsze oddziaływać znacząco na środowisko, decyzja o sporządzeniu raportu oddziaływania na środowisko, poprzedzającego wydanie ewentualnych decyzji środowiskowych, zostanie podjęta na etapie przygotowania przedsięwzięcia do realizacji .

Zapisy RPS AKT nie odnoszą się do wymagań Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r., zwanej Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), w celu utrzymania dobrego stanu wód powierzchniowych, w tym wód przybrzeżnych, wychodząc z założenia, że nie jest to rolą tego Programu.

5.4. Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Analiza skutków środowiskowych związanych z realizacją celów przewidzianych w analizowanym projekcie RPS AKT, nie wskazuje, by mogły one powodować znaczące, niekorzystne oddziaływania transgraniczne.

⁴² <http://natura2000.gdos.gov.pl> W okresie lęgowym występuje hełmiatka – 1%-3% populacji krajowej, gęgawa – około 1% populacji lęgowej, ohar–do 10% populacji lęgowej, płaskonos – ok. 1% populacji lęgowej, perkoz dwuczuby – ponad 1% populacji lęgowej, czapla siwa – ponad 8% populacji lęgowej, śmieszka – ponad 1% populacji lęgowej, brzęczka – powyżej 1% populacji lęgowej, bielik – ponad; w stosunkowo wysokiej liczebności występują: bąk, bączek, bocian biały, cyranka, cyraneczka; żeruje ok. 10000 par kormorana z pobliskiej kolonii lęgowej (największej w Polsce – 50% krajowej populacji lęgowej) w Kątach Rybackich. W okresie wędrowek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrowkowego następujących gatunków: bielaczka, cyraneczka, gęś białoczelna, gęś zbożowa, rożeniec, czernica, głowienka, mewa mała; stosunkowo duże koncentracje osiąga łabędź krzykliwy, łabędź niemy (prawdopodobnie największe pierzowisko łabędzia w kraju), gągoł i łęczak. W okresie zimy występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrowkowego bielaczka i mewy srebrzystej; stosunkowo duże koncentracje w okresie zimowym osiąga bernikla kanadyjska (jedyne znane stałe zimowisko w Polsce) oraz błotniak zbożowy.

6.0 Informacja o przewidywanych metodach i częstotliwości analizy postępu w realizacji projektu Programu oraz ocena listy wskaźników do monitorowania realizacji Programu

Obiektywny pomiar postępu w realizacji zrównoważonego rozwoju możliwy jest wyłącznie poprzez dobór odpowiednich wskaźników. Dla zapewnienia porównywalności w skali europejskiej i regionalnej, dąży się do opracowania spójnego systemu mierników środowiskowych oraz dotyczących zrównoważonego rozwoju. Można je zgrupować na 3 głównych poziomach:

1. Wskaźniki najważniejsze i jednocześnie o najwyższym stopniu ogólności
2. Wskaźniki o średniej ważności i ogólności
3. Wskaźniki szczegółowe

Proces opracowywania, stosowania i korygowania wskaźników nie jest ograniczony w czasie, podlega bieżącym i okresowym modyfikacjom i korektom. Działalność ta jest prowadzona w skali międzynarodowej, jak również w regionach i lokalnie – w zależności od potrzeb. Wiodącą rolę w opracowywaniu środowiskowych wskaźników zrównoważonego rozwoju, monitorujących zaawansowanie realizacji dokumentów UE odgrywa Europejska Agencja ds. Ochrony Środowiska (European Environmental Agency).

Na potrzeby monitorowania realizacji celów Strategii zrównoważonego rozwoju UE zdefiniowany został zestaw wskaźników⁴³, na który składają się 42 wskaźniki strukturalne, uwzględniające trzy wymiary zrównoważonego rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Dostarczają one informacji o zaawansowaniu polityki rozwoju zrównoważonego w obszarze turystyki, jako bazy do podejmowania najważniejszych decyzji politycznych. Ich wyliczenie będzie niezbędne dla udokumentowania efektów realizacji RPS, nie wystarczy jednak dla prowadzenia bieżącego monitoringu. Wskaźniki generalne nie spełniają bowiem w sposób zadowalający kryterium współdziałania (przenikania) pomiędzy środowiskiem, społeczeństwem i ekonomią - ta wieloprzyczynowość zjawisk jest trudna do uchwycenia. Dobranie wskaźników do różnych celów powinno być takie, żeby stan środowiska, wywierana presja oraz działania zapobiegawcze mogły być w jak największym stopniu skwantyfikowane oraz jednoznacznie uporządkowane według możliwie prostych kryteriów.

Szczególnie w zakresie zmian w powietrzu atmosferycznym i częściowo klimacie akustycznym nie jest w pełni możliwe rozgraniczenie skutków środowiskowych wynikających z realizacji RPS od całokształtu zmian zachodzących w środowisku województwa. Tym bardziej, do oceny skutków środowiskowych (w tym również możliwych niepożądanych) poszczególnych projektów, winny być stosowane narzędzia precyzyjne. Można ich poszukiwać wśród umieszczonych na ukazującej się corocznie liście Core set of Indicators, stanowiącej część dorocznego raportu EEA o postępie rozwoju zrównoważonego, a także w Raportach Wskaźnikowych Urzędów Statystycznych i Krajowego Inspektora Ochrony Środowiska. Jest to też wyzwanie dla kolejnych badań nad wskaźnikami środowiskowymi - w wybranych obszarach intensywnych działań, można będzie je uzyskiwać w ramach własnego monitoringu. Należałoby też pomyśleć o wycenie skutków ekonomicznych degradowania się elementów środowiska, a także pożytków z odwrócenia tego procesu.

Elementem przyjętego zestawienia wskaźników winno być też wskazanie pożądanych stanów środowiskowych. W wielu przypadkach zostały one wyznaczone w dokumentach europejskich, w pozostałych poziomy wyjściowe trzeba oprzeć na wiarygodnym bilansie otwarcia, którego uzyskanie – niestety - nie zawsze będzie możliwe.

⁴³ <http://www.eea/europa/eu/pl>

Tymczasem w projekcie dominują materialne wskaźniki produktu, dotyczące postępu inwestycji i założonych efektów rzeczowych, utożsamiane ze wskaźnikami rezultatu, których natura jest diametralnie inna. Przykładowo: jeśli w opisie Priorytetu 2.1. Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne, umieszczono założenie „ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko”, to wskaźnik rezultatu winien informować, w jakim zakresie udało się to założenie zrealizować, np. masa odpadów zebranych w lasach nadmorskich, ze wskazaniem oczekiwanej tendencji malejącej (np. 30% w ciągu 6 lat). Albo „liczba uczestników, korzystających z pakietów i ofert turystyki ekologicznej” (nb. w ogóle nie przewiduje się takich pakietów).

Ograniczenie się do mierzenia produktu, może grozić utratą świadomości właściwego celu podejmowanych działań, którym nie jest (nie powinna być?) budowa infrastruktury dla niej samej, lecz zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy i zmniejszenie oddziaływania turystyki na środowisko.

Wobec planowanej rozbudowy infrastruktury turystycznej, należałoby obowiązkowo przeanalizować co najmniej:

- dynamikę zmian powierzchni gruntów rolnych i leśnych wyłączonych z produkcji na cele rozwoju infrastruktury turystycznej;
- dynamikę zmian powierzchni terenów objętych ochroną prawną zasobów i walorów środowiska, objętych udostępnianiem;
- dynamikę zmian ilości ścieków sanitarnych i odpadów w miejscowościach wczasowych;
- liczba / udział w całkowitej liczbie mieszkańców miejscowości nadmorskich osób przybywających na wypoczynek.

Proces monitorowania RPS będzie w założeniu elementem Pomorskiego Systemu Monitoringu i Ewaluacji. Należy więc mieć nadzieję, że w tym systemie znajdą się wskaźniki pozwalające na rzeczywistą ocenę, na ile realizacja Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie aktywności kulturalnej i turystycznej, co przyczyni się do zmniejszenia presji turystyki na środowisko.

7.0 Informacja o prognozach oddziaływania na środowisko dokumentów powiązanych z projektem RPS AKT

Spośród dokumentów, w których oceniano oddziaływanie na środowisko celów służących rozwojowi gospodarki w przestrzeni województwa pomorskiego i poszczególnych przedsięwzięć przewidywanych do realizacji w jego granicach, wybrano te, które z RPS łączą bezpośrednio lub pośrednio związki.

Z uwagi na powiązanie dokumentów i tożsamość celów, w niniejszym opracowaniu nawiązywano najczęściej do Prognozy oddziaływania na środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Pozostałe Prognozy, w których znaleziono czytelne i aktualne nawiązania do tematyki RPS AKT:

- Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego WP 2007-2013, przyjętą Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego nr 748/312/03 z dnia 4 sierpnia 2006 r.;
- Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (Słupsk, 2009);

W niniejszej prognozie uwzględniono także Prognozę oddziaływania na środowisko projektu KPZK 2030 (Instytut na rzecz Ekorozwoju. październik 2010) - dokument o charakterze ponadregionalnym.

1. Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, przyjęta Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego nr 513/144/12 z dnia 17 maja 2012 r.

Prognozę zasadniczo oparto na brytyjskich doświadczeniach z oceną polityk, w których najważniejszą rolę odegrała ocena, czy kwestie środowiskowe zostały ujęte w celach w należyty sposób.

Autorzy Prognozy zastosowali metodę identyfikacji oddziaływań z wykorzystaniem dwu niezależnych podejść badawczych. W pierwszym z nich oceniano wpływ realizacji wszystkich celów i działań SRWP na poszczególne komponenty środowiska, uzyskując dane wykorzystane w kolejnym etapie, gdzie badano, jaki wpływ będzie mieć realizacja zamierzeń poszczególnych celów operacyjnych na środowisko. Oceny wpływu na środowisko dokonano z punktu widzenia oddziaływania celów SRWP realizowanych w ramach trzech obszarów strategicznych. Dzięki wykorzystaniu kryteriów badawczych przypisanych poszczególnym elementom środowiska zespół autorski dokonał identyfikacji oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska.

Wśród wnioskowanych zmian, odnoszących się do ram, wyznaczających realizację przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko w zakresie turystyki i kultury, znalazła się propozycja dodania oczekiwanego efektu „*Minimalizacja presji turystyki na środowisko i wzrost ilości produktów turystycznych przyjaznych środowisku*”, a także nowego kierunku działań podkreślającego „*Rozwój ekoturystyki na obszarach cennych przyrodniczo/Rozwój ekologicznych form turystyki*”⁴⁴. Obie propozycje są odpowiedzią na zidentyfikowane w analizie SWOT słabe strony i zagrożenia. Propozycje nie zostały uwzględnione w Strategii.

2. Prognozę oddziaływania na środowisko do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego WP 2007-2013, przyjęta Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego nr 748/312/03 z dnia 4 sierpnia 2006 r.:

Strategiczny cel RPO WP na lata 2007 – 2013: „**Poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej regionu przy racjonalnym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych**” wpisuje się w ustalenia strategii krajowych i Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska, nawiązując do zasad zrównoważonego i trwałego rozwoju.

Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że wśród celów środowiskowych zawartych w projekcie RPO WP: (...)

a) znaczącą grupę stanowią cele o wpływie mieszanym, wśród nich:

- „(...) cele związane z rozwojem (...) infrastruktury turystycznej (nr19 „**rozwoj publicznej infrastruktury turystycznej**”) z uwagi na brak dostatecznych „zabezpieczeń” powodować mogą wzrost emisji i masy odpadów, opóźniając realizację polityk środowiskowych;
- w strategicznym obszarze celowym: zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na ponadnormatywny poziom hałasu – (...) w ramach realizacji celów nr (...) 5 (...) i 19 powstawać mogą nowe zagrożenia, związane z (...) „**poprawą dostępności do (...) obszarów (...) atrakcyjnych turystycznie w miastach i gminach**”, „**rozwoj publicznej infrastruktury turystycznej**”;
- w strategicznych obszarach celowych: ochrona przyrody i krajobrazu, gleb, ekosystemów wodno-błotnych, poprawa jakości środowiska, minimalizacja zanieczyszczeń, ochrona i wzrost bioróżnorodności, zachowanie zasobów leśnych (...) cele: „**rozwoj potencjału inwestycyjnego**”, „**dostępność terenów inwestycyjnych**”, „**poprawa dostępności do (...) obszarów (...) atrakcyjnych turystycznie w miastach i gminach**”, mogą, lub na pewno będą oddziaływać hamująco;
- powstrzymanie zmian klimatu będzie możliwe w związku z „**rozwojem transportu zbiorowego**”, „**wzmocnionym wykorzystaniem OZE**”, „**zwiększeniem efektywności wytwarzania energii**”, „**dążeniem do ograniczenia wykorzystania paliw stałych**”. Efekty te może natomiast osłabiać „**rozwoj przedsiębiorczości i innowacyjności**”, (...) „**poprawa dostępności do (...) obszarów (...) atrakcyjnych turystycznie w miastach i gminach**”, sprzyjające wzrostowi natężenia ruchu drogowego,

⁴⁴ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, Ekowert Łukaszk Szkuclarek, str. 129-130

- *utrzymanie linii brzegowej morza z 2000 r. – niezbyt fortunnie sformułowany cel POŚ WP - może być realizowany poprzez cele „operacyjne” nr 18 „zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych w rozwoju turystyki”, lecz osłabiany przez cel (...) i 19 „rozwoj publicznej infrastruktury turystycznej” (...);*
- b) spośród grupy 24 celów „operacyjnych” 9 posiada wyraźnie pozytywny wpływ na realizację wielu strategicznych celów środowiskowych. Takim oddziaływaniem charakteryzują się (między innymi) następujące cele RPO:
- (...) *usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych (...).*

Według dokonanej w Prognozie analizy, największe prawdopodobieństwo konfliktów środowiskowych wystąpi przy realizacji następujących celów RPO:

- (...) *poprawa dostępności do miast oraz terenów inwestycyjnych i atrakcyjnych turystycznie w miastach i gminach;*
- (...) *rozwój publicznej infrastruktury turystycznej (zwłaszcza, gdy zlokalizowana będzie na atrakcyjnych obszarach wrażliwych)⁴⁵.*

W dokumencie zawarto wiele zapisów łagodzących część potencjalnych zagrożeń. Stwierdzono jednak, iż oddziaływania i skutki rozwoju gospodarki, w tym turystycznej, są nieuniknione, zwłaszcza na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo. Wśród rekomendacji mogących przyczynić się do zmniejszenia presji na środowisko, odnoszących się do celów sformułowanych w zakresie turystyki i kultury (priorytetu 7. atrakcyjność turystyczna), wskazano m.in.: „rozszerzenie opisów wybranych działań o treści związane z promocją środowiska” oraz z edukacją ekologiczną wszystkich grup społecznych⁴⁶.

3. Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, sporządzona w WBPP Słupsk w sierpniu 2009 roku.

Dokonana w prognozie ocena kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz ustaleń określonych jako „zadania planu” pozwoliła stwierdzić, iż realizacja części z nich może spowodować działania kolidujące z polityką środowiskową określoną w dokumentach nadrzędnych. Jednak wpływ na środowisko zadań powiązanych bezpośrednio z rozwojem turystyki, bądź pośrednio warunkujących jej rozwój oceniono pozytywnie. Poza przeważającym oddziaływaniem pozytywnym wykazano również wpływ mieszany dla dwóch zadań warunkujących rozwój turystyki regionu: 4. „Kształtowanie nowych walorów krajobrazowych, w tym odtworzenie krajobrazów zdegradowanych oraz przeciwdziałanie procesom zagrażającym walorom krajobrazowym” i 3. „Zachowanie różnorodności kulturowej województwa, eksponowanie najwartościowszych zespołów i fragmentów krajobrazu oraz zapewnienie dostępności zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego jako atutu w rozwoju zrównoważonym i konkurencyjności przestrzeni województwa⁴⁷”.

Konkretne propozycje realizacyjne dotyczące rozwoju turystyki i infrastruktury z nią związanej znalazły się też w obrębie kierunków:

3. *Ochrona i odnowa charakterystycznych obiektów krajobrazu kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronnego i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych relikwów dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej;*
8. *Obszary atrakcyjne dla rozwoju turystyki i rekreacji wyłączać z intensywnego monofunkcyjnego osadnictwa i inwestycji gospodarczych, kolidujących z usługami turystyki;*
- 9 *Na obszarach cennych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego oraz posiadających wybitne wartości krajobrazu kulturowego, ważnych dla kształtowania tożsamości regionu, (...), kształtować sieć osadniczą i nowe zainwestowanie mieszkaniowe w powiązaniu z ochroną oryginal-*

⁴⁵ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa pomorskiego na lata 2007-2013, sporządzona przez WBPP w Słupsku, Gdańsk, 2006, str. 23-24

⁴⁶ Na podstawie: jw., str. 71

⁴⁷ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, sporządzona przez WBPP w Słupsku w 2009, str. 46

nych urządzeń i rozwiązań z zakresu techniki i infrastruktury, uwzględniać ochronę historycznych terenów zielonych i zbiorników wodnych;

13. Poprawa jakości i estetyki stref intensywnego zagospodarowania turystycznego, tak aby odpowiadały potrzebom regeneracyjnym człowieka;
14. Rozwój infrastruktury turystyki krajoznawczej (Gdańsk i Malbork, morskie dziedzictwo kulturowe, Żuławy Wiślane, Powiśle, Kaszuby, Kociewie i Ziemia Słowińska), agroturystyki oraz turystyki ekologicznej na obszarach chronionych, cennych przyrodniczo i krajobrazowo, gdzie istnieją ograniczenia w rozwoju funkcji gospodarczych;
15. Rozwój infrastruktury uzdrowiskowej, ochrona stref ochrony uzdrowiskowej oraz ochrona funkcji uzdrowiskowej przed innymi funkcjami i sposobami zagospodarowania w (Sopot, Ustka)
16. Rozwój funkcji uzdrowiskowych w oparciu o zasoby wód leczniczych i termalnych: Krynica Morska, Jastarnia, Jurata, Jantar, Mikoszewo, Jastrzębia Góra, Łeba, Kąty Rybackie, Lubiatowo, Stegna, w okolicach Chojnic i w Kościerzynie oraz w innych obszarach, na których tego typu zasoby zostaną udokumentowane;
17. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury i zaplecza dla obsługi wodnego transportu o funkcjach turystycznych i rekreacyjnych łączących Trójmiasto z portami Półwyspu Helskiego i Zalewu Wiślanego;
18. Budowa, przebudowa i modernizacja sieci portów jachtowych i przystani żeglarskich;
19. Zagospodarowanie turystyczne szlaków wodnych, poprzez stworzenie przystani, stanic, pomostów, miejsc biwakowych na rzekach: Wdzie, Brdzie, Wielkim Kanale Brdy, Liwie, Słupi, Łebie, Łupawie, Raduni, Wierzycy, Motławie, Wieprzy, Redzie, Wielkiej Świętej – Tudze, rzekach Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego oraz ich dopływach;
20. Plan ustala docelową sieć turystycznych tras rowerowych o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i międzynarodowym⁴⁸.

Analiza przestrzennego oddziaływania planowanych kierunków zagospodarowania wskazała na możliwość niekorzystnego bądź mieszanego oddziaływania kierunków 17, 18, 19 oraz w mniejszym zakresie kierunków 14 i 20 na wybrane cele ekologiczne wspólne dla dokumentów regionalnych, krajowych, wspólnotowych i bałtyckich. Oceniono, że silna presja związana z realizacją przedsięwzięć turystycznych kolidować może z działaniami zmierzającymi do: minimalizacji negatywnych oddziaływań na różnorodność biologiczną, w tym na siedliska morskie, zrównoważonego wykorzystanie gleb i wód (...), zapobiegania powstawaniu odpadów i zapewnienia pełnej skuteczności ich odzysku, a także osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu wód i zrównoważonego ich użytkowanie (...) oraz zmniejszenia ryzyka poważnych awarii...

Analiza skutków środowiskowych związanych z realizacją celów i kierunków zagospodarowania sformułowanych w projekcie, nie wskazuje by mogły one powodować znaczące, niekorzystne oddziaływania transgraniczne.

4. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu KPZK 2030 (Instytut na rzecz Ekorozwoju. październik 2010 r.);

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu KPZK 2030 wskazuje, że wszelkie podejmowane przedsięwzięcia i działania powinny być realizowane z „poszanowaniem obszarów przyrody chronionej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 oraz z wykorzystaniem studiów krajobrazowych, tak aby ograniczyć ich dominację w krajobrazie, szczególnie w obszarach o cennych walorach turystyczno-krajobrazowych”.

Pomimo, że żaden z sześciu celów (zapisanych w ocenianym projekcie KPZK) nie traktuje problemu rozwoju gospodarki turystycznej w ujęciu oddzielnego obszaru celowego, to jednak w 4 z nich można odnaleźć zapisy dotyczące rozwoju branży turystycznej bądź skutków jakie przy współudziale innych dziedzin gospodarki może ona wywierać na środowisko.

Cel 1 *Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności*, w ramach kierunku 1 *Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich* zwraca uwagę na rozwijanie funkcji kulturowo - historycznych, turystycznych, kongresowych i wystawienniczo - targowych obszarów metropolitalnych m.in. poprzez: „wspieranie modernizacji, re-

⁴⁸ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, sporządzona przez WBPP w Słupsku w 2009, str. 48

nowacji i rewitalizacji obiektów historycznych i kulturowych” oraz „rozwój infrastruktury turystycznej, kongresowej i wystawienniczo – targowej”⁴⁹.

Cel 3 Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, zauważa że „zwiększenie dostępu do obszarów cennych przyrodniczo może zwiększyć popyt na korzystanie z tych obszarów i wzmacniać ruch w ich obrębie. To może spowodować trudności w zabezpieczeniu i zapewnieniu właściwej ochrony tych obszarów. (...) Istotny wpływ na zachowanie właściwej ich ochrony ma także odpowiednie zaplanowanie ruchu turystycznego i promowanie prośrodowiskowych form turystyki oraz kultura osób przebywających na tych obszarach”⁵⁰. W rekomendacjach zwrócono uwagę na zagrożenia rozwoju dróg wodnych oraz poprawę dostępności portów dla celów turystycznych i wskazano, że działania prowadzone w ramach rozwoju transportu związanego z turystyką wodną muszą „uwzględnić ewentualne kolizje z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000 i ograniczoną odporność cennych ekosystemów na antropopresję”⁵¹.

Kolejny cel 4 Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski w 2 z 7 kierunków działań wskazuje na „planowanie terytorialnych systemów rekreacyjnych na obszarach cennych przyrodniczo o niskiej chłonności turystycznej i wysokich reżimach ochronnych w celu ograniczenia presji turystyki”⁵² oraz „planowanie terytorialnych systemów rekreacyjnych wykorzystujących walory kulturowe w celu ograniczenia presji ruchu turystycznego na obszary cenne krajobrazowo”⁵³.

Cel 6 Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego nawiązuje m.in. do ochrony dziedzictwa kulturowego oraz: „integracji działań planistycznych strefy morza i ładu, które mogą pozytywnie oddziaływać na zrównoważone gospodarowanie przestrzenią w miejscowościach turystycznych i wypoczynkowych zlokalizowanych na wybrzeżu (...), w tym niedopuszczanie do rozpraszania się zabudowy, wyłączenie z zabudowy terenów podmokłych oraz pełniących istotne funkcje ekologiczne, zachowywanie charakterystycznych dla określonego miejsca stylów architektonicznych, wyposażenie miejscowości w skuteczną infrastrukturę ochrony środowiska, itp., a tym samym do zapewnienia zrównoważonego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych”⁵⁴. Ponadto zwraca uwagę na „zintensyfikowanie wykorzystania obszarów morskich, w tym do celów turystycznych, może prowadzić do uszczuplenia ich różnorodności biologicznej i zakłócenia naturalnie zachodzących procesów”⁵⁵.

8.0 Przedstawienie rozwiązań minimalizujących przewidywane uciążliwości, mogące być rezultatem realizacji projektu RPS AKT

8.1. Przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko

Przeprowadzona w rozdziale 5 ocena prawdopodobnego oddziaływania celów, priorytetów i działań RPS, za dwoma wyjątkami: Działania 2.1.2.Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność oraz Działania 2.1.3 Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego, nie wskazała na możliwość wystąpienia znaczących niekorzystnych oddziaływań na komponenty środowiska. Oddziaływania nieznaczące, w skali lokalnej, mogą wystąpić chociażby z powodu proponowanego wydłużenia sezonu turystycznego pociągającego za sobą wszelkie niekorzystne zmiany środowiskowe, co znacząco ograniczy czas, w którym dotychczas odbywała się regeneracja i samoregulacja przyrodnicza obszarów wrażliwych.

⁴⁹ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, sporządzona przez Instytut na rzecz ekorozwoju, 2010, str. 61-62

⁵⁰ Na podstawie: jw., str. 112

⁵¹ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, sporządzona przez Instytut na rzecz ekorozwoju, 2010, str. 115

⁵² Na podstawie: jw., str. 124

⁵³ Na podstawie: jw., str. 131

⁵⁴ Na podstawie: jw., str. 177-178

⁵⁵ Na podstawie: jw., str. 178

Na kolejnych etapach prac nad przygotowaniem inwestycji i kreowania nowych produktów, wskazane byłoby wzięcie pod uwagę zagadnień związanych z ochroną i odpornością środowiska, w tym w szczególności:

- w ramach analizy wielowariantowej dokonywać świadomego wyboru rozwiązania najmniej kolizyjnego dla środowiska, w sytuacjach kolizji z dużą liczbą obszarów przyrodniczo cennych, należy dążyć do sytuacji, aby planowane inwestycje w jak najmniejszym stopniu ingerowały i fragmentowały obszary przyrodniczo cenne;
- w sytuacji braku opcji wariantowych (gdy np. inwestycje realizowane są na obiektach istniejących) dołożenie wszelkich starań, aby ograniczyć do minimum spodziewane negatywne oddziaływania na środowisko;
- sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów najbardziej wrażliwych przyrodniczo ze wskazaniem przebiegu tras, określeniem sposobu ich zagospodarowania, uwzględniających możliwość wprowadzenia ruchu sezonowego na niektórych odcinkach itd...
- fizyczne ograniczenie możliwości swobodnej penetracji obszarów wrażliwych przyrodniczo (wydm, klifów, itp.) poprzez urządzenie tras turystycznych „na palach” z wyznaczonymi platformami widokowymi z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody i jednoczesnych zainteresowań turystów również tych uprawiających „ekoturystykę” uwzględniającą indywidualne oczekiwania różnych grup hobbistycznych;
- rozwój bazy turystycznej planować w okolicach obszarów atrakcyjnych i chronionych, a nie wewnątrz nich lub w bezpośrednim sąsiedztwie;
- wykorzystywać w miarę możliwości istniejące (często niszczone) budynki i obiekty budowlane zachowując ich pierwotny wygląd zewnętrzny komponujący się z otaczającym krajobrazem/ bądź wtapiającym się w istniejący krajobraz, ale adaptując do nowych funkcji (stodoły i inne budynki gospodarcze, budynki pokolejowe...)
- obowiązkowe prowadzenie działań „eko-edukacyjnych” i promowanie zachowań proekologicznych przez przewodników turystycznych, pracowników placówek szkoleniowo – warsztatowych, placówek informacyjnych i obiektów wystawowych, w zakresie zmian i zagrożeń jakie nawet nieświadomie można spowodować w przyrodzie w trakcie wypoczynku i rekreacji;
- uwzględnienie w szczegółowym harmonogramie prac, terminów koniecznych inwentaryzacji przyrodniczych (wraz z sezonowością tych prac) oraz uwzględnienie tych prac w kosztach;
- uwzględnienie, zarówno w harmonogramie jak i w kosztach prac, konieczności wykonania ewentualnych kompensacji przyrodniczych, polegających na stworzeniu „nowego” ekosystemu, który spełniał będzie w sieci Natura 2000 funkcje obszaru objętego istotnym szkodliwym oddziaływaniem (funkcjonowanie „nowego” - „zastępczego” - ekosystemu musi być wykazane zanim istniejący obszar zostanie poddany szkodliwym oddziaływaniom). Ponadto zaleca się uwzględnienie środków koniecznych do utrzymania funkcjonowania „nowego” ekosystemu, w tym monitorowania stanu gatunków i siedlisk będących przedmiotem ochrony. Zarówno prace związane z utworzeniem „nowego” ekosystemu, jak i monitoring, powinny być prowadzone w porach roku właściwych z punktu widzenia danych gatunków/siedlisk;
- uwzględnienie w kosztach i harmonogramie prac, zgodnie z zasadą przezorności, koniecznych nakładów na urządzenia łagodzące oraz czasu niezbędnego na ich wykonanie i właściwe zagospodarowanie,

- rozszerzanie obszarów wykluczonych dla motoryzacji indywidualnej, rygorystyczne egzekwowanie przepisów Ustawy prawo o ruchu drogowym, fizyczne blokowanie obszarów penetrowanych i niszczonej przez nierejestrowane pojazdy kołowe, quady.
- rygorystyczne przestrzeganie i egzekwowanie na obszarach turystycznych obowiązujących przepisów, procedur i norm z zakresu planowania przestrzennego,
- szerokie wprowadzanie w obiektach turystyki zbiorowej nowoczesnych, przyjaznych środowisku technologii, (np. w zakresie zaopatrzenia w energię),
- nieuniknione pogorszenie stanu środowiska w skali lokalnej powinno zawsze mieścić się w granicach dozwolonych prawem, bez stwarzania dodatkowego ryzyka dla środowiska lub jakości życia, czy zdrowia publicznego. Każdorazowo, w przypadku lokalnego pogorszenia jakości środowiska, czy w szerszym rozumieniu komfortu środowiskowego, należy zastosować dostępne rozwiązania techniczne i tak projektować rozwiązania i obiekty, aby te uciążliwości ograniczać do minimum lub eliminować „u źródła”;

Przed przystąpieniem do realizacji konkretnych przedsięwzięć, mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w tym szczególnie na obszary objęte ochroną NATURA 2000, w celu oceny przydatności środowiska dla planowanych funkcji oraz jego odporności na degradację, należy dokonać wszechstronnego rozpoznania ekofizjograficznych uwarunkowań obszaru (obszarów) w jakich przedsięwzięcia będą realizowane. Winna, więc zostać sporządzona dokumentacja, charakteryzująca poszczególne elementy przyrodnicze i ich wzajemne powiązania. Dokumentacja taka pozwala na ocenę funkcjonowania środowiska i daje podstawy do jego prawidłowego kształtowania w okresie realizacji przedsięwzięcia i po jej zakończeniu, ułatwia określenie zakresu i technologii prac w sposób pozwalający na zachowanie racjonalnej gospodarki zasobami środowiska i przyrody.

Najwięcej niekorzystnych oddziaływań występuje w okresie realizacji przedsięwzięć. W zależności od ich charakteru, właściwości przyrodniczej terenu i zidentyfikowanych potencjalnych oddziaływań, należy zaprojektować i realizować przez cały czas trwania prac reżimy ochronne, pozwalające na minimalizację niekorzystnych wpływów na komponenty środowiska, a w obszarach objętych ochroną prawną zasobów środowiska i przyrody, cele i przedmioty ochrony.

Przykładowo: w obszarach, gdzie objęto ochroną zwierzęta i ptaki lub stwierdzono występowanie gatunków chronionych, roboty mogące naruszać miejsca gniazdowania mogą być prowadzone bezwzględnie poza okresem lęgowym. Stwierdzone gniazda i legowiska należy przenieść lub, jeśli to niemożliwe – odtworzyć albo stworzyć możliwość ich odtworzenia. Dotyczy to także siedlisk, na których bytują chronione gatunki roślin i grzybów.

8.2. Propozycje rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projekcie Programu

Podstawową alternatywą w stosunku do obecnego kształtu Programu jest całkowite odstępnie od interwencji podejmowanej w obszarze pasa nadmorskiego w Priorytecie 2.1., Działaniach 2.1.1. i 2.1.3. polegającej na „zmianie profilu prowadzonej na tym obszarze gospodarki turystycznej” a prowadzącej faktycznie do dalszego uatrakcyjnienia tego obszaru i zwiększenia obciążenia. Do realizacji takiego rozwiązania prowadzić będzie:

- Zmiana OSI w Priorytecie 1.1. Wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa... z „obszarów nadmorskich” na „obszar gmin nadmorskich”, Interwencja taka mogłaby się potencjalnie przyczynić do zmniejszenia presji na wąski pas nadmorski, na rzecz atrakcyjnego zaplecza terenowego.
- wykluczenie „obszarów nadmorskich” spośród OSI w działaniu 1.1.2 Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo. W założeniu pozwoli to na zmniejszenie nadmiernej presji w tym obszarze.

- Zawężenie kryterium przestrzennego: „obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego” (Działania 2.1.1. i 2.2.1. poprzez dodanie „za wyjątkiem pasa nadmorskiego”. Uzasadnienie jak wyżej.

Jako jedyną interwencję publiczną w obszarze pasa nadmorskiego proponuje się natomiast sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego dla tego obszaru funkcjonalnego, oraz planów ochrony obszarów objętych ochroną krajobrazu i przyrody, w celu ograniczenia presji turystycznej i całkowitego wykluczenia zainwestowania oraz penetracji na wybranych fragmentach.

9. Wnioski końcowe oraz rekomendacje

9.1. Wnioski końcowe, dotyczące zgodności celów i kierunków RPS - AKT z polityką ekologiczną oraz potencjalnych znaczących niekorzystnych oddziaływań na środowisko

Cel główny RPS – **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna**, w umiarkowanym stopniu przekłada się na treści tworzące międzynarodową, wspólnotową i krajową politykę ekologiczną.

Elementem warunkującym uzyskanie spójności celów, priorytetów i działań z polityką ekologiczną, jest właściwe sporządzenie diagnozy oraz sformułowanie kluczowych wyzwań, z niej wynikających. Diagnoza RPS AKT na samym wstępie wniosków z sytuacji w obszarze tematycznym wskazuje na atrakcyjność walorów środowiska i przyrody regionu, a w p. 7 stwierdza, że „dobrze zachowane walory przyrodnicze (...) pozwalają na rozwój turystyki przyrodniczej.” Podsumowująca diagnozę analiza SWOT, jako pierwszą „mocną stronę” wskazuje „bogate i różnorodne środowisko przyrodnicze”. Prawie całkowicie pominięto natomiast kwestie związane z eksploatacją i zużyciem tego środowiska, jakie występuje w efekcie kreowania opartych o jego zasoby produktów i usług.

Zamieszczona w RPS charakterystyka celu głównego, zasadniczo potwierdza tezy Prognozy... do SRWP 2020 gdzie oddziaływanie na środowisko celu 1.3. SRWP 2020, oceniono jako negatywne dla środowiska. Na etapie RPS zostało jednak wykonane rozwinięcie, poprzez sformułowanie atrakcyjnych priorytetów w sferze zachowania dziedzictwa kultury i tylko pośrednio odnoszących się do ochrony przyrody i środowiska.

Projekt RPS nie odnosi się do kwestii związanych z ochroną mieszkańców przed uciążliwościami, mogącymi powstać w związku z narastającym ruchem turystycznym, w tym hałasem i pogorszeniem stanu powietrza, porzucaniem w środowisku odpadów, a także oddziaływaniami, jakie ten ruch może spowodować dla ekosystemów wybrzeży i Morza Bałtyckiego.

Pozytywne związki z polityką ekologiczną występują w obrębie pierwszego celu szczegółowego – **Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego**. Jednak w Działaniu 1.1.2. w obrębie tego celu „Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo” występują wyłącznie elementy kolidujące z polityką ekologiczną. Nie obwarowane żadnymi ograniczeniami udostępnienie, stanowi niebezpieczeństwo dla stanu zachowania naturalnego krajobrazu i przyrody, przede wszystkim wzmagając presję na różnorodność biologiczną. Jako obszar strategicznej interwencji ustalono tu przeinwestowane obszary nadmorskie.

Analiza wskazała na nieuwzględnienie celów ekologicznych w obrębie Drugiego celu szczegółowego - **Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty**, w tym Planowania prestiżowych inwestycji poprawiających atrakcyjność (działanie 2.1.2.), a także Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego (działanie 2.1.3.). Realizacja ich może niekorzystnie rzutować na możliwości finansowe realizacji innych, ważniejszych z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego potrzeb. Będą one też potencjalnym źródłem największej ilości niekorzystnych od-

działają na środowisko przyrodnicze. Presji podlegać będzie zarówno środowisko wypoczynku, jak obszary, gdzie objęto ochroną zasoby przyrody, w tym także NATURA 2000. W nieco mniejszym stopniu, na środowisko niekorzystnie może oddziaływać sformułowana w Priorytecie 2.2. Kreowanie ofert czasu wolnego „spójna oferta rozpoznawalnych produktów kulturalnych i turystycznych regionu”.

W diagnozie stanu środowiska, w aspekcie problemów związanych z rozwojem turystyki, nie odniesiono się do przeinwestowania i przeciążenia pasa nadmorskiego, poprzestając w analizie SWOT na eufemistycznym stwierdzeniu: „postępująca antropopresja obszarów atrakcyjnych turystycznie”. Pośród OSI obszary nadmorskie wskazane są w licznych działaniach. Są to: „turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo” (1.1.2.), „podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego” (2.1.3.), a także „kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni” (2.1.1.) i „spójna oferta rozpoznawalnych produktów kulturalnych i turystycznych regionu” (2.2.1.). Wprawdzie w dwu ostatnich nie mówi się wprost o „pasie nadmorskim” lecz „obszarach o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego” lecz przecież pas nadmorski ewidentnie takim obszarem jest.

Deklarowane „odpowiednie kierunkowanie ruchu turystycznego” (Priorytet 2.1. Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne) w praktyce doprowadzi do dalszego zainwestowania i wzrostu obciążenia obszaru. Wbrew deklaracji z opisu Priorytetu, w Działaniu 2.1.3 „Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego” nie umieszczono żadnych zapisów, które miałyby służyć: „zmianie profilu prowadzonej działalności turystycznej” i ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko. Powstanie infrastruktury wysokiej jakości spowoduje raczej wzbogacenie, a nie zmianę profilu, przyciągnięcie kolejnych odwiedzających i w efekcie wzrost natężenia ruchu.

Na dzień dzisiejszy wydaje się, że jedyna interwencja publiczna, jakiej pas nadmorski wymaga, to nie rozwój i urozmaicenie oferty, lecz ograniczanie popytu, a w odniesieniu do niektórych obszarów, także nieograniczonej praktycznie swobody inwestowania. A więc przede wszystkim sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i to nie na zamówienie kolejnych inwestorów, lecz kompleksowych, obejmujących całe obszary funkcjonalne i uwzględniające interes publiczny. Dobrych i skutecznych planów ochrony obszarów o cennej i wrażliwej przyrodzie. Takiego działania (a może nawet priorytetu?) RPS nie proponuje, choć wydaje się potrzebą chwili. Potrzeby sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego dla obszaru pasa nadmorskiego, ani też innych obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo, nie wymieniono w żadnym zakresie interwencji, podczas gdy przynajmniej dla działań w priorytecie 2.1. wydaje się ona oczywista. Dwukrotne odwołanie się do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa to za mało –przełożenie zapisów tego dokumentu na praktyczne zagospodarowanie terenu jest niewielkie.

Przedmiotem interwencji regionalnej i rzeczywistą alternatywą dla pasa nadmorskiego nie powinna być „zmiana profilu (tradycyjnie ukształtowanej i rozwiniętej) gospodarki turystycznej” lecz kreowanie innych, konkurencyjnych obszarów, ośrodków i form wypoczynku.

Precyzując OSI, wskazano m. in. na gminy o ponad 40% pokryciu obszarami objętymi ochroną przyrody, spełniając w ten sposób warunek: „obszarów **wyróżniających się specyficznym zestawem cech (...) środowiskowych**, które decydują o występowaniu na ich terenie strukturalnych barier rozwoju lub trwałych i możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, wobec których winna być adresowana adekwatna tematycznie interwencja publiczna”. Brakiem jest doprecyzowanie o jakie obszary chodzi (w domyśle: przede wszystkim Parki Krajobrazowe i OChK). Kierowanie tego rodzaju interwencji do gmin bogatych w obszary ochrony bioróżnorodności NATURA 2000, mogłoby być raczej źródłem konfliktów, niż efektywnego rozwoju.

Dla podkreślenia alternatywnego znaczenia przedstawionej oferty przedstawionej w Priorytecie 2.2., dobrze byłoby w Kryteriach przestrzennych zawęzić OSI, wskazując obszary o dużej potencjalnej atrakcyjności, jednak o niskim stopniu zainwestowania turystycznego.

„Zagospodarowanie tras o charakterze krajoznawczym”, przewidziane w obrębie Działania 2.1.1. Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni, zawiera zręby takiej alternatywnej oferty, mogącej korzystnie oddziaływać na odciążenie najbardziej wrażliwych i już przeinwestowanych obszarów. Jednak tylko częściowo, ponieważ umieszczenie wśród OSI „obszarów o szczególnie wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego” natchmiast odwraca przyjęte ukierunkowanie z powrotem do pasa nadmorskiego.

Także Priorytet 2.2. „Kreowanie ofert czasu wolnego” zmierza we właściwym kierunku, jeśli chodzi o tworzenie realnej alternatywy. Choć nigdzie w opisie Priorytetu, ani też w kryteriach, nie wskazano wprost jakiegokolwiek związku z problematyką środowiskową (jeśli nie liczyć nieokreślonego „efektu środowiskowego” jako Kryterium strategiczne) można przypuszczać, że przedmiotem tej oferty będą inne, niż w poprzednim priorytecie wartości.

Planowane działania w zakresie kreowania marki „Pomorskie” wydają się być oderwane od walorów przestrzeni, środowiska, przyrody i krajobrazu. Ograniczone do „wzmocnienie potencjału kreatywnego opartego na tożsamości kulturowej”, nie odnoszą się (choć mogłyby!) do promowania w kampaniach i szkoleniach zachowań ekologicznych czy rozwijania wrażliwości na rzeczywistość przyrodniczą i modelowania chroniących ją postaw. Przy takim założeniu, ocena wartości proponowanego wskaźnika efektów, dotyczącego „osób, wśród których wzrosło przekonanie o atrakcyjności pomorskiego” może przynieść inny od zamierzonego efekt, a mianowicie dać wiedzę nie o osobach, które uważają Pomorskie za atrakcyjne, lecz uznają je za „atrakcyjnie promowane”.

Komponentem środowiska poddanym największej presji, będzie klimat akustyczny, środowisko wodne, różnorodność biologiczna, w tym lasy i zwierzęta leśne a także obszary ochrony przyrody, w tym NATURA 2000. Lasy oraz cieki i zbiorniki wodne będą podlegały bardzo niekorzystnej presji, wynikającej z porzucania odpadów, nieodłącznie związanego z uprawianiem turystyki ‘po polsku’. Niestety, RPS AKT w żadnym z celów szczegółowych ani też we wskazanych priorytetach, nie odnosi się do tego problemu.

Większość spośród działań proponowanych w RPS oraz przedsięwzięć, dla których realizacji Program wytycza ramy, nie spowoduje znaczących, niekorzystnych oddziaływań na środowisko. Wyjątkiem są:

- Działanie 2.1.2. „Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność”, które przewiduje m. in. „budowę (...) infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”. Wskazana wstępnie lokalizacja – największe miasta regionu – pozwala przewidywać, że nie będą one dotyczyć obszarów objętych ochroną prawną zasobów i walorów przyrody, jednak – jak każda duża inwestycja - przynajmniej w okresie realizacji przyczyni się do wzmożonej emisji hałasu i zanieczyszczeń do powietrza, nie tylko na placu budowy, lecz również na trasach przemieszczania materiałów budowlanych, a więc ulicach miejskich i drogach dojazdowych.
- Działanie 2.1.3. Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego, w którym przewidywana jest „budowa lub modernizacja infrastruktury żeglarskiej” oraz „przedsięwzięcia o charakterze uzdrowiskowym, wellness, SPA”

Planowana do budowy lub rozbudowy infrastruktura żeglarska, z natury rzeczy będzie lokalizowana w środowisku wodnym oraz na brzegu. Otwarty brzeg morski, za wyjątkiem odmorskiej części Półwyspu Helskiego jest objęty ochroną w formie NATURA 2000 PLB990002 Przybrzeżne Wody Bałtyku. Na Półwyspie ustanowiony został obszar PLH220032 Zatoka Pucka i Półwysep Helski, wody Zatoki Gdańskiej pokrywa w całości

obszar PLB220005 Zatoka Pucka, zaś wody Zalewu Wiślanego i Mierzeję Wiślaną pokrywają nakładające się częściowo obszary PLH280007 Mierzeja Wiśłana i zalew Wiśłany oraz PLB280010 Zalew Wiśłany. Inwestycja może więc spowodować znaczące, niekorzystne oddziaływania na któryś z nich. Poza tym wystąpią oddziaływania na klimat akustyczny i powietrze (w okresie budowy) oraz wody przybrzeżne (w okresie zarówno budowy, jak eksploatacji)

Pozostałe niekorzystne oddziaływania będą rozproszone i z uwagi na skalę, nie mogą być zaliczone do znaczących. Związane są z dwoma pierwszymi celami RPS, przede wszystkim rozbudowaniem oferty turystycznej poza sezon letni oraz udostępnieniem dla wzrastającego ruchu turystycznego obszarów najbardziej atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo. Skutkować to może zadeptywaniem lub zanikaniem siedlisk przyrodniczych, utratą miejsc lęgowych czy żerowisk zwierząt, a w konsekwencji lokalną utratą bioróżnorodności.

Działania przewidziane w projekcie nie będą w żaden sposób oddziaływać na korytarze ekologiczne, a ewentualne oddziaływania na grunty rolne, gleby i stan powietrza atmosferycznego będą minimalne.

Pozostałe priorytety zapisane w RPS - AKT będą powodować oddziaływania pozytywne – nieraz o znacznej sile. Komponentem, na który RPS wpłynie najkorzystniej będzie jakość życia i stan / wielkość dóbr materialnych. Kolejne to przestrzenie publiczne, w tym zieleń, obiekty i obszary zabytkowe oraz obszary, gdzie objęto ochroną atrakcyjny krajobraz.

Cel główny: **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna** niesie więc mieszane oddziaływania na środowisko: Korzystne w zakresie jakości życia człowieka (co zresztą powinno być efektem dobrze skonstruowanego programu gospodarczego), stanu zachowania zabytków oraz atrakcyjności przestrzeni miejskiej i przyrodniczej. Nie udało się uniknąć oddziaływań niekorzystnych, szczególnie na środowisko wypoczynku, gdzie narastać będzie presja na jego komponenty. Całkowite ich wyeliminowanie nie wydaje się możliwe, można jednak dążyć do ich znacznego ograniczenia;

Trzeba w tym miejscu podkreślić, że RPS AKT prezentuje podejście gospodarcze, na granicy komercyjnego. Projekt dąży do rozwoju sektora gospodarki turystycznej, wzrostu ilości i jakości produktów, które powstaną głównie na podłożu – i kosztem - istniejących zasobów środowiska i przyrody. Kultura w projekcie ma się dobrze – stanowiąc jedno ze źródeł tworzenia produktu, nic na tym nie traci, a nawet zyskuje rewaloryzację i rewitalizację niszczących zasobów. Środowisko ponosi wyłącznie koszty. Na szczęście – umiarkowane.

9.3. Rekomendacje rozwiązań mających na celu poprawę spójności projektu RPS z polityką ekologiczną

Uzupełnić diagnozę, analizę SWOT oraz charakterystykę Celu Głównego o zapisy związane z zagrożeniami, jakie stanowi dla środowiska i przyrody rozwój gospodarki turystycznej, potrzebą umiarkowanej eksploatacji zasobów wolno odnawialnych i nieodnawialnych oraz ochroną środowiska i różnorodności biologicznej, które wynikają z treści Pierwszego Celu szczegółowego.

W obrębie priorytetów 3.1 i 3.2 dla proponowanych działań: 3.1.2, 3.1.3, 3.2.1 oraz 3.2.2 jako OSI podano „całe województwo”. Zgodnie z zasadą tematycznego i terytorialnego ukierunkowania interwencji, przyjętą w Strategii Rozwoju Województwa 2020, które stanowi: „(...) Strategiczne Obszary Interwencji są to obszary **wyróżniające się specyficznym zestawem cech społecznych, gospodarczych lub środowiskowych**, które decydują o występowaniu na ich terenie strukturalnych barier rozwoju lub trwałych i możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, wobec których winna być adresowana adekwatna tematycznie inter-

wencja publiczna”⁵⁶. Należy więc rozumieć, że wobec ewidentnego zróżnicowania tych cech, „całe województwo” stanowi w tym wypadku zbiór regionów kulturowych i krajobrazowych, wobec których będą realizowane pakiety zindywidualizowanych działań, specyficzne dla każdego z nich. Zamiast „całe województwo” lepiej byłoby określić OSI właśnie w ten sposób: „wszystkie (?) regiony kulturowe” i w każdym przypadku wymienić nazwy lub dołączyć mapkę zbiorczą

Precyzując OSI, wskazano na gminy o ponad 40% pokryciu obszarami objętymi ochroną przyrody, spełniając w ten sposób warunek: „obszarów **wyróżniających się specyficznym zestawem cech (...) środowiskowych**, które decydują o występowaniu na ich terenie strukturalnych barier rozwoju lub trwałych i możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, wobec których winna być adresowana adekwatna tematycznie interwencja publiczna”. Zaleca się doprecyzowanie o jakie obszary chodzi (w domyśle: przede wszystkim Parki Krajobrazowe i OChK). Kierowanie tego rodzaju interwencji do gmin bogatych w obszary ochrony bioróżnorodności NATURA 2000, mogłoby być raczej źródłem konfliktów, niż efektywnego rozwoju.

Treść działania 1.1.2: Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo. mieści się wprawdzie w zakresie Pierwszego Celu szczegółowego, jednak w żaden sposób nie odpowiada formule jedyne go priorytetu, jaki w obrębie tego celu sformułowano: „Wzmocnienia systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. Dobrze pasuje ono natomiast do Celu Drugiego i priorytetu 2.1.1: „Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni”. Zaleca się przeniesienie działania.

Użyte w Działaniu 2.1.1. kryterium „przestrzeni dostępnej bez ograniczeń czasowych” wymaga objaśnienia.

Priorytet 3.2 „rozwój kadr i badania w obszarze turystyki i kultury”, który jest w swoim obecnym kształcie obojętny dla realizacji polityki ekologicznej, poprzez drobne korekty zapisu uzyskałby zgodność nawet z 3-ma ekologicznymi obszarami, poprzez uzupełnienie o „wiedzę o regionalnych zasobach środowiska, przyrody i dziedzictwa kulturowego”), oraz sformułowaniu wskaźników (liczba szkoleń z zakresu turystyki, kultury „i wiedzy o zasobach regionu, stanowiących podstawę tworzenia atrakcyjnej oferty”). W Działaniu 3.2.2. – Baza wiedzy w obszarze turystyki i kultury, wiedza ta mogłaby wyjść poza zakres zasobów, dotykając też istotnych problemów, poprzez np. uzupełnienie obecnego Przedsięwzięcia strategicznego o sformułowanie: „w tym reakcji środowiska na presję turystyczną”.

9.4. Rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko

Obszarem strategicznej interwencji publicznej w Priorytecie 1.1. Wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa... nie powinien być „obszar nadmorski” lecz co najwyżej „obszar gmin nadmorskich”, w których – bynajmniej nie w kurortach i oblężonych miejscowościach turystycznych – niszczy się wiele obiektów historycznej zabudowy wiejskiej oraz folwarcznej. Interwencja taka mogłaby się potencjalnie przyczynić do zmniejszenia presji na wąski pas nadmorski, na rzecz atrakcyjnego zaplecza terenowego. Obiekty dziedzictwa kulturowego w pasie nadmorskim winny być rewitalizowane przez podmioty komercyjne, pod nadzorem WKZ.

Rekomenduje się wykluczenie „obszarów nadmorskich” spośród OSI w działaniu 1.1.2. Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo. W założeniu pozwoli to na zmniejszenie presji w tym obszarze.

⁵⁶ SRWP 2020 Zasady Realizacji Strategii, str. 25

Kryterium przestrzenne: „Obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego” zawęzić, poprzez dodanie „za wyjątkiem pasa nadmorskiego”. Uzasadnienie jak wyżej.

Rekomenduje się zastąpienie w Działaniu 2.1.2. słowa „prestż” na rzecz innego sformułowania, mniej konfliktowego w stosunku do zasad rozwoju zrównoważonego.

Zaleca się umieszczenie w RPS AKT zapisów które przyczynią się do ograniczenia powstawania i porzucania w środowisku odpadów.

Wśród zmian, wnioskowanych w Prognozie oddziaływania na środowisko do SRWP 2010, odnoszących się do ram, wyznaczających realizację przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko w zakresie turystyki i kultury, znalazła się propozycja dodania oczekiwanego efektu „*Minimalizacja presji turystyki na środowisko i wzrost ilości produktów turystycznych przyjaznych środowisku*”, a także nowego kierunku działań podkreślającego „*Rozwój ekoturystyki na obszarach cennych przyrodniczo / Rozwój ekologicznych form turystyki*”⁵⁷. Obie propozycje są odpowiedzią na zidentyfikowane w analizie SWOT słabe strony i zagrożenia. Propozycje nie zostały uwzględnione w Strategii, rekomendujemy rozważenie ich wprowadzenia do RPS AKT.

Zaleca się zróżnicować wskaźniki produktu od wskaźników rezultatu, a wśród wskaźników rezultatu przyjąć takie, które pozwolą na:

- Śledzenie dynamiki presji na środowisko i przyrodę (w tym np. ilość zbieranych po sezonie odpadów porzucanych w środowisku),
- Śledzenie stanu środowiska i przyrody w obszarach o największym obciążeniu gospodarką turystyczną,
- śledzenie zmian w zachowaniach turystycznych, w kierunku większego uwzględniania w dokonywanych wyborach ofert przyjaznych środowisku sposobów spędzania czasu.
- Wiedzę o liczbie pracowników sektora turystyki skutecznie przeszkolonych w zakresie wiedzy o potrzebach i sposobach zrównoważonego wykorzystania i ochrony walorów przyrody, wykorzystywanych w tworzeniu produktów turystycznych.

Kwestia tego, iż wysoki poziom edukacji sprzyja rozwojowi zrównoważonemu, raczej nie budzi wątpliwości. Można, więc domniemywać, że znajomość walorów środowiska, przyrody i całego dziedzictwa kulturowego regionu, jest niezbędnym elementem tworzenia jego pełnego i wszechstronnego wizerunku, przekładającego się na atrakcyjną ofertę. A więc zdobywanie i pogłębianie tej wiedzy przez pracowników, animatorów i uczestników planowanych działań winno obejmować również i tę wiedzę. Należałoby to podkreślić w opisie priorytetu 3.2. Rozwój kadr i badania w obszarze turystyki i kultury, poprzez uzupełnienie o „*wiedzę o regionalnych zasobach środowiska, przyrody i dziedzictwa kulturowego*”),

Zaleca się doprecyzować i zdefiniować kryteria specyficzne dla RPS, zapisane w Działaniu 1.1.2.: „rozwiązania pozytywnie oddziałujące na przyrodę” oraz „zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju” (jest tych zasad kilka, nie wiadomo, o którą chodzi...)

Sprzeczna z założeniem atrakcyjnego zagospodarowania jest użyta wśród kryteriów strategicznych w Działaniu 2.1.1. „zasada dobrej kontynuacji”. Stosowana od kilkunastu lat w przepisach o planowaniu przestrzennym, jako „zasada dobrego sąsiedztwa”, odegrała wyjątkowo niechlubną rolę w procesie degradacji przestrzeni obszarów wiejskich i atrakcyjnych turystycznie. Należałoby usunąć to sformułowanie, poprzestając na „zasadach kształtowania ładu przestrzennego”.

⁵⁷ Na podstawie: Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, Ekowert Łukaszk Szkuclarek, str. 129-130

10.0. Streszczenie

Regionalny program strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej (RPS AKT), jest jednym z sześciu Regionalnych programów strategicznych, narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (**SRWP 2020**), przyjętej w dniu 24 września 2012 r. przez Sejmik Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 458/XXII/12. RPS AKT ma uszczegóławiać cel operacyjny 1.3. **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna**.

Podstawę prawną sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko do projektu RPS AKT stanowi art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 Nr 199 poz. 1227 ze zm.). Nakłada ona na organy administracji opracowujące projekty: polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanie ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Przy opracowaniu *Prognozy* uwzględniono także obowiązujące przepisy prawa wspólnotowego i krajowego oraz dokumenty i porozumienia podpisane przez Polskę.

Zakres Prognozy wynika z art. 51 ust. 2 w. wym. Ustawy. Rozszerzony został o pakiet zagadnień zaproponowanych przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku oraz Urzędy Morskie w Gdyni i Słupsku.

Zadaniem prognozy jest ustalenie, czy przyjęte w RPS AKT cele, priorytety i działania sprzyjają realizacji celów zapisanych w międzynarodowych, wspólnotowych, krajowych i regionalnych dokumentach polityki ekologicznej oraz jakiego rodzaju oddziaływaniami na komponenty środowiska będzie skutkowała realizacja ocenianego dokumentu. Prognoza wskazuje też możliwe działania, ograniczające potencjalne znaczące oddziaływania na środowisko, wynikające z realizacji RPS oraz rozwiązania alternatywne, w stosunku do przyjętych w dokumencie.

W pierwszej części Prognozy dokonano syntetycznego opisu RPS. Cel główny projektu: **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna**, został rozwinięty przez trzy cele szczegółowe: Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego; Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty; a także Wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu. Postawione w opisach celów *wyzwania* stanowią podstawę do sformułowania 5 priorytetów oraz 11 działań i przedsięwzięć służących kondycji gospodarki turystycznej województwa. Dla większości działań wskazano OSI (Obszary Strategicznej Interwencji), stanowiące w założeniu terytorializację interwencji. Opisano system realizacji, w tym szczegółowo model wdrażania Programu, współdziałające podmioty i instytucje, skład i zakres działania organów programujących i realizujących działania oraz mechanizmy koordynacji w skali regionu. Ważną częścią RPS jest finansowa prognoza możliwości realizacji Programu. Wskazano wielkość dostępnych środków, źródła, z których będą pochodzić oraz orientacyjną strukturę wydatków i dochodów. Ostatnią część projektu stanowi opis monitorowania jego postępów w ramach zintegrowanego Pomorskiego Systemu Monitoringu i Ewaluacji (PSME).

W dalszej kolejności Prognozy wskazano i opisano bezpośrednie i pośrednie powiązania projektu RPS AKT z najważniejszymi wspólnotowymi, krajowymi i regionalnymi dokumentami programowania rozwoju. Wśród nich kluczową rolę odgrywa *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*⁵⁸ oraz *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego*⁵⁹ (PZP WP), który stanowi przestrzenną transpozycję Strategii⁶⁰.

⁵⁸ przyjęta przez Sejmik Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 458/XXII/12 z dnia 24 września 2012 r

⁵⁹ Przyjęty uchwałą Nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r.

⁶⁰ Przyjęty Uchwałą Nr 1101/LII/06 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 23 października 2006 r.

W efekcie analizy i oceny stopnia zgodności RPS AKT z celami i kierunkami ustalonymi w międzynarodowych, wspólnotowych, krajowych i regionalnych dokumentach polityki ekologicznej stwierdzono, że cel główny – **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna** w umiarkowanym stopniu przekłada się na treści tworzące międzynarodową, wspólnotową i krajową politykę ekologiczną. Projekt Programu... nie odnosi się też do kwestii związanych z ochroną mieszkańców przed uciążliwościami mogącymi powstać w związku z narastającym ruchem turystycznym, w tym hałasem i pogorszeniem stanu powietrza, a także oddziaływaniami, jakie ten ruch może spowodować dla ochrony gleb i powierzchni ziemi oraz ekosystemów wybrzeży i Morza Bałtyckiego.

Pozytywne związki z polityką ekologiczną występują w obrębie pierwszego celu szczegółowego – **Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego**. Priorytet „wzmocnienie systemowego wspierania opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego”, wykazuje wysoki stopień zgodności i korzystny wpływ na realizację połowy celów ekologicznych, wyodrębnionych z dokumentów europejskich i krajowych. Jednak w Działaniu 1.1.2 „Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo” występują elementy kolidujące z polityką ekologiczną, co, stanowi niebezpieczeństwo dla stanu zachowania naturalnego krajobrazu i przyrody, przede wszystkim dla różnorodności biologicznej.

Drugi Cel Szczegółowy – **Zbudowanie całorocznej, kompleksowej oferty** nie uwzględnia w pełni żadnego z celów międzynarodowej, wspólnotowej i krajowej polityki ekologicznej. Realizacja celu może niekorzystnie oddziaływać na najbardziej wrażliwe walory środowiska, zgromadzone na obszarze pasa nadmorskiego. Nie umieszczono tu żadnych zapisów, które miałyby służyć: „zmianie profilu prowadzonej działalności turystycznej” i ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko. Stopień zbieżności Celu 3 **Wzmocnienie rozpoznawalnego wizerunku regionu** z polityką ekologiczną jest niewielki, jednak nie wykazuje też żadnych z nią sprzeczności.

Punktem wyjścia dla oceny oddziaływania RPS AKT na poszczególne komponenty środowiska województwa, była ogólna charakterystyka środowiska odniesiona do:

- terenów zurbanizowanych i urbanizujących się, przekształconych antropogenicznie,
- terenów szczególnie wrażliwych – włączonych do systemu obszarów chronionych, objętych ochroną brzegu morskiego, cennych przyrodniczo obszarów wodno-błotnych, a także lasów oraz obszarów o najwyższych wartościach kulturowych
- śródlądowych wód powierzchniowych i podziemnych oraz wód Bałtyku

Posłużyła ona sformułowaniu listy 13 najważniejszych problemów środowiskowych występujących w regionie. Wśród nich znalazło się rosnące zagrożenie degradacją cennych i wrażliwych walorów środowiska w strefie przymorskiej, wskutek przeciążenia funkcją turystyczną i przyrostem terenów inwestycyjnych oraz brakiem właściwego zagospodarowania szlaków i infrastruktury.

Ocenę oddziaływania przeprowadzono w matrycy. Wskazano na rodzaje potencjalnych presji, stwarzających zagrożenia dla komponentów środowiska, w tym na: obszary chronione i cenne przyrodniczo (Natura 2000, parki narodowe, rezerваты oraz parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu), tereny zurbanizowane, środowisko zamieszkania i zdrowie ludzi (zabytki, przestrzeń publiczną i tereny zieleni, klimat akustyczny, dobra materialne i jakość życia) oraz na pozostałe zasoby i środowisko wypoczynku (obszar nadmorski, środowisko wodne, lasy i zwierzęta leśne). W odniesieniu do obszarów NATURA 2000, dokonano ponadto oceny opisowej i przedstawienia graficznego.

Stwierdzono, że działania przewidziane w projekcie nie będą oddziaływać na korytarze ekologiczne, a ewentualne oddziaływania na grunty rolne, gleby i stan powietrza atmosferycznego będą minimalne. Największej presji podlegać natomiast będzie różnorodność biologiczna,

w tym objęta ochroną prawną, klimat akustyczny, powierzchnia ziemi i środowisko wodne. Rejonem szczególnego nasilenia presji będzie pas nadmorski oraz obszary leśne.

Większość spośród działań proponowanych w RPS oraz przedsięwzięć, dla których realizacji Program... wytycza ramy, nie spowoduje **znaczących, niekorzystnych oddziaływań na środowisko**. Wyjątkiem są:

- Działanie 2.1.2. „Prestiżowe inwestycje wzbogacające atrakcyjność”, które przewiduje m. in. „budowę (...) infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”. Wskazana wstępnie lokalizacja – największe miasta regionu – pozwala mieć nadzieję, że nie będą one dotyczyły obszarów objętych ochroną prawną zasobów i walorów przyrody, jednak – jak każda duża inwestycja, przynajmniej w okresie realizacji, przyczyni się do wzmożonej emisji hałasu i zanieczyszczeń do powietrza, nie tylko na placu budowy, lecz również na trasach przemieszczania materiałów budowlanych, a więc ulicach miejskich i drogach dojazdowych.
- Działanie 2.1.3. Podniesienie jakości oferty pasa nadmorskiego, w którym przewidywana jest „budowa lub modernizacja infrastruktury żeglarskiej” oraz „przedsięwzięcia o charakterze uzdrowiskowym, wellness, SPA”. Planowana do budowy lub rozbudowy infrastruktura żeglarska, będzie lokalizowana w środowisku wodnym oraz na brzegu. Otwarty brzeg morski, za wyjątkiem odmorskiej części Półwyspu Helskiego jest w całości objęty ochroną w formie obszarów NATURA 2000. Potencjalne Inwestycje mogą więc spowodować znaczące, niekorzystne oddziaływania na jeden lub więcej obszarów naturalnych. Poza tym wystąpią również oddziaływania na klimat akustyczny i powietrze (w okresie budowy) oraz wody przybrzeżne (w okresie zarówno budowy, jak eksploatacji).

Ilościowy wzrost ruchu turystycznego oraz wydłużenie oferty poza sezon, wzmoże jednak **uciążliwość życia** stałych mieszkańców na terenach atrakcyjnych turystycznie. Będzie to: obniżenie jakości wód podziemnych w wyniku nadmiernego ich poboru przez wczasowiczów, wzrost ilości wytwarzanych i porzucanych odpadów oraz uciążliwości hałasowych. Wydłużenie sezonu i kreowanie oferty całorocznej niekorzystnie wpłynie na możliwość regeneracji przyrody w okresie pozasezonowym. Oddziaływania negatywne, skutkujące płoszeniem ptaków i zwierzyny, pojawiające się w sezonie letnim, zazwyczaj bowiem ustępują po jego zakończeniu, w okresie zmniejszonej antropopresji.

Pozostałe niekorzystne oddziaływania, związane z dwoma pierwszymi celami RPS, będą rozproszone i z uwagi na skalę, nie mogą być zaliczone do znaczących. Trzeci cel spowoduje wyłącznie oddziaływania pozytywne.

Analiza (...) nie wskazała też, by realizacja RPS AKT mogła powodować znaczące, niekorzystne oddziaływania transgraniczne.

Ponieważ RPS AKT nie wskazuje w kryteriach przestrzennych dokładnej lokalizacji przeważającej części działań, nie też zawiera też informacji graficznych, wskazujących ich rozmieszczenia, założono przedstawienie zakresu możliwych oddziaływań poprzez zamieszczenie przedmiotów ochrony w ostojach rozmieszczonych w rejonach „o szczególnie wysokim potencjale rozwoju turystyki i rekreacji”. Analiza wskazuje, że obszary włączone do Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000, rozproszone w przestrzeni województwa, w znacznej części są atrakcyjne dla turystyki i rekreacji, w wyniku czego będą poddawane wysokiej presji związanej z ich rozwojem. Na terenie województwa pomorskiego wyznaczono łącznie 112 takich obszarów, w tym 97 specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk (SOO) oraz 15 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO). Obejmują one swym zasięgiem łącznie ponad 500 tys. ha.

Cel główny: **Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna** niesie więc mieszane oddziaływania na komponenty środowiska: Korzystne w zakresie stanu zachowania zabytków oraz

atrakcyjności przestrzeni miejskiej i przyrodniczej, mieszane dla jakości życia człowieka, niekorzystne dla różnorodności biologicznej.

W Prognozie sformułowano propozycje mogące ograniczać niekorzystne oddziaływania i uciążliwości. Podkreślono potrzebę wszechstronnego rozpoznania ekofizjograficznych uwarunkowań obszaru (obszarów), w jakich przedsięwzięcia będą realizowane, dla oceny przydatności środowiska dla planowanych funkcji oraz jego odporności na degradację, którym należy poprzedzić realizację konkretnych przedsięwzięć, mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w tym szczególnie na obszary objęte ochroną NATURA 2000. Kolejne działania to, zaproponowane w Prognozie to:

- podjęty w ramach analizy wielowariantowej świadomy i obiektywny wybór rozwiązania najmniej kolizyjnego dla środowiska,
- sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów najbardziej wrażliwych przyrodniczo,
- fizyczne ograniczenie możliwości swobodnej penetracji obszarów wrażliwych przyrodniczo (wydm, klifów, itp.),
- rozwój bazy turystycznej w okolicach obszarów atrakcyjnych i chronionych, a nie wewnątrz nich lub w bezpośrednim sąsiedztwie
- wykorzystanie istniejących (często niszczone) budynków i obiektów budowlanych zachowując ich pierwotny wygląd zewnętrzny komponujący się z otaczającym krajobrazem/ bądź wtapiającym się w istniejący krajobraz, ale adaptując do nowych funkcji
- obligatoryjne prowadzenie działań „eko-edukacyjnych” i promowanie zachowań proekologicznych.

Proponując rozwiązania alternatywne, w stosunku do przyjętych w RPS, zalecono odstępnie od interwencji podejmowanej w obszarze pasa nadmorskiego w Priorytecie 2.1., polegającej na „zmianie profilu prowadzonej na tym obszarze gospodarki turystycznej” a prowadzącej faktycznie do dalszego uatrakcyjnienia tego obszaru i zwiększenia obciążenia, sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego dla tego obszaru funkcjonalnego, oraz planów ochrony obszarów objętych ochroną krajobrazu i przyrody, w celu ograniczenia presji turystycznej i całkowitego wykluczenia zainwestowania oraz penetracji na wybranych fragmentach.

Rekomendowano m. in. potrzebę rozgraniczenia wskaźników produktu od wskaźników rezultatu oraz śledzenie presji i reakcji środowiska w trakcie realizacji programu. Zalecono uzupełnienie diagnozy, analizy SWOT oraz charakterystyki Celu Głównego o zapisy związane z zagrożeniami, jakie rozwój gospodarki turystycznej stanowi dla środowiska i przyrody, a także doprecyzowanie OSI oraz niektórych, użytych w Programie, wskaźników.